

STATENS
VETERINÄRMEDICINSKA
ANSTALT

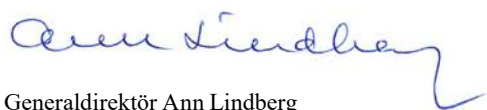

ÅRSREDOVISNING 2024

Innehåll

Friska djur - trygga människor	3	FINANSIELL REDOVISNING	62
Generaldirektören har ordet	4	Finansiell redovisning	63
RESULTATREDOVISNING	5	Avgiftsbelagd verksamhet	64
Ekonomisk utveckling	6	Resultaträkning	65
Sjukdomsövervakning och beredskap	7	Balansräkning	66
Diagnostik och produkter	21	Anslagsredovisning	68
Forskning och utveckling	28	Sammanställning över väsentliga uppgifter	69
Kunskapsstöd och kommunikation	33	Redovisningsprinciper	70
Antibiotikaresistens	39	Noter	71
Agenda 2030	43	SVA:s insynsråd 2023	75
Civil beredskap	49	Organisationsschema	76
Uppdragsverksamhet	53	Förkortningar och ordförklaringar	77
Särskilda regeringsuppdrag	54		
Tjänsteexport	56		
Kompetensförsörjning	57		
Systematisk verksamhetsutveckling	59		

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat, samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning för år 2024.

Generaldirektör Ann Lindberg

Friska djur - trygga människor

SVA är en beredskapsmyndighet som ska bistå andra myndigheter och enskilda med veterinärmedicinskt expertkunnande och service. I uppdraget ingår att utveckla kunskap om och övervaka allvarliga djursjukdomar, sjukdomar och smittämnen som kan överföras mellan djur och människor samt farliga substanser i foder.

SVA:s vision "Friska djur – trygga människor" handlar om just detta. Ett gott hälsoläge bland djuren är en förutsättning för att vi människor ska vara trygga. Människors och djurs hälsa är nära kopplade till varandra och till ekosystemet i ett ömsesidigt beroende. Det är lika sant när allt är lugnt som vid fredstida krissituation eller höjd beredskap. Myndighetens verksamhet måste därför bedrivas effektivt, ändamålsenligt och med hög beredskap i tät samverkan med andra myndigheter, företag och civilsamhället. Den finansieras genom anslag, avgifter från uppdrag samt bidrag (främst forskningsbidrag).

Resultatredovisningen har upprättats enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Den beskriver SVA:s verksamhetsmässiga resultat för 2024 med utgångspunkt från SVA:s egen vision och verksamhetsplanering, kraven i SVA:s instruktion och andra förordningar, regleringsbrevet för 2024 och särskilda regeringsuppdrag som har tilldelats SVA för år 2024.

En beskrivning av resultaten lämnas för verksamhetsområdena Sjukdomsövervakning och beredskap, Diagnostik och analysverksamhet, Kunskapsstöd och kommunikation och Forskning och utveckling. Specifika uppdrag och återrapporteringskrav som efterfrågas i regleringsbrevet redovisas under under rubriken Civilt försvar, inklusive informations-säkerhet. En redovisning ges också av hur Agenda 2030 används i kärnverksamheten, som ett led i omställningen till ett hållbart samhälle.

De särskilda regeringsuppdrag som har tilldelats SVA redovisas under egen rubrik. Utöver detta redovisas också uppdragsverksamhet under egen rubrik. Åtgärder för att säkerställa väsentliga krav i myndighetsförordningen (ledning och utveckling) redovisas under rubriken Systematisk verksamhetsutveckling.

En god beredskap kräver en bra och kostnadseffektiv sjukdomsövervakning och ett sjukdomsförebyggande arbete som tar hänsyn till effekterna av förväntade klimatförändringar, förändringar hos smittämnen och de risker för smittspridning som följer av globaliseringen där människor, djur och livsmedel i stor omfattning

förflyttas mellan länder och världsdelar. För att SVA ska ha möjlighet att fullgöra sitt uppdrag krävs både en effektiv diagnostik och analyser av smittspridning och sjukdomsläge. Tillsammans lägger det grunden till SVA:s epidemiologiska intelligens: förmågan att systematiskt samla in, sammanställa och kommunicera smittlägesinformation som bidrar till tidiga varningar och lägesbilder som vägleder andra myndigheters agerande.

Beredskapsuppdraget är alla SVA-anställdas angelägenhet. SVA:s sjukdomsövervakning och riskvärderingar gör att myndigheten kan agera proaktivt och ligga steget före. Arbetssätten stärks kontinuerligt så att de är effektiva, robusta och säkra. Verktygen utvecklas vid SVA:s laboratorier och i olika forsknings- och utvecklingsprojekt. I stödjande uppdrag delar SVA sina kunskaper med omvärlden, både nationellt och internationellt.

SVA:s arbete inom återuppbyggnaden av det civila försvaret har under året fortsatt skett mot bakgrund av ett svårt regionalt och internationellt säkerhetsläge samt förutsättningarna att verka som expertmyndighet inom sektorn Livsmedelsberedskap och dricksvatten. SVA samverkar intensivt med andra myndigheter för att nå målen om robusthet och uthållighet.

De senaste åren har ett flertal oväntade och kostsamma sjukdomsutbrott drabbat svensk djurhållning där smittspridning från flera håll har spelat en central roll. Detta har skett trots det generellt goda hälsoläget hos svenska djur och hög kunskapsnivå hos svenska producenter. Tillsammans med Jordbruksverket har SVA under året fortsatt haft en god dialog med bland andra näringsens aktörer för att stärka förmågan att möta nya utmaningar och förebygga allvarliga smitthändelser i framtiden. Arbetet med att stärka svenska producenters beredskap fortsätter, bland annat genom nya informationsmaterial. Ett gemensamt smittskyddsarbete i nära samverkan mellan bransch och myndigheter är avgörande för att upprätthålla det goda djurhälsoläget i Sverige, där många smittämnen som är vanliga i andra länder i dagsläget inte förekommer alls eller endast i mycket begränsad omfattning. Med en starkt förmåga skapar vi en tryggare livsmedelsförsörjning, både i fred och i krig.

Generaldirektören har ordet

SVA:s vision är friska djur – trygga människor. Trygghet vad gäller basala mänskliga behov: att ha mat, vara frisk och ha en försörjning. Kärnan i SVA:s uppdrag är att bistå med expertis, analys och vägledning, bland annat för att minska konsekvenserna av smittsamma sjukdomar bland tama och vilda djur. Sjukdomspanoramata varierar över tid. Högpatogeten fågelinfluensa har i allt högre takt påvisats hos nya däggdjursarter. En ny variant av blåtungevirus har spritts norrut under 2024 och påvisades i september i Sverige. SVA:s uppgift: att beskriva läget, ge kunskapsstöd och bistå med vacciner för att minska konsekvenserna av infektionen. Nya fynd tyder också på ökad utbredning av rävens dvärgbandmask, och av methicillinresistenta stafylokocker hos gris.

Behovet av ett effektivt smittskyddsarbete minskar alltså inte. Det var därför mycket tillfredsställande att jag i slutet av året tillsammans med Jordbruksverkets generaldirektör kunde ta beslut om en gemensam smittskydds- och djurhälsostrategi för våra myndigheter. Strategin syftar både till att bibehålla ett gott djurhälsoläge i en förändrad omvärld och att öka Sveriges påverkan i prioriterade djurhälso- och smittskyddsfrågor internationellt.

En viktig förutsättning i smittskyddsarbetet är att kunna dela relevant information mellan berörda myndigheter, något som SVA återkommande lyft i strategiska dialoger. Det var därför mycket välkommet när utredningen om samverkan för djur- och folkhälsa sjösattes under året. SVA bistår med expertis.

En annan höjdpunkt under året var att Sverige återigen förklarades fritt från afrikansk svinpest. Det var slutpunkten på drygt tolv månader av professionell krishantering, i ett system av aktörer där SVA haft en central roll i att bistå med expertis, analys och vägledning för arbetet i fält. Även på ett strategiskt plan har SVA bidragit till att driva arbetet framåt, inte minst med att säkra den dokumentation som behövs för att hävda sjukdomsfrihet. Utbrotthanteringen har, med rätta, rönt stor uppmärksamhet både i Sverige och internationellt.

Säkerhetsläget i Sveriges närområde var under 2024 fortsatt allvarligt. Arbetet med att utveckla den civila beredskapen inom sektorn för livsmedels- och dricksvattenförsörjning har intensifierats. SVA deltar i sektorns gemensamma utveckling och tar ansvar för att myndighetens samhällsviktiga funktioner ska fungera under störda förhållanden. I samverkan byggs och delas kunskap för att stödja lantbrukare i att säkra en robust djurhållning, för att förebygga sjukdom och minska behov av antibiotika även under störda förhållanden. SVA stärker också

förmågan att möta avsiktliga händelser inom vårt ansvarsområde. Jag gläds därför särskilt åt inrättandet av det nya kunskapscentret för livsmedelsberedskap som leds av FOI, där SVA med partners bidrar till att stärka Sveriges förmåga att hantera antagonistisk aktivitet riktad mot livsmedelskedjan.

Den nya organisation som sjösattes i slutet av 2023 har börjat arbeta. Översyn av arbets- och delegationsordning, uppgradering och byte av administrativa system, kartläggning av basförsörjningsbehov och ett ökat tryck i fastighetsunderhållet är bara ett axplock av det som levereras. Det är stora förändringsprocesser som kan liknas vid ett slags stambyte.

Parallellt har jag under året initierat ett arbete med att ta fram en ny strategi som ska ta vid 2026, där stambytet utgör en viktig grundbult. I processen har jag tagit stöd av SVA:s insynsråd. Strategin kommer att börja inrikta verksamheten från och med verksamhetsplaneringen hösten 2025.

SVA har stora investeringsbehov framförallt sammanhängande med det allmänna säkerhetsläget, rollen som beredskapsmyndighet och Sveriges Natomedlemskap. Anslagsbelastningen för 2024 blev därför något högre än tillgängliga medel. För att långsiktigt anpassa kostnadsmassan har beslut tagits att avveckla djurhusverksamheten. SVA går nu in i 2025 med ett tydligt sparbetning samtidigt som grundläggande funktioner behöver stärkas. Detta förutsätter tydliga prioriteringar för att uppnå en ekonomi i balans.

Jag gör bedömningen att SVA, med utgångspunkt från instruktion, regleringsbrev och relevant lagstiftning, fullgjort det uppdrag regeringen ålagt myndigheten för verksamhetsåret 2024.

Ann Lindberg

RESULTATREDOVISNING

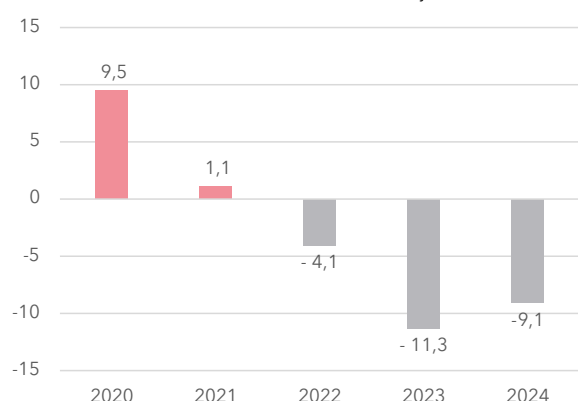
Klimatförändringen kan leda till svaga isar som kan påverka nyttjandet av de traditionella vandringslederna inom rennäringen.
Foto: Lotta Härdelin/DN/TT

Ekonomisk utveckling

Verksamhetens intäkter uppgick till 479 miljoner kronor år 2024 (469 miljoner kronor år 2023). Av nedanstående diagram framgår utvecklingen av verksamhetens resultat¹ de senaste fem åren.

FIGUR 1. Verksamhetens resultat 2020-2024, miljoner kronor.

De fyra verksamhetsområdena i resultatredovisningen är sjukdomsövervakning och beredskap, diagnostik och produkter, kunskapsstöd och kommunikation samt forskning och

utveckling. Av tabell 1 framgår intäkter och kostnader fördelat per verksamhetsområde.

Intäkterna från anslag ökar. Ökningen avser främst nivåförstärkning till civilt försvar.

Intäkterna från avgifter har minskat under både 2023 och 2024. I huvudsak är det vaccintäkterna som minskat medan intäkter från parasitanalyser ökar.

De stora volymerna av covid-19-analyser åt humansjukvården under perioden 2020 till och med februari 2022 ledde till att den avgiftsbelagda verksamheten tillfälligt utökades. Avgiftsintäkterna har därefter minskat till en mer normal nivå.

Intäkterna från bidrag är något högre under 2024 jämfört med 2023.

Myndigheten redovisar i år liksom föregående år ett negativt resultat. I huvudsak beror det på lägre avgiftsintäkter. Ett tidigare ackumulerat överskott har möjliggjort hantering av detta. Myndigheten arbetar aktivt med en ekonomi i balans men ser samtidigt stora kommande investeringsbehov till följd av bland annat nivåförstärkningen inom det civila försvaret samt Sveriges Natoanslutning.

¹För 2024 finns även ett negativt saldo i transfereringsavsnittet om 1,6 miljoner kronor beroende på periodisering. Detta ingår inte i resultatet om -9,1 miljoner kronor.

TABELL 1. Sammanställning av intäkter och kostnader per verksamhetsområde, miljoner kronor.

	Sjukdomsövervakning och beredskap			Diagnostik & produkter			Kunskapsstöd & kommunikation			Forskning & utveckling			Summa		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Intäkter															
Anslag	82,6	101,9	113,0	19,6	19,9	31,5	24,0	28,5	19,0	38,9	33,7	30,4	165,1	184,0	193,9
Avgifter	74,4	61,2	64,3	141,0	131,2	125,8	5,2	6,1	4,9	0,0	0,0	0,1	220,6	198,5	195,1
Bidrag	37,1	38,2	31,9	4,1	4,2	5,2	6,6	7,3	4,9	36,1	35,0	46,5	83,9	84,7	88,5
Finansiella	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	2,2	1,7	0,9	2,2	1,7
Summa intäkter	194,1	201,3	209,2	164,7	155,3	162,5	35,8	41,9	28,8	75,9	70,9	78,7	470,5	469,4	479,2
Kostnader															
	-200,0	-210,5	-215,6	-162,6	-157,9	-166,3	-36,1	-41,4	-27,7	-75,9	-70,9	-78,7	-474,6	-480,7	-488,3
Verksamhetsutfall	-5,9	-9,2	-6,4	2,1	-2,6	-3,8	-0,3	0,5	1,1	0,0	0,0	0,0	-4,1	-11,3	-9,1
Transfereringar															
Erhållna bidrag	2,5	6,6	10,4	2,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2	3,0	4,5	6,7	12,5	14,9
Lämnade bidrag	-2,5	-6,6	-10,4	-2,0	-2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,2	-3,0	-6,1	-6,7	-12,5	-16,5
Saldo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,6	0,0	0,0	-1,6
Resultat	-5,9	-9,2	-6,4	2,1	-2,6	-3,8	-0,3	0,5	1,1	0,0	0,0	-1,6	-4,1	-11,3	-10,7

Källa: Uppgift enligt årsredovisning föregående år. Årets belopp utifrån tidredovisning och affärssystem.

Sjukdomsövervakning och beredskap

SVA bevakar sjukdomsläget hos många djurslag. Många informationskällor, samarbeten och undersökningar ger SVA information som kan bli underlag för olika aktörers beslut.

Uppdrag och verksamhetsmål

Som expert- och beredskapsmyndighet ska SVA följa och analysera utvecklingen av sjukdomar bland vatten- och landlevande vilda och tama djur, samt bidra till att zoonoser (smittsamma sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor) kan förebyggas och bekämpas. SVA ska också upprätthålla en effektiv vaccinberedskap.

Verksamhetens mål för 2024

- » En effektiv beredskap.
- » Sjukdomsövervakningen och det förebyggande arbetet är relevant och kostnadseffektivt.
- » Kännedomen om smittläget ska vara god.

Sjukdomsövervakning och beredskap vid SVA

SVA använder sig av många olika informationskällor för att skaffa sig en god uppfattning om hälsoläget och sjukdomssituationen bland djur, både i Sverige och utomlands. Myndigheten står för huvuddelen av diagnostiken i kontroll- och övervakningsprogram för lantbrukets djur, hållna fiskar, blötdjur, kräfter och vilt. SVA har också tillgång till sjukdomsinformation genom andra diagnostiska uppdrag vid sina egna laboratorier. Omvärldsbevakningen inkluderar bland annat trender och förändringar i hur fågelinfluensa, afrikansk svinpest och andra sjukdomar sprids i Europa och övriga världen.

Sammantaget ger detta SVA viktig kunskap om aktuella hälsoproblem, större sjukdomsutbrott eller utbrott av nya djursjukdomar i Sverige och omvärlden, samt hur sjukdomarna bedöms och hanteras av andra. SVA:s experter medverkar i ett stort antal internationella expertpaneler och nätverk som ger en god omvärldsbevakning. Det ständiga informationsutbytet bidrar i hög grad till SVA:s förmåga att upprätthålla en förutseende beredskap. Vid sjukdomsutbrott, som det med afrikansk svinpest i Sverige under 2023–24, mobiliserar SVA en bred kompetens till en nationell expertgrupp. Gruppen kan även aktiveras vid en förändrad hotbild.

De senaste åren har präglats av ett flertal oväntade och kostsamma sjukdomsutbrott i svensk djurhållning där smittspridning från miljö, vilda djur och människor spelat en central roll. Omfattande utbrott av fågelinfluensa i fjäderfäbesättningar, utbrott av en allvarlig salmonellatyp (*Salmonella Choleraesuis*) hos grisar och vildsvin och utbrott av afrikansk svinpest bland vildsvin visar att dessa delvis nya scenarier där smitta från och bland vilda djur och miljön har fått en ökad betydelse för den svenska djurhållningen. I förlängningen har kanske också risken för människa påverkats. Trots det generellt goda hälsoläget hos svenska djur och den höga kunskapsnivån hos svenska producenter har det visat sig vara en stor utmaning att upprätthålla ett tillräckligt gott smittskydd under dessa förhållanden och därmed undvika introduktion av smittämnen från vilda djur och miljön även i moderna anläggningar för djurhållning.

Mot bakgrund av denna utveckling fick SVA tillsammans med Jordbruksverket två regeringsuppdrag under 2021–2022 och i dessa arbeten lyfts ett antal åtgärder och förändringar för att ytterligare förstärka och anpassa smittskyddet i den svenska animalieproduktionen till de delvis nya förutsättningarna. Under året har SVA tillsammans med Jordbruksverket fortsatt arbetet med revidering av salmonellakontrollprogrammet i ett nytt regeringsuppdrag med målet att konkretisera förslagen från 2021–2022. Fokus har varit att utforma nya salmonellaövervakningsprogram och riskbaserade provtagningsstrategier för nötkreaturs- och grisbesättningar.

Ekonomisk utveckling

Här redovisas kostnader och intäkter avseende sjukdomsövervakning och beredskap samt för civil beredskap.

Ökningen av anslagsintäkter under den senaste femårsperioden beror på nivåförstärkning av basresurserna inom civil försvar. Medlen används till arbetet med säkerhetshöjande åtgärder och investeringar samt uppbyggnad av livsmedelsberedskapen (se mer i avsnittet Civil beredskap, sidan 49).

Verksamheten bygger på de bidragsintäkter myndigheten får in för att kunna bibehålla och utveckla den expertkunskap myndigheten besitter inom sitt verksamhetsområde.

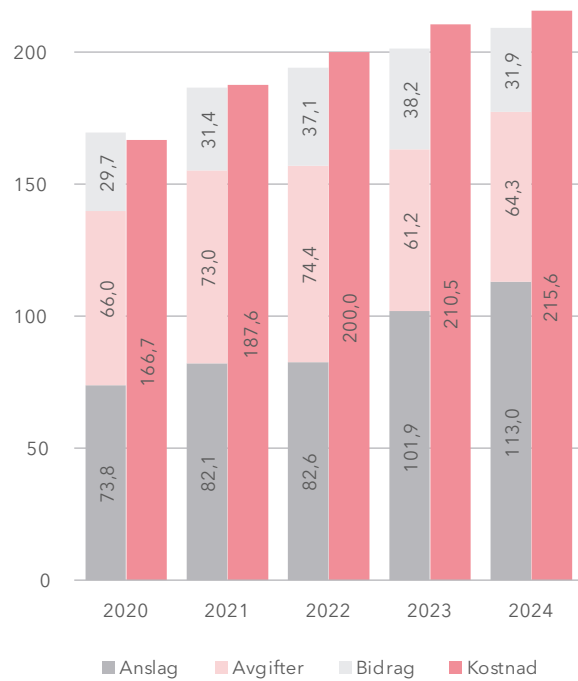
Vaccinintäkter har minskat under 2024. Intäkter från destruering minskade under åren 2022–2023 och har fortsatt att minska även under 2024.

TABELL 2. Intäkter av bidrag för sjukdomsövervakning och beredskap, miljoner kronor.

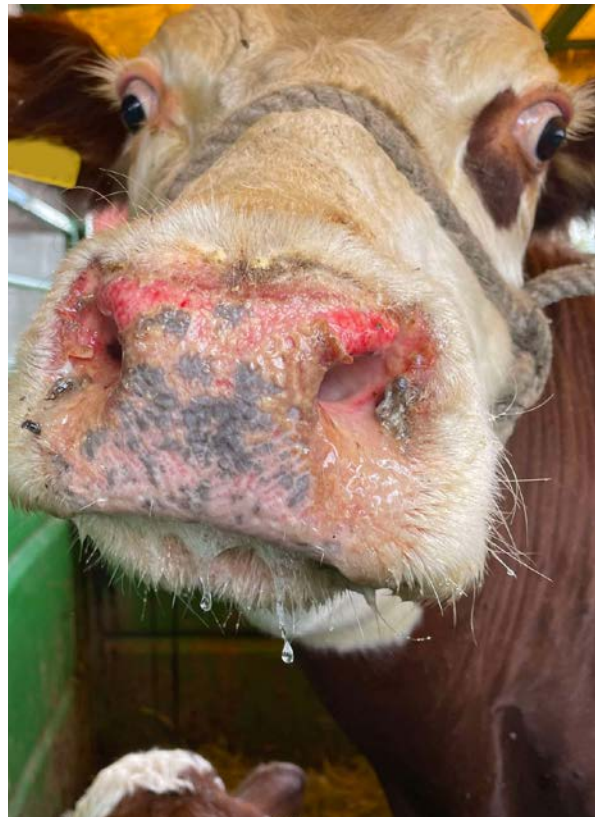
	2020	2021	2022	2023	2024
Jordbruksverket	7,7	8,9	11,3	10,3	11,7
MSB anslag 2:4					
Krisberedskap	9,6	11,0	14,0	13,4	6,7
Naturvårdsverket	6,3	5,4	6,0	6,0	7,1
Viltvårdsfonden (Kammarkollegiet)	4,1	5,0	5,0	5,0	5,5
Övriga	2,0	1,1	0,8	3,5	0,9
Intäkter av bidrag	29,7	31,4	37,1	38,2	31,9

Källa: SVA:s affärssystem

FIGUR 2. Huvudsaklig finansiering och kostnader Sjukdomsövervakning och beredskap, miljoner kronor.

Blåtunga sprids av svidknott och ger bland annat sår på nosspjel och mule. När sjukdomen påträffades i Sverige 2024 genomförde SVA snabba åtgärder genom att öka beredskapen och tillhandahålla vaccin. Foto: Distriktsveterinärerna.

Beredskap

SVA har ett viktigt ansvar som beredskapsmyndighet. Ansvarsfördelning och rutiner inom SVA vid smitthändelser klargörs i beredskapsplaner som uppdateras regelbundet. Planerna ger också stöd för en omfördelning av SVA:s resurser när situationen kräver det. I och med att SVA alltid har en beredskap kan sjukdomsmisstankar eller bekräftade utbrott hanteras effektivt. Arbetet som påbörjades 2022, med anpassning av myndighetens beredskapsplaner till så kallad Nato-standard har fortsatt, men avstannat på grund av andra prioriteringar i arbetet med uppbyggnaden av civilt försvar. Under utbrottet av blåtunga befann sig SVA i stabsläge med höjd beredskapsnivå (gult läge) i två veckor. Delar av verksamheten var under hög belastning. Därefter sänktes nivån till grönt läge, vilket är normalläge. Gult läge innebär att arbetet fokuseras på den aktuella händelsen och att annan verksamhet då får stå tillbaka. Möjligheter att omfördela resurser inom SVA för att arbeta med händelsen underlättas. Vid smitthändelser som denna är statsepizootologen krisledningschef. Beredskapsplanens flexibilitet gör att den ger stöd både inom sjukdomsberedskap och krisberedskap. I ett främjande syfte har SVA under det gångna året också genomfört en utvärdering av arbetet med utbrottet av afrikansk svinpest (ASF). Flera förbättringsåtgärder identifierades och några har åtgärdats under året. Bland annat hur registreringen av prover kan blir mer flexibel i olika faser av ett utbrott. Efter att Sverige

nu återigen är friförklarat från ASF har Jordbruksverkets och SVA:s gemensamma utvärderingsarbete inlett för att bedöma den samlade aktörsgemensamma krishanteringsförmågan. Dessutom ska samarbetet med Jägarförbundet och jägarna utvärderas. Inga resultat finns ännu klara.

I en utvärdering av SVA:s arbete med blåtunga identifierades flera förbättringsområden, men också att arbets- och samverkansformer inom SVA blivit effektivare. Erfarenheter av effektivare hantering av data om prover och provsvar inom SVA och rapportering till Jordbruksverket kommer att vara till nytta vid framtida smitthändelser.

Samverkan

Arbetet med utbrottet av afrikansk svinpest har inneburit en hög grad av samverkan under dess inledande fas 2023, men också fram till att Sverige åter kunde friförklaras under hösten 2024. Det är en gemensam prestation av många olika parter, där SVA bidragit med planering och analys av övervakningsinsatser och arbetat fram det kunskapsunderlag som behövdes för friförklaring.

Arbetet med Jordbruksverkets och SVA:s gemensamma smittskydds- och djurhälsostategi har fortsatt under året för att slutligen fastställas av myndigheternas generaldirektörer. Syftet med strategin är att öka förmågan i det delvis nya scenariot för smittsamma djursjukdomar. Det kräver att smittskyddsarbetet

TABELL 3. Antal utredningar om allvarlig smittsam djursjukdom som har lett till provtagning 2022–2024.

Sjukdom	2022	2023	2024
Mjältbrand (Antrax)	14	8	9
Rabies	16	2	9
Aujezskys sjukdom (AD)	1	3	1
Bruccellos	4	6	4
Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome (PRRS)	5	5	4
Aviär influensa hos tamfågel(AI)	31	22	24
Newcastlesjuka (ND)	22	15	24
Bovin spongiform encefalopti (BSE)	9	8	0
Scrapie, klassisk och atypisk	4	5	0
Chronic Wasting Disease (CWD)	19	46	39
Klassisk svinpest (CSF)	7	13	6
Afrikansk svinpest (ASF)	7	17 ¹	14
Blåtunga (BT)	4	3	131 ²
Tuberkulos (TB)	23	33	40
Paratuberkulos	4	5	5
West Nile feber	1	4	3
Infektiös bovin rhinotrakeit (IBR)	0	1	4
Vestikulär stomatit (VS)	1	1	0
Mul- och klövsjuka (MK)	1	2	4
Enzootisk Bovin Leukos (EBL)	5	8	2
Bovin Virusdiarré (BVDV)	0	2	6
Infektiös pankreasnekros (IPN)	0	1	1
Summa	178	193	319

Källa: SVA.

Tabellen redovisar utredningar avseende allvarlig smittsam djursjukdom[1] under den aktuella tidperioden. Siffrorna inkluderar svaga misstankar, där prov har tagits för att utesluta sjukdom samt misstankar där besättningen har belagts med restriktioner i avvaktan på provsvar. Även utredningar som uppföljning inom övervakningsprogram är inkluderade. I ovanstående siffror ingår även vilda djur.

¹Samtliga (87 st) misstänkta fall hos vildsvin i smittad zon anges som en utredning i tabellen.

²Utredningar fram t.o.m. 25e september 2024. Blåtunga togs bort ur epizootilagen den 26e september 2024.

utvecklas för att värna människors och djurs hälsa samt tillgången på säkra livsmedel. Det kräver såväl ökad medvetenhet och samverkan som handling, prioriteringar och beslut på alla nivåer. Ett första steg i det gemensamma strategiarbetet är fokus på arbetsformer och metoder med syfte att förbättra vår förmåga och effektivitet.

Under våren, när blåttunga spred sig norrut från sitt epicentrum i Nederländerna, startades en samverkansgrupp upp på initiativ från näringen, där SVA deltog och bidrog. I gruppen har representanter för djurhälsoorganisationerna, Lantbrukarnas riksförbund och myndigheterna deltagit. Gruppen har vuxit organiskt och organisationer som har velat vara med har bjudits in. Fokus för gruppen låg framför allt på att förbereda Sveriges veterinärer på ett kommande utbrott. Arbetsgruppen inom den större gruppen har bland annat arbetat med att sammanställa informationsdokument gällande sjukdomen, ta fram vaccinationsstrategier och hålla webinarier för veterinärer. Arbetsstättet har varit framgångsrikt och kan komma att bli en modell för framtida samverkan i samband med hot eller utbrott.

SVA har under året även arbetat för en nystart av RAISE, en myndighetsgemensam samverkan kring rabies och illegal införsel av främst hundar, vilket är fortsatt aktuella frågor. Jordbruksverket arrangerade ett första möte under året.

Effektiv vaccinberedskap

SVA upprätthåller en effektiv vaccinberedskap genom att ha personal med rätt kompetens, fastställda rutiner, utarbetade strukturer samt logistik för uppgiften och kan snabbt ändra i lagerhållningen när nya behov uppstår.

En förutsättning för vaccinberedskapen är att SVA kontinuerligt hanterar och säljer vaccin. SVA:s vaccinberedskap omfattar expertkunskap och förmåga att värdera risker och vaccinbehov vid smitthändelser hos djur. Förmåga att utforma akuta vaccinationsstrategier och långsiktiga vaccinationsplaner inklusive eventuella övervakningsinsatser finns också. SVA har dessutom förmåga att upphandla, lagerhålla och distribuera relevanta vacciner samt hantera beredskapslicenser och ansökningar i samråd med andra myndigheter utifrån behov. SVA:s vaccinberedskap har djurhållning inom samhällsviktig verksamhet som prioriterad målgrupp.

Under 2024 hade SVA många beredskapslicenser för olika vacciner. En licens omfattar ett djurslag. SVA hade bland annat licenser för tre vaccin mot den nyintroducerade sjukdomen blåttunga. Efter att lagstiftningen ändrats och tillät vaccinering mot blåttunga har SVA tillhandahållit ett av dessa vacciner, vilket efterfrågades under hösten.

SVA har också tillgängliggjort vaccin för fortsatt vaccinering mot mjältbrand i identifierade riskområden i Östergötland och Närke samt för vaccinering av brevduvor och utställningsduvor mot paramyxovirus 1, ett virus som också kan orsaka newcastlesjuka hos tamhöns. SVA har under året arbetat med ett regeringsuppdrag kring SVA:s vaccinberedskap och näringens behov. Det redovisas i april 2025. Arbetet har bland annat

inkluderat workshoppar med de olika djurslagens näringar kring vilka behov som de ser av vaccinering och hur en effektiv nationell vaccinberedskap skulle kunna se ut.

Övervakning

Årets programbundna övervakning har genomförts på ett liknande sätt som tidigare år. SVA:s roll varierar i olika övervakningsprogram, från att ha ett fullständigt ansvar för genomförandet till att enbart verka som underleverantör av diagnostik inom övervakning.

I den årliga rapporten ”Smittläget i Sverige för djursjukdomar och zoonoser” redovisar SVA och andra myndigheter utfall och betydelse av olika övervakningsaktiviteter som genomförs för djursjukdomar och zoonotiska smittämnen.

Under våren tog SVA fram förslag på en reviderad version av övervakningsplanen för åren 2024–2026, som Jordbruksverket sedan fastställde. Övervakningsplanen lägger tonvikt på vilka smittämnen och tillstånd hos djur som ska övervakas och hur. Planen är ett centralt underlag för Jordbruksverkets prioritering av övervakning som finansieras genom anslaget för bekämpning av smittsamma djursjukdomar. Den baseras på en systematiserad arbetsprocess på SVA med hotbildsanalys, kategorisering och förprioritering av smittämnen, där även Folkhälsomyndigheten bidrar med hotbildsanalys och prioritering för zoonoser.

Den pågående klimatförändringen med exempel på vektorburna smittor som blåttunga, nilfeber och denguefeber som sprids till nya områden pekar på behovet av en nationell vektorövervakning. Sverige saknar idag system för systematisk övervakning av vektorer, något som behövs för att möta dessa smittohot. SVA avser därför, i nära samarbete med Folkhälsomyndigheten, att verka för att en sådan förmåga byggs upp under de närmast kommande åren. SVA har genom åren deltagit i flera projektdrivna övervakningsinsatser såsom webbverktyget Rapportera fästing, som är en del av det pågående internationella projektet IDAlert. Verktyget lanserades under

”

Sverige saknar idag system för systematisk övervakning av smittspridande insekter.

Nilfiebervirus, som sprids av myggor, har ökat i Europa. Viruset kan orsaka allvarlig sjukdom hos fåglar, hästar och människor. SVA har ännu inte påvisat viruset i Sverige, men nilfiebermyggan (*Culex modestus*) finns redan här. Med ett varmare klimat ökar risken för spridning. SVA övervakar smittläget och förbereder sig för eventuella utbrott. Foto: Anders Lindström/SVA

2023 och har fortsatt att användas under 2024 och kommer att utvecklas vidare inför säsongen 2025 för ökad användarvänlighet och snabbare återkoppling till användaren. Användningen av verktyget belyser potentialen hos AI för integrerade OneHealth-övervakningssystem och ger ett ramverk som kan anpassas för liknande globala hälsoutmaningar. Antalet fyndrapporter minskade jämfört med 2023, men rapporteringen indikerar att människan träffar på fler fästingar under årets varma månader på grund av ökad fästingaktivitet och utevistelse. Dessutom visar den att fästingar även är aktiva under vintern i södra Sverige. SVA är i dagsläget den enda myndigheten i landet där det finns kompetens att artbestämma stickmyggor, svidknott och fästingar.

Under 2024 har SVA tillsammans med Folkhälsomyndigheten deltagit i EU:s hälsoprogram EU4Health som pågår mellan 2024 och 2026. Det innefattar olika aktiviteter för övervakning av zoonoser och deras spridning. Bland annat har en vektorövervakning pågått under sommaren. Myggfällor har satts ut på tio platser i Skåne och de insamlade myggen har artbestämts för att få mer kunskap om vilka arter som förekommer och när de är aktiva under sommarmånaderna.

Programmet har även bidragit till en insamling av fästingar via Rapportera fästing för att ge mer information om fästingars förekomst och utbredning i norra Mellansverige, mellersta Norrland och norra Norrland. Fästingarna har artbestämts och undersökts för TBE-virus. Även råttor har samlats in på några

platser i Uppsala och Malmö för att undersökas för TBE-virus. Inga fästingar eller råttor bar på viruset. Tankmjölk från mjölkobesättningar i hela landet har undersökts för förekomst av antikroppar mot TBE och q-feber för att få en bild av förekomsten i landet av dessa smittämnen. Preliminära resultat pekar på att smittämnet för q-feber är spritt över landet med stora regionala skillnader och högre förekomst i södra Sverige. Q-feber är en bakteriell zoonos där nötkreatur, får och get är de viktigaste värdjuret. Enbart ett fåtal fall diagnosticeras hos människa årligen. Resultaten kommer att ge information till utformningen av kommande övervakningsinsatser och ge underlag för säkrare riskhantering.

EU4Health har även hjälpt till att finansiera en utökad övervakning av fågelinfluensa hos däggdjur där nästan 400 djur har provtagits. Övervakningen behövs för att följa virusets spridning och eventuell anpassning till däggdjur, vilket kan öka den zoonotiska potentialen hos viruset.

SVA:s unika kompetens inom epidemiologi och dataanalys har under året bland annat använts för att utvärdera behov och syfte med olika övervakningsaktiviteter, framtagande av beslutsunderlag inför Sveriges friförklaring från ASF och effektiv insamling och sammanställning av data från höstens utbrott av blåtunga. Arbete med modellering av mul- och klövsjukeutbrott i Sverige har inletts på initiativ från FAO, FN:s fackorgan för jordbruk, skogsbruk och fiske. Det finns önskemål om att modellen används av fler länder, så att den kan

utvecklas och också simulera större epizootiutbrott i flera länder samtidigt. Genom modellering har SVA även skattat samband mellan temperatur och dödlighet hos odlad fisk i Umeälven.

Allvarliga smittsamma djursjukdomar under året

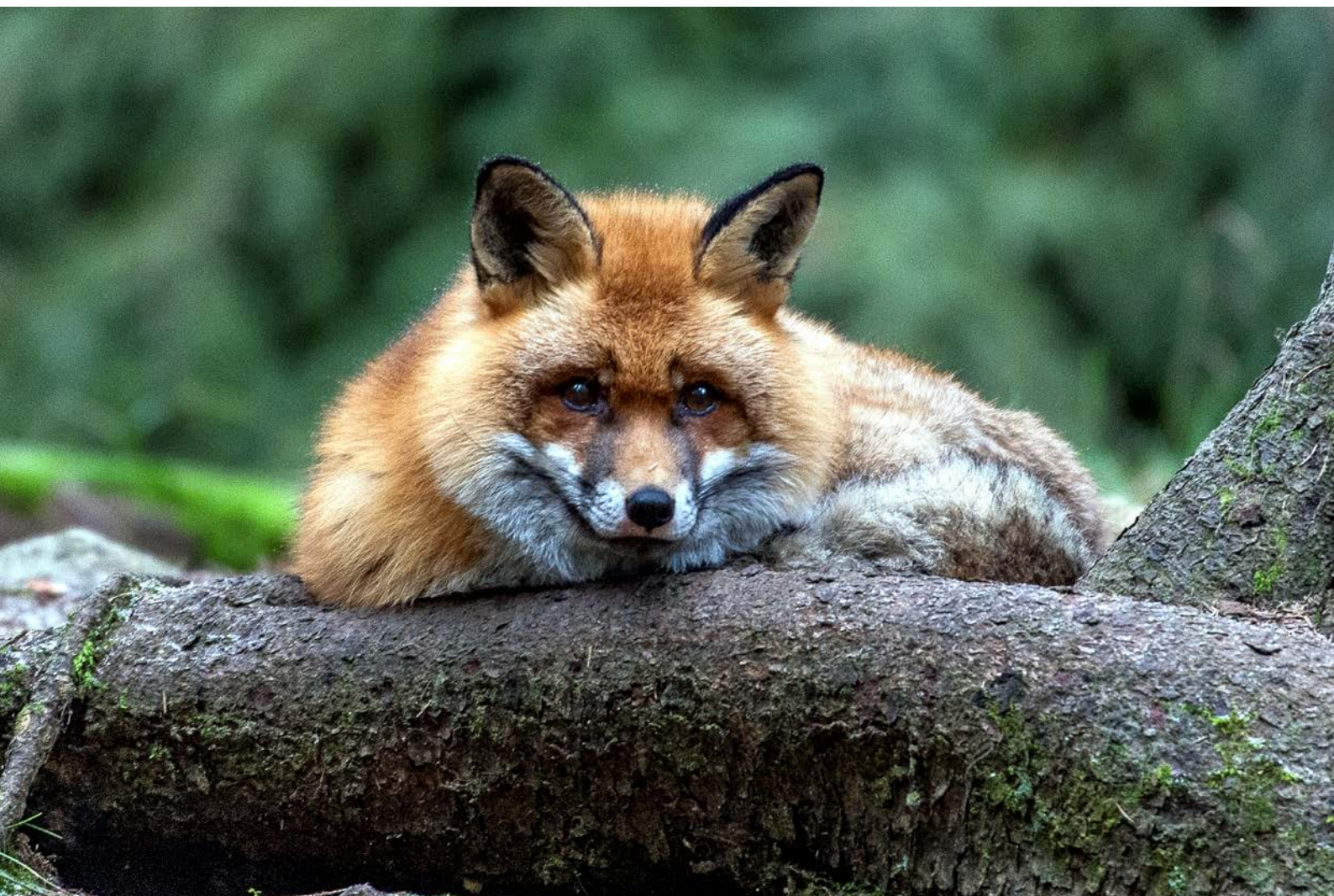
Ett av målen med sjukdomsövervakningen är att upptäcka smittsamma djursjukdomar i ett tidigt skede. Det finns särskilda regelverk för övervakning och bekämpning av allvarliga smittsamma djursjukdomar och infektioner, där vissa kan orsaka sjukdom hos människa. Grundregeln är att den som tror att ett djur har drabbats av allvarlig smittsam djursjukdom ska meddela veterinär som i sin tur ska anmäla det till Jordbruksverket och länsstyrelsen. De flesta misstankar rapporteras i praktiken först till SVA för rådgivning och bedömning av behovet av provtagning. Om en sådan sjukdom påvisas i ett pågående övervakningsprogram ska det också anmälas till Jordbruksverket och länsstyrelsen. Jordbruksverket och SVA utreder rapporterade misstankar tillsammans och SVA ansvarar för diagnostik, riskvärdering och annan expertrådgivning. Många misstankor kan avskrivas efter en mindre utredning utan provtagning. Alla misstankor som kommer in till SVA och avskrivas utan provtagning rapporteras till Jordbruksverket.

Vissa misstankor kräver dock provtagning för att avskrivas eller bekräftas.

Under 2024 har 319 utredningar om allvarlig smittsam djursjukdom genomförts genom undersökning och analys vid SVA (tabell 3). I 77 fall påvisades sjukdom (tabell 4).

Den 12 september påvisade SVA infektion med blåtungevirus serotyp 3 (BTV3) hos en ko i Västsverige. Därefter följde ett stort antal misstankor och sjukdomsfall i sydvästra Sverige. Blåtunga är en vektorburen sjukdom som sprids med svidknott och utbrottet kulminerade i slutet av september. Enstaka fall påvisades även efter vektorperiodens slut långt in i december. Sedan blåtunga under hösten 2023 spridits norr- och österut från epicentret i Nederländerna har myndigheter och näringen förberett sig på ett utbrott i Sverige. SVA och Jordbruksverket har haft regelbunden dialog och samverkat med näringens organisationer. SVA ansökte om vaccinlicenser under sommaren och de första doserna av vaccin kom till SVA samma dag som det första fallet påvisades. Den 26 september togs blåtunga bort ur epizootilagen vilket bland annat gjorde att enskilda veterinärer kunde söka licens för vaccinet. Det möjliggjorde också en ny typ av hantering av misstänkta fall. Analys av data har lett till ökad förståelse för utbrottets utveckling och uttryck i form av antal drabbade besättningar, antal drabbade djur inom

2024 identifierade SVA rävens dvärgbandmask i Uppsala län – ett första fynd i området. SVA genomförde uppföljande övervakning för att bedöma smittans utbredning och risk för etablering i råvpopulationen. Arbetet ingår i den nationella sjukdomsövervakningen som pågått sedan 2021. Foto: Ola Jennersten/TT

besättningarna och vilka sjukdomstecken djuren visat, förutom dess spridning i tid och rum. SVA har också bidragit till att effektivisera Jordbruksverkets arbete i utbrottet genom att skapa sammanställda rapporter med data utifrån verkets behov. Under oktober och runt nyåret genomfördes tankmjölksundersökningar för att ytterligare undersöka spridningen av BTV3. I slutet av året inleddes arbete med en uppföljande enkät till smittade besättningar gällande sjukdomens förlopp och besättningsepidemiologi. En fortsatt spridning av BTV3 under nästa år förväntas. Tillsammans med näringen deltar SVA i arbetet med vaccinnrekommendationer och sjukdomsförebyggande åtgärder. Smittläget i EU är mer komplext än bara BTV3, med flera olika serotyper som sprids parallellt i flera länder.

Under 2024 har det konstaterats två utbrott av newcastlesjuka hos värphöns. I båda anläggningarna väcktes misstanke om sjukdom på grund av minskad äggproduktion och äggskalsförändringar. SVA ställde diagnos och deltog bland annat i smittspårningsarbetet. Båda utbrotten misstänkts ha orsakats av kontakt med vilda fåglar där paramyxovirus cirkulerar. Det finns ingen koppling mellan utbrotten. Utbrottet i Helsingborg orsakades av en variant av paramyxovirus som är särskilt väl anpassad till duvor och antas förekomma i den vilda duvpopulationen. I vilken utsträckning paramyxovirus cirkulerar hos andra vilda fågelarter i Sverige är okänt i dagsläget. Högpato- gent paramyxovirus påvisades även på två anläggningar med duvor och definieras då som duvpest, och inte newcastlesjuka. I de allra flesta länder förebyggs newcastlesjuka genom vaccination av fjäderfä, men ännu inte i Sverige. Under året har SVA bidragit till arbetet med att förbereda för att införa vaccination av newcastlesjuka hos fjäderfä i Sverige.

Smittläget för fågelinfluensa hos vilda fåglar har varit relativt lugnt under 2024. SVA följer läget genom den så kallade fallviltsundersökningen, som omfattar dött vilt som skickas till SVA för obduktion och provtagning. Baserat på kunskapsunderlag från SVA beslutade dock Jordbruksverket att införa så kallade högriskområden med särskilda restriktioner under vintern och våren i syfte att skydda tamfåglar från smitta. Under årets två första månader konstaterades ett 20-tal fall hos vilda fåglar, men efter det har samtliga provtagna fåglar varit negativa. Det är en stor skillnad mot situationen 2022 och 2023

när det var hög dödlighet bland kolonihäckande vilda fåglar under sommarhalvåret. Några anläggningar med tamfåglar drabbades dock. Alla utbrott inträffade under vintern i södra Sverige. Misstanke om fågelinfluensa väcktes efter att man noterat ökad dödlighet i flockarna. SVA har noga följt utvecklingen i USA med omfattande spridning av fågelinfluensa bland mjölkkor. I Sverige har fågelinfluensa konstaterats hos en uter som hittades död i Hallands län i februari.

Den 6 september 2023 påvisade SVA afrikanskt svinpestvirus (ASFV) hos vildsvin från Fagersta. SVA:s bedömning var vid årsskiftet 2023–2024 att ingen aktiv smittspridning längre pågick och att inget djur dött av ASF efter september 2023. Baserat på övervaknings- och laboratorieresultat genomförde SVA flera riskvärderingar som ledde till att Jordbruksverket lättade på restriktionerna i flera steg i den smittade zonen under det första halvåret av 2024. Efter snösmältningen 2024 söktes den smittade zonen kärnområde igenom efter kadaver ytterligare en gång. Några kadaver och skelettdelar hittades, men SVA:s bedömning om smittspridningsperioden kvarstod. Baserat på detta kunde Sverige i september 2024 ansöka till EU-kommissionen och till WOA (Världsgesamheten för djurhälsa) om att åter bli officiellt friförklarade från ASF, vilket beviljades. I samband med friförklaringen lyftes samtliga restriktioner i området. Hotet om nyintroduktion av ASFV från närliggande områden i Europa kvarstår. Risken bedöms som fortsatt förhöjd men låg.

Förekomst av zoonoser

Det utbrott med *Salmonella* Enteritidis bland värphöns som startade vid årsskiftet 2022–2023 har fortsatt under 2024. Vid slutet av juli 2024 påvisades *Salmonella* Enteritidis i ytterligare en värphönsanläggning. Smittan misstänks ha spridits med dagsgamla kycklingar genom avelskedjan, men detta har inte kunnat bekräftas. Dessutom påvisades smitta i en närliggande stor mjölkbesättning som varit spärrad sedan 2021 på grund av *Salmonella* Dublin. Smittspårningsarbete pågår på SVA för att, om möjligt, klarlägga hur en sådan lokal smittspridning kan ha gått till. Epidemiologisk information och resultat från helgenomsekvensering på SVA från det svenska *Salmonella* Enteritidis-utbrottet har jämförts internationellt och stammen

TABELL 4. Antal fall/besättningar där allvarlig smittsam djursjukdom har konstaterats i Sverige 2020-2024.

Sjukdom	2020	2021	2022	2023	2024
Newcastlesjuka, fjäderfä	1	1	2	1	2
Atypisk scrapie (Nor 98)	1	0	3	3	0
Aviär influensa hos tamfågel ¹	2	28	1	2	3
Chronic Wasting Disease (CWD)	1	0	0	0	0
Afrikansk svinpest (ASF)	0	0	0	1 ²	0
Blåtunga	0	0	0	0	72 ³
Summa	5	29	6	7	77

Källa: SVA och Jordbruksverket.

¹ Utredningarna 2021 avser tamfåglar samt vilda fåglar, övriga år enbart tamfågel.

² Inkluderar 62 stycken individuella vildsvin i samma område

³ Positiva besättningar fram t.o.m. 25e september 2024. Blåtunga togs ur Epizootilagen den 26e september 2024

liknar stammar som orsakat utbrott i Belgien, Frankrike och Nederländerna. Smittspridning inom den internationella avelspyramid som präglar fjäderfäbranschen skulle kunna förklara detta, men eftersom information om salmonellautbrott i fjäderfäfloccar sällan delas internationellt har möjligheten att utreda eventuella kontaktvägar mellan svenska floccar och floccar i andra länder varit begränsad. Samtal och arbete med EFSA, EU-kommissionen och berörda EU-länder som påbörjades under hösten 2023 har fortsatt under 2024. SVA har bland annat presenterat det svenska *Salmonella* Enteritidis-utbrottet och den uppföljande utredningen till EU-kommissionens Working Group on Foodborne Zoonoses. Dessutom har SVA under 2024, tillsammans med andra myndigheter, ansökt och beviljats medel till ett svenskt och ett internationellt utvecklingsprojekt som syftar till att öka delningen av utbrottsdata både nationellt och internationellt i syfte att underlätta smittspårning och utbrottsutredningar.

Under hösten 2023 påvisades *Salmonella* Typhimurium i två stora grisbesättningar. I dessa två besättningar prövas nu ett nytt sätt att hantera salmonella. Syftet är att utveckla en mer hållbar salmonellahantering, ett sätt som minskar behovet av att avliva friska djur och ökar andelen grisar som kan skickas till slakt från en spärrad besättning. För att utvärdera denna alternativa hantering och följa smittläget i besättningarna har ett stort antal träck- och blodprover analyserats på SVA.

Den nationella övervakningen av salmonella hos vildsvin har fortsatt under 2024. *Salmonella* Choleraesuis påvisas fortfarande i vildsvin i de fem län där smittan tidigare konstaterats.

Övervakningen av rävens dvärgbandmask som pågick 2021–2024 påvisade under året fynd bland annat i Uppsala, det första som gjorts i anslutning till en större stad. För informationsspridning och diskussion kring innebörden av händelsen sammankallade SVA zoonossamverkansgruppen, med representation från nationella myndigheter, länsstyrelse, smittskydd och kommun.

Från juli till september ökade antalet rapporter om döda harar framför allt från Norrbottens och Västerbottens kustland och harpest påvisades i bägge länen. I landet i övrigt har harpest påvisats på enstaka harar så långt söderut som i Blekinge vilket är en viktig påminnelse om att sjukdomen också förekommer i södra Sverige, även om den där är mindre vanlig och mindre känd.

TABELL 5. Nyinfekterade besättningar och floccar med salmonella hos livsmedelsproducerande djur under 2019–2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Besättningar						
Nöt	11	6	8	5	2	4
Gris	3	10	6	2	8	0
Får					2	0
Stallar						
Häst	3	2	2	0	3	1

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Floccar av fjäderfä						
Matfågel (kyckling)	2	0	11	9	2	1
Värphöns	4	7	3*	4	4**	2
Gäss	0	0	1	0	0	0
Ankor	0	1*	0	1***	0	0
Vaktlar	0	0	0	1	0	1
Kalkon						1

* Småskalig produktion med värphöns, ankor och gäss i samma flocc.

**En småskalig anläggning.

*** Småskalig anläggning med höns och ankor i samma flocc.

Andra aktuella hot

Nilfebervirus förekommer sedan flera decennier i södra Europa men har under de senaste åren etablerat sig allt längre norrut, ända upp till tyska Östersjökusten. Under 2024 har smittan påvisats i högre omfattning i Sveriges närområde än tidigare och fler utbrott hos djur har rapporterats i EU än något tidigare år. Bara från Tyskland har 250 utbrott hos häst och fåglar rapporterats vilket är fler än vad som rapporterats totalt sedan smittan etablerades i landet för cirka fem år sedan. Dessutom har Polen och Lettland under året rapporterat sina första fall. Viruset, som också benämns west Nile-virus, är ett myggburet virus som främst sprids bland fåglar men också kan spridas till hästar och människor. Då orsakar det ibland allvarlig sjukdom, så kallad nilfeber. SVA övervakar smittläget hos svenska djur och har hittills aldrig påvisat nilfebervirus. Däremot har forskare från SVA kunnat konstatera att den myggart som främst förknippas med utbrott av nilfeber i Europa, den så kallade nilfebermyggan (*Culex modestus*), förekommer i delar av landet. Redan idag finns således förutsättningar för nilfebervirus att spridas till och i Sverige. Alltså finns en klar risk för de första fallen av nilfeber såväl på häst som människa i Sverige inom de närmsta åren. I takt med att vi får ett allt mildare klimat, med varmare och kortare vintrar, förväntas nilfebermyggans geografiska utbredning fortsätta norrut. Detsamma gäller för andra exotiska invasiva myggarter och det spektrum av exotiska virussjukdomar som sådana myggor kan sprida.

Nilfeber är bara en av flera så kallade vektorburna sjukdomar, dvs sjukdomar som sprids med blodsugande insekter eller fästingar (vektorer), som under senare år breder ut sig inom EU.

Hälsoläget bland svenska djur

Bland sport- och sällskapsdjur förekommer mycket lite aktiv sjukdomsövervakning. SVA får information om sjukdomsläget hos dessa djurslag via diagnostiska uppdrag, forskningsprojekt och genom kontakter med djurägare, organisationer och veterinärer. SVA:s generella övervakning av sjukdomsläget bland vilda djur och vild fisk sker genom obduktioner och undersökningar av döda djur som hittas av allmänheten och sänds in till SVA. Iakttagelser och rapporter från allmänheten som bland

annat inkommer via SVA:s webbplats, är också viktiga bidrag. Viltövervakningen möjliggörs delvis genom särskilda medel från Viltvårdsfonden och Havs- och vattenmyndigheten.

Följande avsnitt sammanfattar hälsoläget 2024, samt aktuella och vanliga sjukdomsproblem hos olika djurslag.

Idisslare

Hälsan hos svenska idisslare är fortsatt god med låg antibiotikaanvändning, baserad på nationella riktlinjer. Det goda hälsoläget är till stor del ett resultat av ett långvarigt och systematiskt nationellt arbete som har lett till att flera allvarliga infektionssjukdomar har utrotats. Det pågår dessutom ett kontinuerligt arbete med förebyggande skötselåtgärder för att minska risken för sjukdomar. Juverinflammation är den vanligaste sjukdomen hos svenska mjölkkor. Diarré och lunginflammation är de vanligaste sjukdomarna bland unga kalvar av mjölkkras.

I en gemensam studie tillsammans med rådgivningsorganisationen Växa Sverige sammanställdes odlingsfynd av laktokocker och jästsvamp från mjölkprover inskickade till SVA. Målet var att få en översikt över förekomsten hos svenska mjölkdjur eftersom dessa smittämnen kan vara svåra att diagnostisera i fält och även behandla.

En tankmjölksscreening för undersökning av förekomst av antikroppar mot schmallenbergvirus och *Neospora caninum* har också genomförts. Genom att undersöka prover som samlats in för annan övervakning kostnadseffektiviserar sjukdomsövervakningen. Undersökningen genomfördes för att inhämta uppdaterad kunskap om hur vanliga dessa infektionssjukdomar är på mjölkkor i Sverige.

De viktigaste problemområdena hos små idisslare är fortfarande parasitsjukdomar och utfodringsrelaterade sjukdomar. I vissa fårbesättningar kan dock luftvägsproblem vara vanliga medan juverinflammation kan vara vanligt i vissa mjölkgetsbesättningar. Inom ett forskningsprojekt finansierat inom ramen för samarbetsprogrammet SvarmPat har luftvägsprover från huvudsakligen obducerade får undersökts för förekomst av utvalda luftvägspatogener, både bakterier och virus.

Gris

Hälsoläget hos svenska grisar är generellt sett gott, och det bidrar till en i internationell jämförelse låg antibiotikaanvändning. Det goda hälsoläget beror till stor del på ett långvarigt och systematiskt nationellt arbete och att flera allvarliga infektionssjukdomar har utrotats. Tillsammans med ett kontinuerligt förebyggande arbete med skötsel- och smittskyddsåtgärder

Den 25 september 2024 friförklarades Sverige från afrikansk svinpest. Afrikansk svinpest är dock ett fortsatt hot för svenska grisar och vildsvin. SVA följer situationen i omvärlden samtidigt som vi lär oss från det svenska utbrottet för att stärka framtida beredskap.

Foto: Pontus Lundahl/TT

ute i besättningarna bidrar det till att minska omfattningen av sjukdomar.

De vanligaste sjukdomarna hos svenska grisar är ledinfektioner hos diande grisar, diarréer hos unga djur och luftvägsinfektioner hos lite äldre växande djur. Flera av de bakomliggande orsakerna kan kontrolleras genom vaccinationer och andra förebyggande åtgärder. Vanliga sjukdomar som kan kontrolleras är till exempel spädgrisdiarré, *lawsonia*-infektioner, PMWS, rödsjuka och parvovirusinfektioner.

Avvänningsdiarré är relativt vanligt och drabbar grisarna inom 14 dagar efter att de börjar äta spannmålsbaserat foder. Avvänningsdiarré har tidigare kunnat förebyggas genom tillsats av höga doser zinkoxid i fodret, utöver andra åtgärder. Sedan 2022 är dock användning av högdoserad zinkoxid förbjuden, främst på grund av miljöskäl. Sedan förbudet infördes har behandlingar av avvänningsdiarré ökat. Branschen arbetar med att förebygga uppkomst av avvänningsdiarré och på SVA pågår sedan 2022 ett doktorandprojekt med målet att utveckla förebyggande strategier.

Svindysenteri är en annan allvarlig diarrésjukdom som framför allt drabbar äldre växande djur. Akuta sjukdomsutbrott är dock relativt sällsynta i Sverige. Ett nationellt branschöverskridande nätverk arbetar för att utrota svindysenteri hos svenska grisar. Under 2024 har svindysenteri konstaterats i några besättningar. Arbeta pågår för att kartlägga smittan.

Lunginflammationer är en annan orsak till sjuklighet hos äldre växande grisar. Tidigare har lunginflammationer ofta förknippats med enskilda smittämnen, men det finns tecken på att luftvägssjukdomar kan orsakas av att olika smittämnen samverkar och därmed ger upphov till allvarligare symtom. I ett doktorandprojekt undersöks nu vilka smittämnen, även tidigare okända sådana, som orsakar lunginflammation och hur olika smittämnen samverkar. För att påvisa tidigare okända smittämnen kommer de senaste diagnostiska metoderna att användas. En välkänd orsak till luftvägslidande hos gris är influensavirus. SVA medverkar sedan 2022 i ett nätverk (ESFLU) inom ramen för COST (European Cooperation in

Science and Technology) som syftar till att stärka förmågan att upptäcka, identifiera och beskriva influensavirus hos gris.

Som förberedelse inför en baslinjestudie gällande MRSA (meticillinresistent *Staphylococcus aureus*) hos gris som ska genomföras i hela EU under 2025 gjordes sommaren 2024 en begränsad pilotstudie för att testa provtagnings- och odlingsmetoder. Inom ramen för denna pilotstudie har fynd av MRSA gjorts. Då MRSA är vanligt förekommande bland grisar i andra länder och bland personer som jobbar med gris i många länder så är det inte förvånande att sådana bakterier även finns hos grisar i Sverige. Inom näringen finns dock hygien- och smittskyddsrutiner utarbetade för att undvika att MRSA sprids mellan djur och människor samt mellan gårdar. För mer om MRSA se avsnitt om arbetet mot antibiotikaresistens (sida 39).

Fjäderfä

Hälsoläget i svenska fjäderfäbesättningar är förhållandevis gott jämfört med många andra länder i världen. Detta beror bland annat på ett mångårigt och långsiktigt samarbete mellan djurhållare, bransch och myndigheter. Exempel på sådant samarbete är frivillig isolering vid djurimport, deltagande i bekämpningsprogram, sjukdomsövervakning och sjukdomsdiagnostik. Andra faktorer som bidrar till det goda hälsoläget är förebyggande smittskyddsåtgärder, ett systematiskt djurhälsoarbete, förhållandevis långa geografiska avstånd mellan besättningarna och vaccinering. Tamhöns är, enligt statistik från Jordbruksverket, den djurart som det ges mest vaccin till i Sverige. Hos fjäderfä används vaccin för att förebygga sjukdom, produktionsstörningar och ekonomiska förluster, men även för att skydda kycklingar från smittämnen som kan överföras via ägg.

Med hjälp av information från diagnostik och omvärldsbekvakning följer och analyserar SVA djurhälsan hos olika kategorier av fjäderfän i och utanför Sverige. En viktig komponent i sjukdomsövervakningen är obduktionsverksamheten. Av de obduktioner som utförs på laboratorium i Sverige står SVA:s fjäderfäveterinärer för den absoluta majoriteten. De senaste årens negativa trend, med allt färre obducerade fåglar inom de flesta fjäderfäkategorierna på SVA, fortsatte under 2024. Två kategorier som sannolikt är underrepresenterade i SVA:s obduktionsstatistik är slaktkycklingar och fjäderfä från småskaliga kommersiella flockar. Hur många fjäderfän som obduceras i fält samt resultaten av dessa obduktioner är inte fullständigt känt. Det kan antas att antalet obduktioner skulle behöva öka eftersom antalet fjäderfä i landet ökat under senare år.

Obduktionsverksamheten på SVA indikerar att hälsoläget i fjäderfäpopulationen under året har varit förhållandevis gott; inga nya sjukdomar har upptäckts och sjukdomspanoramata i de olika fjäderfäkategorierna motsvarar det som normalt påvisas. De flesta fjäderfä som obduceras är tamhöns. Av dessa är värphöns den vanligaste obducerade kategorin med ökad dödlighet som ofta förekommande sjukdomssymtom, i vissa fall även kombinerat med sänkt äggproduktion. I denna population

”

**Afrikansk svinpest
och blåtung
visar hur snabbt
sjukdomshot
kan förändras.**

dominerar bakteriella infektioner, främst kolibacillos, rödsjuka och pasteurellos som dödsorsak. Även hobbyfjäderfä utgör en stor andel av de fjäderfä som obduceras, även dessa med ökad dödlighet som vanligt sjukdomssymtom. Bland de hobbyfjäderfä som obducerats på SVA 2024 framträder dock ingen diagnos som dominerande. Under 2024 har flera allvarliga sjukdomsutbrott (fågelinfluensa och newcastlesjuka) förekommit.

Även övervakningsprogram för specifika sjukdomar, exempelvis hönshälsokontrollprogrammet, ger viktig kunskap om smittläget. Under 2024 har SVA diskuterat och förberett en anpassning till EU:s regelverk för övervakning av sjukdomar på fjäderfäanläggningar.

Häst

Svenska hästar har generellt ett gott hälsoläge och de utgör stommen i vår framgångsrika hästnäring, med 450 000 årliga tävlingsstarter upp till absolut världsklass. Eftersom förflyttning av hästar kan gynna smittspridning hotas hästsektorn ständigt av infektioner som kan påverka djurvälståndet och hindra verksamheten. Det är viktigt med förebyggande åtgärder som god hygien, korrekt vaccination, att undvika hästkontakter vid resor och att använda hemkarantän av nya hästar. Av djurskyddsskäl finns hårda regler avseende läkemedel i samband med tävling, och SVA analyserar alla dopingprover från trav- och ridsporten i Sverige och Finland.

En viktig smitthändelse 2024 är fynden av inhemsk spridning av *Taylorella equigenitalis*, som orsakar den smittsamma livmoderinflemmationen CEM. På grund av detta planeras en större övervakningsinsats till 2025.

Smittläget för hästsjukdomar i Sverige har i övrigt varit relativt lugnt under 2024 för exempelvis *Streptococcus equi subsp. equi*, som orsakar kvarka, och hästars coronavirus. En del av förklaringen kan vara det försämrade ekonomiska läget inom hästsektorn som har återspeglats i färre betäckningar, tävlingsstarter och hästförsäljningar. En del ridskolor väntar med att rekrytera nya djur. När ekonomin är pressad kan ägarna också börja att välja bort veterinärundersökningar med provtagning, men den trenden tycks ännu inte så utbredd. En annan bidragande orsak till det förbättrade smittläget kan vara ökad medvetenhet och förändrade rutiner, bland annat till följd av den uppmärksammade årliga kampanjen #StoppaKvarkan från SVA i samarbete med andra organisationer och myndigheter. Årets kampanj hade en räckvidd på cirka tre miljoner personer. För att nå ut direkt till hästägare gällande hästars hälsa både för riktade kampanjer och i andra sammanhang använder SVA bland annat den gemensamma kunskapssajten HästSverige som hade 380 000 besökare under året. Sajten belönades med Hästnäringens hållbarhetspris 2024. SVA har också gett föredrag och kurser samt tagit fram kunskapsmaterial inom området.

Hästars hälsoläge och välfärd har varit särskilt i fokus i hela västvärlden under året. SVA har deltagit i arbetet med den nya samverkansgruppen Hästnäringens smittskyddsgrupp som skapades i år, samt i flera andra arbetsgrupper med näringen

kring etik, regelverk, djurskydd, smittskydd, antidopning och andra hästvälfärdsfrågor.

Genetisk kartläggning av ekvint herpesvirus-1 (EHV-1) i Sverige under tio år visade betydande variation. En variant dominerade, men risken för sjukdomsspridning via globala hästkontakter belystes av fynden av ytterligare 13 varianter som liknade virus från andra delar av världen. Virusets komplexa spridningsdynamik underströks bland annat av att olika EHV-1-stammar kunde orsaka samtidiga närliggande allvarliga utbrott, att fem av sex neurologiska utbrott kopplades till olika genvarianter, och att virus kunde påvisas hos symptomlösa hästar långt efter utbrott.

Polyneuropati fortsätter att utgöra den vanligaste perifera nervsjukdomen hos nordiska hästar. Den uppträder epidemiskt, men den utlösande faktorn är okänd. En cellkulturmodell för polyneuropati har presenterats, och studier pågår avseende immunförsvaret och nervfunktionen hos hästar med polyneuropati, vilket skapar nya möjligheter att studera sjukdomen och dess bakomliggande mekanismer.

Ett projekt pågår för att kartlägga hästens coronavirus som orsakar feber och i vissa fall dödlig tarmsjukdom. De första fallen i Sverige identifierades 2017 och antalet ökade mellan 2018 och 2023, men det är troligt att viruset funnits här längre än så. Ett tidigare okänt parapoxvirus hos hästar har påvisats i de senaste åren i Finland och nu pågår en övervakning i Sverige, hittills utan påvisade fall.

SVA avser att under kommande år aktivt övervaka förekomsten av ett antal smittsamma hästsjukdomar vars omfattning är okänd. Det gäller CEM, kvarka, fästingburen encefalit (TBE), ekvint herpesvirus 4 (EHV-4) och fästingburen anaplasmos, i projekt finansierade av KSLA och Jordbruksverket. SVA avser också att studera antimikrobiell resistens hos patogener i stuterimiljöer, med finansiering från stiftelsen Hästforskning. Information från de planerade studierna kan sedan användas som underlag för riskvärdering och bidra till att utveckla strategier som minskar smittspridning och förbättra hälsan och ekonomin inom hästpopulationen. Med minskad smittspridning förhindras också ökad antibiotikaanvändning, vilket är gynnsamt för att bekämpa utveckling och spridning av antibiotikaresistens.

Hund och katt

I ett internationellt perspektiv har svenska hundar och katter en god hälsa med avseende på infektionssjukdomar. Vaccinationstäckningen för relevanta infektioner är hög för både hund och katt. Situationen kan dock försämrans om nya smittor introduceras. Där innebär den alltmer omfattande illegala hundimport som har skett till Sverige och andra europeiska länder sedan början av 2000-talet en betydande risk. Inom hela EU beräknas den illegala handeln omsätta över en miljard euro årligen. Hundarna härstammar från både europeiska och utomeuropeiska länder. Utöver de två viktiga zoonoserna rabies och rävens dvärgbandmask påträffas en rad andra zoonotiska infektioner hos hundar utanför de nordiska länderna, liksom högre förekomst av antibiotikaresistenta bakterier. Under år

2024 påvisades också rävens dvärgbandmask hos räv i nya områden i Sverige.

Infektion med de zoonotiska parasitära infektionerna leishmanios och tropisk hjärtmask påvisas sporadiskt hos hundar som har smittats utomlands innan import eller i samband med resa utomlands. Parasiterna sprids via olika myggarter och smittspridningen som tidigare var lokaliserad till södra Europa har under de senaste 15 åren förekommit allt längre norrut. Orsaken tros vara en kombination av klimatförändringar och ökad internationell handel med hundar. En underreportering föreligger sannolikt, bland annat på grund av att infektionerna kan vara svåra att påvisa. Hundar som vistas i länder utanför Norden kan även föra med sig fästingararter som normalt inte förekommer i Sverige. Exempel på infektioner som sprids av sådana fästingararter och som årligen påvisas hos hundar i Sverige är den parasitära infektionen babesios och den bakteriella infektionen monocytär ehrlichios. Övervakning av infektioner hos hund kan därför bidra till kunskap om fästingars utbredning. I dagsläget bekostas dock alla analyser av infektionsprover från hundar, oavsett agens, av den enskilda djurägaren. För att följa och övervaka smittläget hos hund håller SVA en aktiv, kontinuerlig kontakt med veterinära vårdinrättningar i landet då det saknas aktiv övervakning för i princip alla ovannämnda agens.

Förändringar i klimatet innebär en risk för att den allvarliga zoonotiska bakteriella infektionen leptospiros på sikt blir alltmer vanligt förekommande i landet. Under det senaste årtiondet har också ett ökat antal sjukdomsfall setts hos hund, vilket visar på ett ökat smittryck i Sverige. Diagnostiken är komplicerad och förekomst av sjukdom hos hund kan inte baseras enbart på laboratorieresultat. SVA:s kunskap efterfrågas kontinuerligt. Under året har SVA drivit en samverkansgrupp kring infektionen med Folkhälsomyndigheten, smittskyddsläkare och länsveterinärer där svårigheter kring hantering och övervakning har lyfts. Gruppen har också arbetat med riktlinjer avseende hantering av hundar utifrån ett zoonotiskt perspektiv. Utarbetad information har spridits bland annat via smittskyddsläkarföreningen.

Bakterien *Brucella canis* orsakar den svårdiagnostiserade sjukdomen brucellos hos hund och undantagsvis även hos människa. Infektionen har hittills påvisats hos enstaka hundar i Sverige, men med anledning av rapporter om en ökning av antalet fall av *Brucella canis* i flertalet europeiska länder arbetar SVA med att närmare undersöka förekomsten av brucellos hos svenska hundar. Insamling av data och provmaterial har pågått under hela år 2024.

Fisk, skaldjur och blötdjur

Under året var sjukdomsläget hos odlad fisk fortsatt gott, till och med något bättre än 2023 vilket var ett bra år. Endast ett fall av kräftpest påvisades 2024 och då på signalkräfta. Från det pågående utbrottet i Skellefteälven har inga ytterligare prover visats sig vara positiva.

Inom fiskodlingar dominerar fortfarande flavobakterios även om det är färre diagnostiserade fall än 2023. Samma gäller för den allvarligare sjukdomen kolumnaresjuka där enbart enstaka fall identifieras. Inom den offentliga kontrollen påvisades inga av de virusinfektioner som lyder under epizootilagstiftningen.

Även under 2024 har hälsoproblem i form av hudblödningar och sår uppmärksammats hos vildlevande, återvändande laxfisk. Det påverkar främst lax, men även öring som vandrar upp i åar och älvar för att leka drabbas. Blödningarna och såren följs av kraftiga svampangrepp och fisken dör i värsta fall långt innan lek. De senaste åren har problemen varit något mindre än tidigare och så även i år, men samtidigt är antalet återvändande laxar färre i många vattensystem vilket gör det svårtolkat. Grundorsaken är fortsatt okänd men SVA arbetar vidare med att bestämma orsaken till blödningarna.

Under 2024 ansökte Sverige om fristatus för ostronsjukdomarna bonamios och martelios. Övervakning av anläggningar inleddes under hösten. SVA provtar och analyserar inskickade ostron. Förutsatt att fristatus beviljas kommer övervakning fortsatt behöva göras av ostron för att styrka frihet.

Flodpärlmusslan, som är en viktig miljöindikator, är starkt hotad av massdöd och reproduktionsstörningar. Under 2024 presenterades forskning samlad i en avhandling, där flera olika typer av parasiter som hittills varit okända och som kan vara en bidragande orsak identifierats. Förhoppningsvis kan det arbetet i framtiden hjälpa oss att bestämma om ett parasitärt utbrott ligger bakom massdöden av flodpärlmussla.

Vilt

Hälsoläget, dödsorsaker och förekomsten av sjukdomar och smittor hos vilt i Sverige övervakas och följs genom det samlade arbetet med den så kallade fallviltsundersökningen samt genom riktade sjukdomsundersökningar. Fallviltsundersökningen är SVA:s program för undersökning av dött vilt som på frivillig basis skickas in till myndigheten. Resultaten av SVA:s viltundersökningar sammanfattas årligen i rapporten ”Sjukdomsövervakning av vilda djur i Sverige”. Med enstaka undantag är landet fritt från allvarliga smittsamma sjukdomar som drabbar vilt, även om det sker sjukdomsutbrott varje år. Det är därför viktigt att fortsätta övervaka och påvisa introduktion av allvarliga smittor, eller helt nya smittämnen och sjukdomar, för att få kunskap om eventuella risker för viltpopulationen, eller smitta till husdjur eller människor.

En god omvärldsbevakning rörande sjukdomsläget hos vilda djur sker genom samverkan i internationella forskningsprojekt och deltagande i internationella nätverk, expertgrupper och organisationer.

Utbrottet av afrikansk svinpest har inneburit att antalet rapporter av döda vildsvin till SVA har varit cirka tio gånger fler än året innan. Den förbättrade övervakningen med provtagning av vildsvin har bidragit till att Sverige nu återigen är friförklarad från sjukdomen.

Efter ett par år med nästan kontinuerlig förekomst av fågelinfluensa hos vilda fåglar har denna smitta minskat och få döda

fåglar påvisades med detta virus under året. Högpåtagligt influensavirus hittas bäst genom att undersöka vilda fåglar som hittats döda och därför fortsätter provtagning av lämpliga fall som kommer till SVA för obduktion.

Den nationella övervakningen av rävens dvärgbandmask som inleddes 2021 avslutades 2024. Rävar med denna parasit påvisades i nya områden under 2024. Denna parasit som i enstaka fall kan orsaka sjukdom hos människa finns mycket sporadiskt och fläckvis i landet, och nya fynd var förväntade när ett större antal rävprover undersöks.

Sjukdomar och smittor som uppträtt lite oftare under 2024 jämfört med andra år är salmonellainfektion hos småfåglar, särskilt siskor och domherre, älgar med stora hudsår som åter rapporteras i större omfattning, och ett utbrott av harpest som noterades främst längs Norrlandskusten. Många rapporter om diarré hos rådjur inkom under året, delvis efter upprop om prover till ett riktat projekt som under året har undersökt om encelliga parasiter kan orsaka eller bidra till denna sjukdom. Rådjurendiarré har sedan mycket länge varit ett problem utan riktigt känd bakgrund.

Höga kostnader för transport av större däggdjur till SVA för undersökning och sedan destruktion av undersökta kroppar har medfört att färre älgar tas in som helkropp. Detta begränsar övervakningen av deras sjukdomar.

SVA har ett program för hälso- och sjukdomsövervakning av marina däggdjur i samverkan med Naturhistoriska riksmuseet där ett bestämt antal döda sälar och valdjur undersöks gemensamt. Syftet är att fastställa dödsorsaker och samla biologiska data som ökar kunskapen om tillståndet hos dessa djur och deras miljö, havet. Inom ramen för programmet för hälso- och sjukdomsövervakning av marina däggdjur har ett trettio-tal sälar respektive tumlare, en sadeldelfin och två Sowerbys näbbvalar undersökts genom obduktion och provtagning på SVA. Alla djur har analyserats med avseende på influensa A-virus och allmänna bakteriologiska undersökningar. Hos tumlare och övriga valar har även prover undersökts gällande förekomst av rödsjukesbakterier. Prover från skjutna och bifångade sälar har analyserats med avseende på influensa A-virus. Arbetet med att bevaka hälsa och sjukdomar hos marina däggdjur bidrar till att förstå tillståndet hos populationerna och ekosystemen de lever i.

Uppdraget från Naturvårdsverket att arbeta med undersökning och provtagning av alla stora rovdjur av arterna björn, lodjur, varg och järv som hittas döda, alternativt fälls under skydds- eller licensjakt eller dör under andra omständigheter, har fortsatt för att samla data och få resultat som kan bidra till förvaltningen av dessa arter. Då antalet rovdjurkroppar och prover som hanteras på SVA ökat de senaste åren pågår en dialog med inblandade myndigheter för att kunna anpassa verksamheten inom budgetramarna. Arbetet ger en kontinuerlig tidsserie som visar liksom tidigare år att de stora rovdjurens överlevnad har ett gott hälsoläge, och att trafikolyckor fortsatt är främsta dödsorsaken, utöver att populationen regleras genom

licensjakt och att skadeorsakande individer fälls efter beslut om skyddsjakt.

TABELL 6. Antal stora rovdjur som har inkommit till SVA under det aktuella året, för 10-årsperioden 2015 – 2024, som helkropp, delar av kropp eller uttagna prover.

År	Totalt
2015	479
2016	441
2017	547
2018	535
2019	560
2020	673
2021	837
2022	987
2023	1165
2024	872

Bedömning

Med utgångspunkt från ovanstående redovisning bedömer SVA att sjukdomsövervakning och beredskap har bedrivits enligt myndighetens uppdrag och verksamhetsmål 2024.

Diagnostik och produkter

Trenden med mindre efterfrågan av SVA:s tjänster inom diagnostik och analys fortsätter på vissa områden medan den ökar på andra, framför allt mikrobiologisk analys. Årets utbrott av blåtunga har också bidragit till fler analyser.

Uppdrag och verksamhetsmål

SVA är nationellt veterinärmedicinskt laboratorium, referenslaboratorium och utför diagnostik av zoonoser, epizootier och andra djursjukdomar. SVA utför också diagnostik för och analyserar smittämnen och kemiska risksubstanser i foder, arbetar förebyggande med fodersäkerhet och driver utvecklingsarbete. Undersökningar som önskas av Jordbruksverket och andra statliga myndigheter ska enligt SVA:s instruktion ges förtur.

Verksamhetens mål för 2024

- » Upprätthålla diagnostisk och logistisk beredskap för epizootiutbrott, zoonoser, anmälningspliktiga sjukdomar och fodersäkerhet.
- » Verka som nationellt referenslaboratorium (NRL) och EU:s referenslaboratorium (EURL). Tillhandahålla och bedriva diagnostik och logistik för endemiska sjukdomar och dopning, samt för antimikrobiell resistens hos mikroorganismer från djur och djurprodukter.

SVA:s diagnostik och analysverksamhet

SVA är Sveriges största veterinärmedicinska laboratorium och det enda med komplett mikrobiologisk och patologisk verksamhet. Ambitionen är att vara ledande i Norden utifrån ett kompetens- och breddperspektiv. SVA har utrustning och kunskap för obduktioner och mikroskopiska vävnadsundersökningar och erbjuder även tjänster inom veterinärmedicinsk forensik, inklusive dopning, samt kemiska analyser av foder. Antibiotikaresistens, och de flesta smittor och substanser som kan orsaka sjukdom hos djur, kan diagnostiseras. Analyserna är en av SVA:s viktigaste källor till information om sjukdoms- och resistensläget i Sverige. Som exempel används de resistensundersökningar som utförs på de bakteriologiska prover som lämnas in till SVA av kunder även för

övervakning av antibiotikaresistens hos bakterier från svenska djur mer generellt.

SVA har skydds nivå 3-laboratorier (säkerhetslaboratorier) för diagnostik av särskilt farliga smittämnen, byggda för veterinärmedicinska behov. Vid hantering av akuta sjukdomsutbrott inom myndighetsuppdraget kan SVA styra om analyskapacitet och andra diagnostiska resurser för att prioritera arbete med utbrottet.

Ett hundratal analyser är ackrediterade av Swedac, vilket är en kvalitetssäkring. SVA:s uppdrag som nationellt referenslaboratorium (NRL) omfattar ett trettiotal sjukdomar, smittämnen och substanser. Uppdragen som NRL och som Europeiska unionens referenslaboratorium (EURL) för *Campylobacter* kräver en diagnostik med särskilt högt ställda krav på kvalitet och kompetens inom området. Blandningen av kunder stärker SVA:s myndighetsuppdrag. Dels kan SVA upprätthålla en kostnadseffektiv laboratoriedrift med bra logistiklösningar och hög servicenivå, dels ger prover från de djurpopulationer som olika kundkategorier representerar (till exempel hästar, lantbrukets djur och vilt) information om aktuellt sjukdomsläge och underlag för forskning.

TABELL 8. Antal mikroskopiska vävnadsundersökningar utförda vid SVA 2020-2024.

	2021	2022	2023	2024
Animalieprod djur (ej fjäderfä)	911	1 244	727	621
Fjäderfä	158	144	125	84
Sällskapsdjur och häst	6 915	6 460	6 283	5917
Fisk, skaldjur o blöddjur	1 615	1 224	1377	714
Vilda djur/Zoodjur	781	1 010	1 076	1458
Labdjur	127	53	53	82
Övriga djurslag	23	51	51	161
Summa	10 530	10 186	9 692	9 037

Årets analys- och diagnostiktrender

Prover från utbrottet av blåtungevirus, BTV, i Sverige påverkade diagnostikverksamheten genom ökade provvolym, förändrade analyskrav och brist på reagensmaterial. Där SVA tidigare har kunnat skicka en del av analysen till det europeiska referenslaboratoriet skulle proverna nu hanteras helt vid SVA. Det innebär att en typningsmetod snabbt fick verifieras. Samtidigt uppstod leveransproblem av reagensmaterial, vilket ledde till att nya reagensmaterial fick valideras för att sedan användas. Under året har 1 815 analyser för BTV slutförts.

Under 2024 har ovanligt många odlingar av salmonella analyserats. Det beror på påvisade fall i tre stora grisbesättningar och ovanligt många fall av salmonella hos katter. Skjutna och döda vildsvin analyseras också för salmonella. SVA kan på så sätt övervaka spridningen av salmonella hos vildsvin, något som annars kan innebära att människor smittas.

Även analyserna av trikiner har under året varit ovanligt många. Framför allt har analyserna av trikiner i vildsvinskött ökat.

Inom ramen för SVA:s övervakning påvisades rävens dvärgbandmask på några för landet nya platser, bland annat i Uppsala. Detta var första gången som parasiten påträffades i ett urbant område. Under 2025 ska uppföljande prover tas från området för att bedöma om smittan är etablerad där.

Analys av fågelinfluensa är fortsatt ungefär lika efterfrågade som föregående år. Under året har tonvikten legat på prov från vilda fåglar. Inga positiva prov har i år inkommit från någon gård med tamfågel.

Sedan 2021 har SVA medel från Havs- och vattenmyndigheten för att undersöka parasitsjukdomar hos europeiska ostron och blåmusslor. Under 2023 utvecklade SVA en förenklad provtagning för sjukdomarna martelios och bonamios på ostron. Denna började användas 2024 i samband med årets provtagningar. Målet är att kunna provta stora mängder djur för att senare kunna analysera med realtids-PCR. Om proverna är negativa finns det potential för Sverige att, också underbyggt av retrospektiva analysdata, få fristatus från de här sjukdomarna.

Det innebär en ökad säkerhet för de vilda och odlade inhemska populationerna, då krav på visad sjukdomsfrihet kan ställas i samband med import. Det innebär också stora möjligheter för det svenska vattenbruket att odla ostron och blåmusslor med sjukdomsfri status för export.

Under året noterades att färre prover från obduktioner skickas till SVA för analys. Detta kan i hög grad härledas till att SVA har en förhållandevis hög kostnadsbild för destruktion, på grund av höga priser på den biodiesel som används. Detta har bidragit till att större djur från lantbruket i huvudsak obduceras vid andra anläggningar. Konsekvensen är att SVA:s data om hälsoläget hos dessa djur riskerar att bli mindre heltäckande.

Fodersäkerhet

Den till antalet största analysen för fodersäkerhet utgörs av analyser för salmonella i miljöprover från foderanläggningar, vilket är en del av den svenska salmonellakontrollen. Analyser utförs även för oönskade ämnen, fodertillsatser och för att kontrollera otillåtna animaliska beståndsdelar samt otillåtna material i foder. Det är viktigt att foderföretag har ett väl implementerat system för faredanalys och kritiska kontrollpunkter (HACCP) för att hantera relevanta faror och säkerställa produktion av säkert foder. Kunskap om det och hur det implementeras har under året förmedlats i utbildningar och vid konsultuppdrag som visar hur provtagning vid offentlig kontroll ska genomföras. Därtill har flertalet underlag och svar på frågeställningar levererats till Jordbruksverket och andra myndigheter.

Digitalisering och logistik

Införandet av digitala tjänster för SVA:s diagnostikkunder fortsätter. Direktintegration har upprättats för journalsystem som hanterar sport- och sällskapsdjur, men också för journalsystem för verksamheter som arbetar med animalieproducerande djur. Direktintegration betyder att kundens journalsystem kommunicerar direkt med SVA:s system. Det gör det möjligt att remittera in prover direkt från journalsystemen och få svar direkt i kundens eget system. Flera journalsystem utvecklar

TABELL 9. Obduktioner, antal undersökningar 2020–2024.

	2021			2022			2023			2024		
	O ⁱ	H ⁱⁱ	K ⁱⁱⁱ	O	H	K	O	H	K	O	H	K
Sällskapsdjur och häst	853	3 614		634		3 007	507		2 186	891		2 037
Fjäderfä	944	963		750		765	793		805	564		568
Fisk och blötdjur	749	749		774		774	514		514	499		499
Animalieproducerande djur	298	656		208		449	242		477	227		361
Vilda djur och zoodjur	2 041	2 064		1 944		1 944	1 952		1 952	1 549		1 517
Laboratoriedjur	10	797	807	22	618	640	34	443	477	5	375	380
Övriga djurslag, djurslag ej angivet	21	384		15		340	34		426	16		410
Summa	4 916	797	9 237	4 347	618	7 919	4 076	443	6 837	3 751	375	5 772

ⁱO: obduktioner

ⁱⁱH: hälsoinventeringar

ⁱⁱⁱK: kremeringar

DIAGNOSTIK OCH PRODUKTER

TABELL 10. Antal undersökningar/analyser per diagnostikområde utförda vid SVA 2021–2024.

	2021	2022	2023	2024
Bakteriologi och resistensundersökningar				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	52 369	41 570	40340	41255
Fjäderfä	9 112	10 143	9704	11368
Sällskapsdjur och häst	27 938	32 177	29280	31068
Fisk, skaldjur och blötdjur	339	484	418	497
Övriga djurslag	2 230	1 815	1806	1385
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	14 212	15 884	15290	14534
Totalt antal undersökningar	106 200	102 073	96838	100107
Serologi och cellodlingar				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	87 777	83 268	66440	84125
Fjäderfä	55 450	51 781	51007	45963
Sällskapsdjur och häst	18 026	18 935	17621	15370
Fisk, skaldjur och blötdjur	7 984	10 040	8692	8492
Övriga djurslag	10 787	6 716	6186	4997
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	532	522	494	555
Totalt antal analyser	180 556	171262	150 440	159 502
Molekylärbiologiska analyser				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	10 412	11 124	13633	18895
Fjäderfä	3 630	3 031	8278	5540
Sällskapsdjur och häst	28 977	26 660	24929	24984
Fisk, skaldjur och blötdjur	770	1 165	2646	4062
Övriga djurslag	8 091	6 651	6298	8720
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	2 018	2 329	2849	2622
Totalt antal analyser	53 898	50 960	58663	64823
Covid -19 Människa	121 717	37 665	0	0
Klassisk parasitologi				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	4 161	3 649	4045	3746
Fjäderfä	1 108	1 006	1174	1205
Sällskapsdjur och häst	34 680	36 331	34411	32684
Fisk, skaldjur och blötdjur	145	59	106	142
Övriga djurslag	28 535	25 757	27655	49250
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	128	119	119	105
Totalt antal analyser	68 757	66 921	67510	87132
Kemi foder, livsmedel kliniska prover				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	1055	1 571	792	529
Fjäderfä	12	19	0	1
Sällskapsdjur och häst	899	762	662	740
Fisk, skaldjur och blötdjur	12	6	0	0
Övriga djurslag	307	265	161	104
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	3 080	2 585	2551	2568
Totalt antal analyser	5 365	5 208	4166	3942
Övrig diagnostik				
Animalieproducerande djur (ej fjäderfä)	1	2	0	1
Fjäderfä	0	0	0	0
Sällskapsdjur och häst	15	1	0	0
Fisk, skaldjur och blötdjur	0	0	8	2
Övriga djurslag	833	766	809	181
Saknar djurslag eller djurslag ej angivet	225	359	301	293
Totalt antal analyser/undersökningar	1 074	1 128	1118	477
Kemi doping				
Animalieproducerande djur (ren)		1	1	3
Häst	9 677	8871	8134	7856
Hund	57	151	171	192
Totalt antal undersökningar	9 734	9023	8306	8051

integrationer med SVA och under 2024 har en ny integration utvecklats mot journalsystemet för hästsportens organisation i Finland, som skickar in dopningsprov från hästar. Integrationen är validerad och kommer att börja tas i bruk i februari 2025.

I början av 2024 lanserades MASK-appen för hästägare. Genom appen beställs analyser av hästars träck. Hästägare kan följa sina hästar eftersom resultaten sparas i appen. En liknande app fast för trikinanalyser av vildsvinskött togs i bruk under hösten inför starten av vildsvinsjakten. Apparna sparar tid och underlättar hanteringen för såväl kunder som för SVA.

Under året har en digital skanner köpts in till den patologiska avdelningen. Så kallad digital patologi innebär många fördelar. Traditionellt studerar patologer vävnadssnitt på objektsglas i mikroskop. Nu ersätts metoden av inskannade filer direkt i datorn. Den nya hanteringen möjliggör distansarbete och utbyte med kollegor på distans. Hela flödet för mikroskopiska vävnadsundersökningar har också förbättrats, med mindre pappersarbete som resultat.

Patologiska avdelningen har också testat ett system där fynd från obduktioner kan läsas in och omvandlas till skriven text. Resultat från obduktioner och provtagningar kan då mycket snabbare läggas in i olika system.

Beredskap och uthållighet

Sverige ska ha tillgång till diagnostiska tjänster för smittskydd inom djurhållning och för livsmedelssäkerhet, även om samhället befinner sig i kris. Det är viktigt med diagnostik av god kvalitet och på flera platser för att kunna hantera sjukdomsutbrott och andra störningar i livsmedelskedjan. Grunden för att kunna utföra och skala upp diagnostisering i en kris är att god kompetens finns på plats.

Livsmedelsverket leder uppbyggnaden av ett nationellt beredskapslaboratorium för dricksvattenanalyser (NBV). Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och SVA är stödmyndigheter. Det nationella laboratoriet samlar kompetens och förmågor för att vidmakthålla och stötta en nationell laboratorieförmåga för analys av dricksvatten vid kris, höjd beredskap och krig. Målet för diagnostikverksamheten är att stärka flera aspekter av den mikrobiologiska beredskapen. Det inkluderar analysförmåga, samarbete med aktörer i dricksvattenkedjan, omvärldsbevakning och uppbyggnad av en bred och robust kompetens. SVA har stor analyskapacitet, mångårig analyskompetens och stor rutin av att utveckla ny analyskompetens.

Projekt och samarbeten

SVA deltar i många projekt och samarbeten som rör analys och diagnostik. Under året har medarbetare från referenslaboratoriet

Laboratorieanalyser har en nyckelroll i SVA:s arbete för att övervaka zoonoser och epizootier, diagnostisera sjukdomar och säkerställa livsmedelssäkerhet i landet. Bilden visar gramfärgning av bakterier för mikroskopering. Foto: SVA

för *Campylobacter* deltagit i det samarbete som finns mellan olika EU-referenslaboratorier. SVA utför också fortsatt dopningskontroller med avancerade, ackrediterade analysmetoder åt hästsporten i hela Norden.

SVA driver sedan 2016 ett nätverk för veterinärmedicinska laboratorier som utför resistensundersökningar. Samarbetet höjer kompetensen om undersökningar av antibiotikaresistens och förbättrar kvaliteten på de undersökningar som görs. Målet är att veterinärer ska kunna fatta väl underbyggda beslut om antibiotikaanvändning. SVA arbetar för att överföra resultat från såväl privata som offentliga provtagare till SVA för att öka kvaliteten på bevakningen av antibiotikaresistens.

SVA har under året samarbetat med SLU i en studie av hur effektiva avmaskningsmedel mot bandmask hos hästar är. Projektet fortsätter under 2025. SVA deltar också i motsvarande studier om avmaskning mot spolmask hos hundar. Studierna är viktiga för att förstå hur resistenta maskarna är mot avmaskningsmedel.

I samarbete med andra nationella referenslaboratorier för *salmonella* i Norge, Danmark, Finland och Estland arrangerade SVA under året ett ringtest, ett så kallat Proficiency Test, för att testa regionala laboratoriers förmåga att analysera salmonella i hönsträck. Totalt deltog 14 laboratorier från de olika länderna.

Under året har studenter i biomedicinsk analys handledts och gjort sin praktik på SVA.

SVA:s diagnostiska tjänster har presenterats på tre branschmässor: Elmia Lanbruk, Veterinärkongressen i Västerås och Swedish International Horse Show i Stockholm.

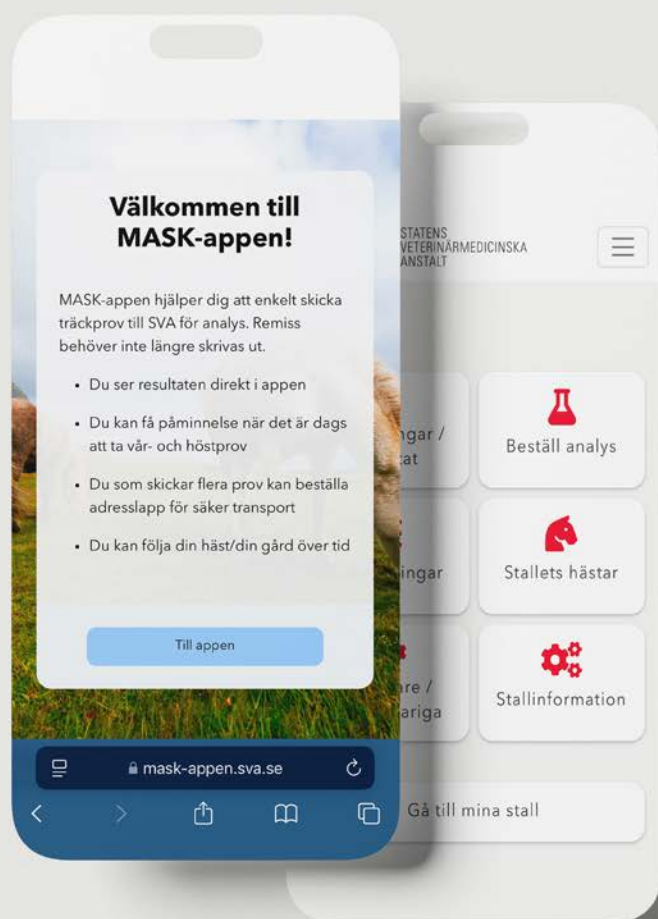
Diagnostikens verksamhetsutveckling

Under året har SVA bytt ut flera skadliga kemikalier mot bättre alternativ. Flera initiativ till att spara energi har också genomförts, till fördel för både medarbetare och miljö.

Under året har ett instrument hyrts in som med hjälp av masspektrometri kan klassificera bakterier i så kallade subtyper. En utvärdering pågår om det kan användas som komplement till DNA-sekvensering när bakterier ska karakteriseras. Om metoden fungerar bra kan den förbättra epidemiologiska utredningar där det är viktigt att veta om bakterier från olika källor, men av samma art, är besläktade och har ursprung i samma smittkälla.

SVA har även genomfört flera flödesförbättringar. Under året har också arbetet med att förbättra analys och hantering av farliga ämnen i livsmedelskedjan varit en del av att öka den civila försvarsförmågan. En ny hantering i SVA:s system för undersökningar av resistens hos bakterier har införts. Det nya

MASK-appen hjälper hästägare att beställa analyser av träckprover och följa sina hästars resultat över tid. I ett land som Sverige, där hästsport är en av de största sporterna, underlättar digitala lösningar som MASK-appen provhanteringen och bidrar till bättre djurhälsa och effektivare diagnostik. Foto: SVA

systemet underlättar beställningar, automatiserar avläsning och leder till snabbare provsvar.

Under året har mer än tjugo nya eller förbättrade diagnostiska tester tagits fram. Det gäller bland annat PCR-diagnostik och salmonella, TBE-analyser och odling av afrikanskt svinpestvirus. En ny tidsbesparande och arbetsmiljöförbättrande metod för analys av rävens dvärgbandmask har också tagits i bruk under året, samt att en ny diagnostik för svampsjukdom på fiskar utvecklats. Målet är att den senare ska börja användas under 2025.

Ekonomisk utveckling

Avgiftsintäkterna minskade under åren 2022–2023 och har fortsatt att minska under 2024. Tidigare berodde detta främst på att SVA avslutat covid-19-analyserna åt humansjukvården. Under pandemin gav SVA ett omfattande diagnostikstöd åt hälso- och sjukvården genom att ställa om och höja analyskapaciteten. Under tidigare år har en nedgång generellt setts i tillströmningen av prover och mindre utförd diagnostik. Under 2024 ser denna trend ut att ha stannat av. Den största minskningen är kopplad till en minskad försäljning av vacciner. Vi ser också en ökning i analyser inom parasitområdet.

Statsanslagen används för att finansiera SVA:s säkerhetslaboratorier, upprätthålla en laborativ beredskap, spara biologiskt referensmaterial, samt bistå andra laboratorier med expertkunskap i uppdragen som nationellt referenslaboratorium (NRL). Bidragen avser främst EU:s referenslaboratorium (EURL).

Kostnaden för analyser och obduktioner framgår av tabell 7.

TABELL 7. Kostnader för analyser och obduktioner, miljoner kronor.

	2020	2021	2022	2023	2024
Kostnad	168,4	182,2	145,5	140,6	145,9

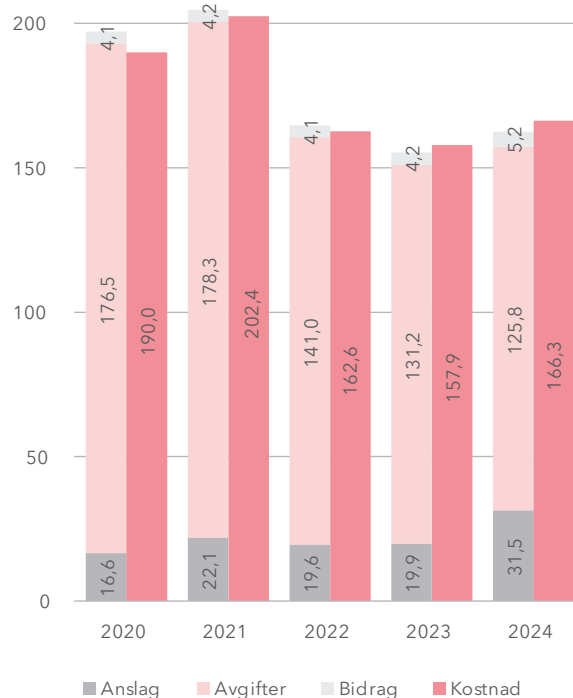
Kostnad avser volymen analyser och obduktioner enligt tabellerna 8-10.

Källa: Beräknat utifrån SVA:s affärssystem.

Bedömning

Med utgångspunkt från ovanstående redovisning bedömer SVA att diagnostik och analysverksamhet har bedrivits enligt myndighetens uppdrag och verksamhetsmål 2024.

FIGUR 3. Huvudsaklig finansiering och kostnader 2019-2023 för diagnostik och produkter, miljoner kronor.

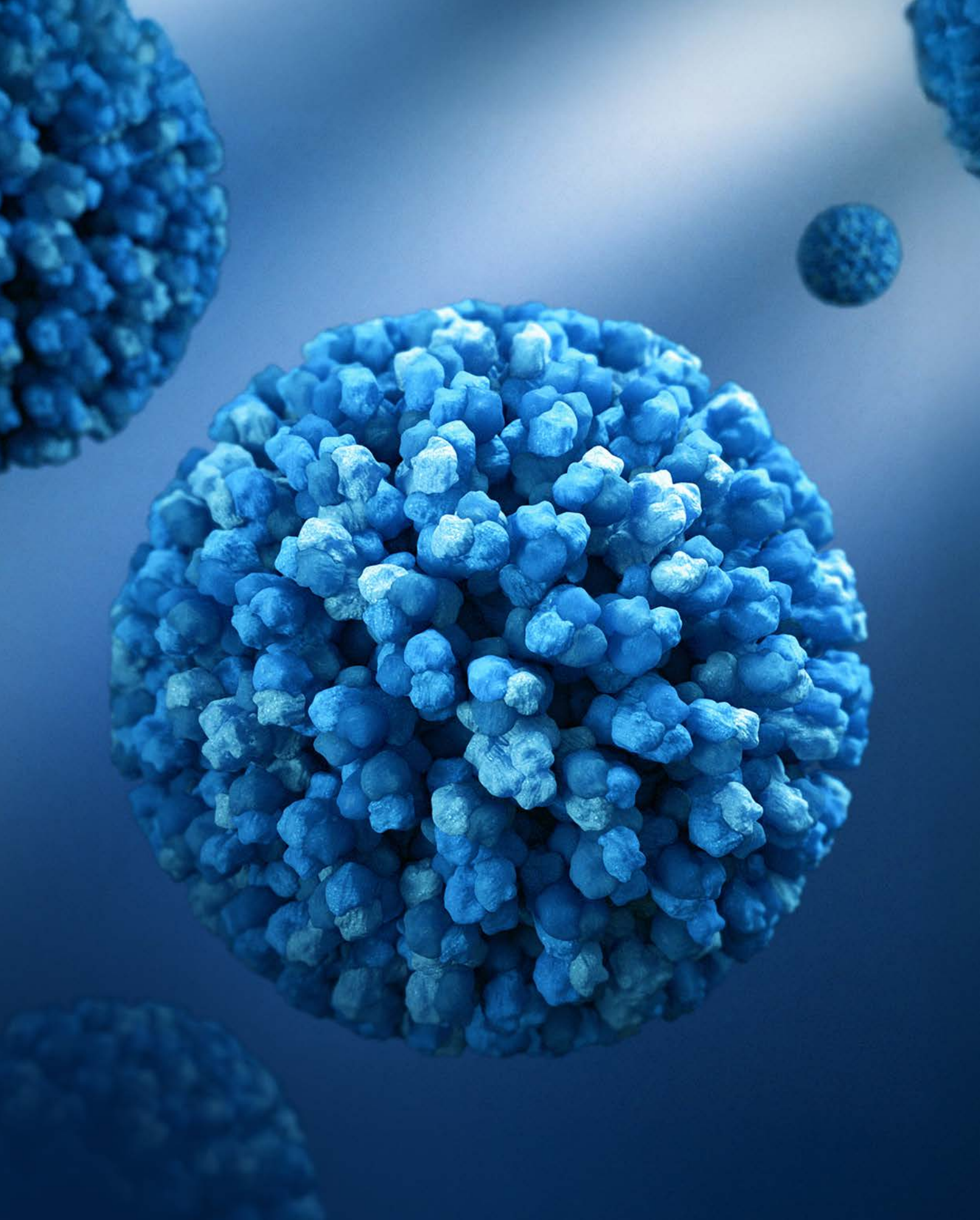

Illustration av blåtungevirus som påvisades i Sverige under 2024. Viruset sprids via svidknott och kan ha allvarliga konsekvenser för idisslare, vilket påverkar både djurhälsa och lantbruksekonomi.
Foto: Science Photo Library

Forskning och utveckling

SVA har under 2024 fortsatt bedrivit forskning och utveckling till stöd för myndighetens uppdrag.

Uppdrag och verksamhetsmål

SVA ska bedriva forsknings- och utvecklingsarbete inom sitt verksamhetsområde.

Verksamhetens mål för 2024

- » SVA är en synlig och eftertraktad samarbetspartner som är framgångsrik med avseende på att erhålla externa forskningsanslag.
- » Forskningen är målinriktad och baserad på behov inom SVA:s verksamhetsområde.
- » Den interna forsknings- och innovationsprocessen är tydligt beskriven och följer de direktiv som gäller för SVA som myndighet.
- » SVA:s målgrupper känner till att SVA tillhandahåller kunskapsstöd och bedriver forskning och kan ta del av denna.

Forskning och utveckling vid SVA

SVA:s forskning stödjer myndighetsuppdraget med nationell bredd och internationell spets. Forskningen är innovativ, samhällsviktig, behovsmotiverad och sker i nationell och internationell samverkan. Arbetet utvecklar SVA:s diagnostik, sjukdomsövervakning och riskvärderingar så att kunskap och beredskap finns när den behövs. SVA gör sin forskning synlig, nyttig och tillgänglig, både nationellt och internationellt. Forskning och utveckling inom verksamheten stärker SVA:s förmåga att klara instruktionens uppdrag på ett kostnadseffektivt sätt: att utreda smittsamma sjukdomars och zoonosers uppkomst, orsak och spridningssätt, samt hur de påvisas.

SVA deltar i Nätverket för forskande myndigheter tillsammans med ett femtiotal andra myndigheter. SVA har också ett vetenskapligt råd med nio ledamöter, varav två är externa. För att forskningen ska vara aktuell och relevant i förhållande till myndighetsuppdraget identifieras viktiga frågeställningar i dialog med näringsliv, organisationer och myndigheter.

Viktiga samhällsproblem, trender och nya forskningsrön diskuteras vid SVA:s årliga forskningsdag. Nya frågeställningar

uppstår också i den omvärldsbevakning som SVA bedriver genom diagnostik och analysverksamhet. Forskningsbehov identifieras i dialog med uppdragsgivare och i samspel med internationella forskningspartner. SVA:s övergripande arena är One Health som innebär en helhetssyn på infektionssjukdomar och förutsätter tvärdisciplinära samarbeten. SVA är med i den europeiska One Health-organisationen EOHA och det svenska nätverket för One Health.

Under 2024 har SVA:s populärvetenskapliga seminarier fortsatt att sprida kunskap och hitta nya frågor. Seminarierna är öppna för alla intresserade och höjer kunskapsnivån för hela SVA. Teman under året har bland annat varit kris- och krigsberedskap och arbete mot antibiotikaresistens.

Forskningsarbeten

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Uppsala universitet och Karolinska institutet är SVA:s viktigaste akademiska samarbetspartner i Sverige. Flera personer vid SVA är adjungerade som professorer eller lektorer vid dessa universitet. SVA:s medarbetare bidrar vid utbildning och handledning av doktorand-, licentiat- och examensarbeten. Sammanlagt arbetade 17 doktorander på SVA 2024. Alla har en koppling till och är inskrivna vid något av de akademiska lärosätena. Under året disputerade tre av dem. I en avhandling undersöktes hur det immunologiska minnet mot influensavirus påverkas av immunterapi eller av efterföljande maskinfektion i tarmen. Immunterapi skyddar en individ som saknar immunologiskt minne mot sjukdom. Samtidigt bildar individen ett skydd mot framtida sjukdom. Ett av resultaten är att en maskinfektion kan minska effektiviteten hos det immunologiska minnet.

Hälsotillståndet hos den hotade flodpärlmusslan har också undersökts i en avhandling. Med hjälp av bland annat ny genteknik har flera tidigare okända parasiter och sjukdomstillstånd kunnat identifieras och beskrivas. Avhandlingen började med en fråga från en länsstyrelse: Varför dör musslorna i våra vattendrag? Nu finns flera års forskning om sjukdomar hos sötvattensmusslor, men även musslor som lever i hav, samlade i en avhandling.

Årets tredje avhandling handlar om hur sjukdomar kan överföras mellan vildsvin och tamgrisar. Författaren har övervakat salmonella hos vildsvin, studerat deras närvaro invid griségårdar och jägares attityder till sjukdomsfrågor hos vilt. Avhandlingen ökar kunskapen om möjliga kontaktvägar för smittor mellan vildsvin och tamgrisar.

Genom att SVA aktivt deltar i flera internationella nätverk får myndigheten snabbt information om nya forskningsresultat och tillgång till värdefull expertis i samband med utbrott av allvarlig djursjukdom. STAR-IDAZ är ett globalt forskningskonsortium för djurhälsa där SVA är medlem. Genom samarbete och koordinering av forskning bidrar STAR-IDAZ till förbättrade djurhälsostراتيجier för ett 30-tal prioriterade sjukdomar. Forskningsbehov identifieras och förs vidare till möjliga finansierare. Epizone är ett annat nätverk för europeiska veterinära forskningsinstitut, inklusive SVA. Epizonens område är allvarliga djursjukdomar inklusive de som kan föras över till människor. De fem veterinärmedicinska instituten i Danmark, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Sverige (SVA) samarbetar i nätverket CoVetLab. Ur CoVetLab har organisationen EAVLD för kommunikation om laboratoriediagnostik utvecklats, och SVA är också med där. För forskare som arbetar med vektorburna sjukdomar finns VectorNet, där SVA är representerat.

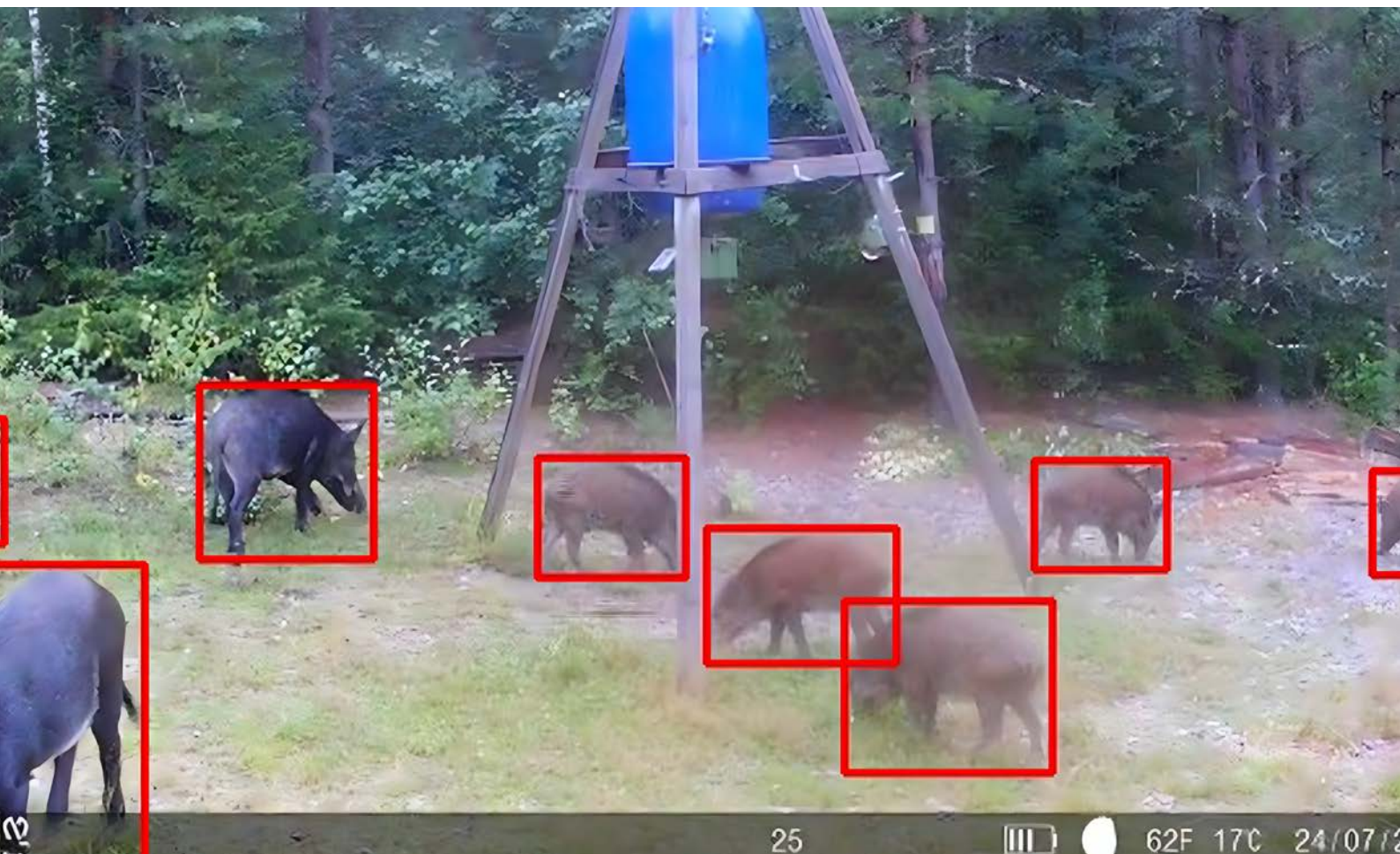
EU:s partnerskapsprogram Animal Health & Welfare (EUPAHW) startade under 2024 och beräknas pågå i tio år. Programmet lägger tonvikten på livsmedelsproducerande djur.

Målet är att skapa en hållbar animalieproduktion avseende djurhälsa och djurvälstånd. Totalt deltar ett 90-tal partners från 24 länder och fler kommer att inkluderas. SVA deltar i tio av de hittills beviljade projekten där EU står för hälften av kostnaden och SVA medfinansierar resten.

I projektet MADCOV2 har verktyg för att förstå hur Krim-Kongoblödarfebervirus infekterar människor tagits fram. Små modeller av fladdermusvävnad har också utvecklats, som hjälper forskare att förstå hur virus överlever i fladdermöss utan att orsaka sjukdom. Detta bidrar till bättre beredskap mot nya okända sjukdomar som sprider sig från fladdermöss.

För att stärka Sveriges förmåga att hantera störningar i livsmedelsförsörjningen bildar SVA tillsammans med bland annat Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och SLU Kunskapscentrum för livsmedelsberedskap. Centret kommer att samla och sprida kunskap för att kunna avskräcka, upptäcka och hantera attacker mot livsmedelssystemet. Livsmedelsförsörjningen är en kritisk samhällsfunktion såväl till vardags som i kris-tider. I krig är en trygg livsmedelsberedskap avgörande. För att framtidssäkra den svenska livsmedelsberedskapen kommer livsmedelssystemets olika aktörer att samarbeta kring att bygga upp kunskap och utveckla nya analysmetoder. Strategier för att hantera ekonomisk krigföring och informationsmanipulation tas också fram. I förlängningen bidrar arbetet till att stärka den svenska livsmedelssystemets konkurrenskraft och att lösa hållbarhetsutmaningar kopplade till klimat- och miljöförändringar.

Under utbrottet av afrikansk svinpest utvecklades AI-baserad identifiering av vildsvin på bilder tagna med viltkameror. Tekniken kan till exempel bidra till forskning om smittspridning och möjliga kontaktvägar mellan vilda djur och lantbruksdjur. Arbetet stärker SVA:s förmåga att förebygga zoonoser och andra smittsamma sjukdomar, samt att skydda livsmedelsförsörjningen. Foto: Stefan Widgren/SVA

Aktuell forskning

SVA har under året bedrivit forskning på många områden inom EU:s partnerskapsprogram AHW.

I området för vattenlevande djur har ett register upprättats över olika odlade arter av fisk-, skal- och blötdjur och deras viktiga sjukdomar. Kontaktpunkter med vilda djur som kan bidra till smittspridning har kartlagts. Befintlig kunskap som är relevant för hela Europa har inventerats. Nästa år går arbetet vidare med identifierade områden där mer forskning behövs.

Programmets nätverk för vilda däggdjur och fåglar ska stärka den gemensamma europeiska övervakningen av viltsjukdomar. Målet är att förbättra bedömningen av risker för överföring av sjukdomar mellan vilda djur och produktionsdjur. Det påverkar ekosystem och människors hälsa. Under året har olika övervakningsprogram med deras datakällor, system för rapportering och nätverk kartlagts. Studier av hur mänskliga aktiviteter och klimatförändringar påverkar smittspridning har startats. Beskrivningar av intressenter och kommunikationsbehov för bättre övervakning av vilda djurs sjukdomar har fortsatt.

SVA bidrar också till programmets område för snabba analyser av risker. SVA har genomfört en workshop om verktyg och modeller för snabba riskvärderingar inom djurhälsa, med deltagare från alla forskande organisationer inom projektet. Resultaten kommer att användas i projektets kommande aktiviteter. Med snabbare analyser av risker för djurs hälsa kan åtgärder också sättas in snabbare. Flera andra projekt på området startas upp. De handlar bland annat om modeller för sjukdomsutbrott som underlag för planering av beredskap.

Fälttester har också genomförts för att utveckla snabbare diagnostik. Ny utrustning för att snabbare kunna sekvensera genetiskt material har testats inom programmet. En passande sekvenseringsmetod har identifierats för utrustningen, som är bärbar. Snabbare sekvensering innebär att det snabbare kan stå klart vilken sjukdom det handlar om. I anslutning till detta har också förberedelser gjorts för att börja använda så kallade DNA-aptamerer vid sekvensering. Att använda denna

typ av bindningar har flera fördelar när sekvensering behöver gå snabbt.

SVA forskar också om immunförsvar inom AHW-programmet. Ett mål är att förbättra vaccinsvar hos fjäderfä. Under 2024 har bland annat metoder satts upp för fördjupade studier av hönsens monocytter, immunceller som är viktiga mål för vacciner. Nya metoder för att mäta immunförsvarets svar på sjukdomar ska också utvecklas. Under året har seminarium och workshops planerats för att sprida kunskap om metoder för att mäta antigen-specifika T-celler hos höns, gris, nöt och lax. Att kunna mäta hur T-celler reagerar är viktigt för att veta om vaccinering varit effektiv.

Även djursjukdomars påverkan på och kostnader för samhället är ett forskningsmål i programmet. Antibiotikaanvändning, folkhälsa och växthusgasutsläpp påverkas av djurens hälsotillstånd. SVA deltar i programmet med forskning om hur svenska mjölkbönder påverkas av salmonella. Under året har tidigare kunskap om hur salmonella påverkar produktivitet och biologi sammanställts.

Inom det strategiska innovationsprogrammet SustainGov deltar SVA i projektet HelhetsEnkelt – systemdesign för minskad regelbörda för lantbrukare. SustainGov, där SVA är en partner, är en satsning av Formas, Energimyndigheten och Vinnova inom Impact Innovation. Projektet HelhetsEnkelt startade i oktober 2024. Regelbördan inom lantbruket har valts ut som en lämplig utmaning för en systemförändring. Såväl lantbrukare som myndigheter upplever reglerna som tyngande och de skapar stress för lantbrukarna. Med bättre genomföranden av regelverkets krav skulle det bli lättare att förstå och följa olika lagar och föreskrifter. I projektet tillämpas ett systemsynsätt. Myndigheter, länsstyrelser, kommuner, lantbrukare och intresseorganisationer kommer gemensamt att arbeta med hur den upplevda regelbördan skulle kunna minska. SVA bidrar med sina goda kontakter med lantbruksnäringen och andra myndigheter.

Mycoplasma (M.) bovis är en bakterie som ger lunginflammation, ledinflammation samt juverinflammation hos kor.

TABELL 11. Inbetalda forskningsbidrag per bidragsgivare, miljoner kronor.

	2020	2021	2022	2023	2024
Formas	12,4	11,8	12,7	9,5	11,0
Jordbruksverket	2,0	0,7	0,9	1,4	0,9
Naturvårdsverket	1,8	2,3	1,8	1,7	3,9
SMHI	0,7	0,1	0,1	0,8	1,2
Vetenskapsrådet	5,4	-3,1*	2,9	4,1	1,5
Stiftelsen Lantbruksforskning	2,0	1,8	1,2	2,9	0,0
Defense Threat Reduction Agency	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
NordForsk	0,5	0,5	1,4	0,9	0,0
EU	6,2	18,5	11,6	8,7	13,6
Övriga	1,9	0,6	2,1	0,7	7,7
Totalt	33,4	33,2	34,7	30,7	39,8

Bidragsgivare med belopp på 1 mnkr eller mer specificeras. Tabellen visar inbetalda medel, inte intäkter (förbrukade medel).

* 2021 har ett stort projekt flyttats över till KI. Återbetalning med 9,0 Mkr ingår i beloppet.

Källa: SVA:s affärssystem. Uppgift enligt årsredovisning föregående år.

Om den här bakterien drabbar en besättning leder den till allvarlig sjukdom och ökad antibiotikaanvändning. För att öka kunskapen och motverka smittspridning av *M. bovis* bedriver SVA och Sveriges lantbruksuniversitet forskning tillsammans med branschorganisationerna. Forskningen ska bland annat leda till bättre diagnostik och bättre modeller för hur bakterien sprids. I en vetenskaplig artikel publicerad 2024 redovisas att regelbunden provtagning av djur är viktigt för att tidigt hitta smitta och att nya djur i en produktionsanläggning bör testas.

SVA bedriver också forskning kring de små idisslarnas lenti-virus och inom projektet Lentifri gård har forskarna bland annat kunnat konstatera att infektionen är vanlig hos svenska getter men ovanlig hos svenska får.

Under 2024 avslutades ett projekt på SVA om luftprovtagning avseende virussjukdomarna infektiös bronkit (IB) och infektiös bursit (IBD, gumborosjuka) i slaktkycklingstallar. Resultaten visar att luftprovtagning med den metod som studerades kan vara ett alternativ eller komplement till traditionell vävnadsprovtagning, men tolkning av resultaten kräver att hänsyn tas till metodens begränsningar. Forskning om bakteriesjukdomen rödsjuka hos värphöns är ett annat exempel på pågående forskningsprojekt inom fjäderfäområdet på SVA. Årligen diagnosticeras ca 5–10 värphönsflockar med sjukdomen och rödsjuka har under lång tid varit ett av branschens prioriterade forskningsområden. Under året publicerades en översiktsartikel om rödsjuka som ett ökande problem hos värphöns med

inbjudna forskare på SVA i ett specialnummer av tidskriften *Avian Diseases*.

Antibiotikaresistens

Antibiotikaresistens är ett prioriterat forskningsområde på SVA och är också ett område inom EU:s partnerskapsprogram AHW. Projektet arbetar med övervakning av resistens hos bakterier som orsakar sjukdom. Forskningen försöker hitta gränsen mellan oförändrade bakterier och sådana som blivit resistenta. Ett annat mål är att förbättra övervakningen av antibiotikaresistens. Det ska bland annat åstadkommas genom att utarbeta gemensamma system för analys och presentation av analysernas resultat.

Förmedling av resultat

Resultat från forskning som finansieras med offentliga medel ska tillgängliggöras som öppna data, så kallad Open Access. SVA upprättar datahanteringsplaner för projekt. När projekten avslutas görs data tillgängliga genom öppen publicering eller via deponering av metadata i repositorer. Underlaget lagras hos SVA eller i särskilda databaser.

SVA delar biblioteksresurser med SLU. I samarbete med SLU-biblioteket och Svensk Nationell Datatjänst pågår ett arbete för att utveckla tillgängliggörande och bevarande av forskningsdata. Detta förutsätter ett samarbete mellan forskning, bibliotek, arkiv och it.

Immunterapi och parasitinfektion i tarmen kan påverka det immunologiska minnet mot influensavirus. Illustrationen visar lungor i genomskärning, influensavirus, maskar, celler och antikroppar. Illustration: Malin Eriksson, Susanne Nylén och iStock

SVA:s forskning publiceras i internationella och nationella tidskrifter och rapporter. Under 2024 var medarbetare vid SVA medförfattare till sammanlagt 87 publiceringar i internationella vetenskapliga tidskrifter med granskningsförfarande, vilket visar att forskningen vid SVA håller hög vetenskaplig kvalitet. År 2024 var 96,6 procent av SVA:s vetenskapliga artiklar Open Access. Det kan jämföras med 94 procent 2023, 89 procent 2022 och 82,5 procent 2021. Målet är att alla publicerade artiklar ska vara Open Access.

För att tillgängliggöra SVA:s forskning publiceras också populärvetenskapliga artiklar i olika sammanhang, bland annat på den externa webbplatsen.

SVA:s interna forskningsdag är tillgänglig för alla intresserade och hade i år tema artificiell intelligens. Tillämpningar av AI-teknik som redan idag används av SVA demonstrerades, till exempel för tolkning av bilder från kameror som övervakar förekomst av vildsvin och bildanalys av material till övervakning av fästingförekomster. SVA blickade också framåt mot hur tekniken kan effektivisera verksamheterna. Flera externa föreläsare deltog.

Ekonomisk utveckling

Medel söktes till 68 forskningsprojekt med startår 2024. Av dessa beviljades 45. Av de projekt som söktes i extern konkurrens med start under året har alltså över hälften beviljats. Det är en ovanligt hög andel.

Omfattningen av SVA:s forskningsverksamhet har ökat under 2024 jämfört med tidigare år. Under 2020 och 2021 påverkades projektverksamheten av pandemin på olika sätt. Verksamhet fick ställas om, ställas in eller skjutas fram och flera projekt har fått förlängning. Formas och EU är de två största finansörerna.

Under 2024 har tio nya projekt startat inom EU:s partnerskapsprogram Animal Health and Welfare där SVA deltar. Antalet aktiva externfinansierade projekt under 2024 uppgick till 77 stycken, vilket är en ökning mot året innan (tabell 12).

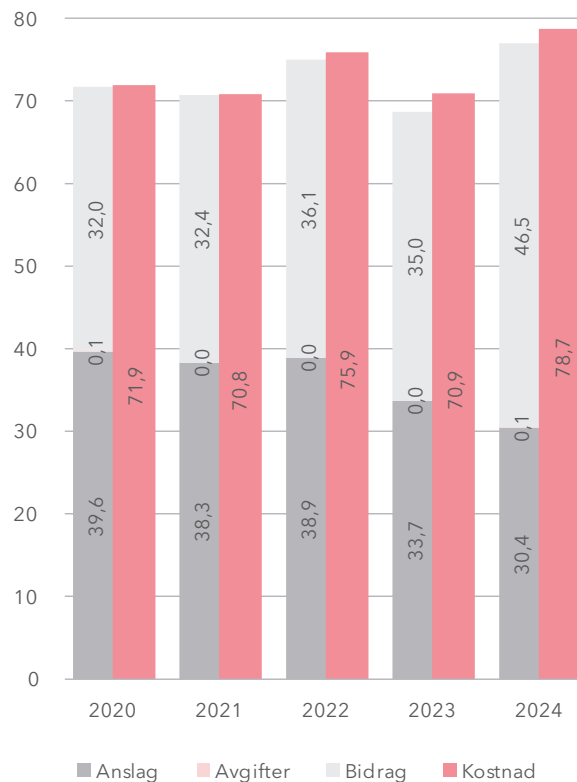
Bedömning

Med utgångspunkt från ovanstående redovisning bedömer SVA att forskning och utveckling har bedrivits enligt myndighetens uppdrag och verksamhetsmål 2024.

TABELL 12. Antal forskningsprojekt med extern finansiering.

	2020	2021	2022	2023	2024
	86	78	71	62	77
Varav EU-projekt	22	21	22	14	16
Förbrukade medel (kostnader) i projekten, miljoner kronor	39,0	40,0	40,7	35,7	49,4

FIGUR 4. Huvudsaklig finansiering och kostnader 2019-2023 för forskning och utveckling, miljoner kronor.

TABELL 13. Publiceringar i internationella vetenskapliga tidskrifter där SVA medverkar.

År	Antal artiklar med granskningsförfarande
2020	111
2021	114
2022	99
2023	97
2024	87

Kunskapsstöd och kommunikation

Ett centralt uppdrag för SVA som expertmyndighet är att förse omvärlden med kunskap som grund för vetenskapligt underbyggda beslut. SVA tar fram och kommunicerar kunskap bland annat i form av riskvärderingar, lägesbilder, nyheter samt experters personliga medverkan i arbetsgrupper, rådgivning, undervisning och mediekontakter.

Uppdrag och verksamhetsmål

SVA:s uppgift är att vara veterinärmedicinskt expertorgan. Att utarbeta och tillhandahålla kunskapsstöd och kommunikation är viktiga delar i utförandet av SVA:s instruktion. Det rör till exempel att kartlägga, förebygga och bekämpa av smittsamma djursjukdomar, antibiotikaresistens och fodersäkerhet.

Målen är att:

- » Bidra med expertkunskap och tillhandahålla kunskapsstöd och rådgivning som bidrar till att omvärlden kan fatta vetenskapligt grundade beslut.
- » SVA:s målgrupper känner till att SVA tillhandahåller kunskapsstöd, bedriver forskning och att de kan ta del av denna.
- » Vara en eftertraktad samarbetspartner på kunskapsområdet.

Kunskapsstöd och kommunikation vid SVA

Omvärldens behov av kunskap för att kunna fatta vetenskapligt underbyggda beslut inom djurhälsa, folkhälsa och miljö är drivande för SVA. Det gäller både större beslut på nationell nivå och beslut hos enskilda. Kunskapen ska bidra till friska djur, vilket bidrar till god djurvälstånd, hållbar produktion och fungerande ekosystem. Detta påverkar i sin tur alla sammanhang där människan är beroende av djur eller interagerar med djur. Vidare ska kunskapen bidra till en minskad risk för spridning av smittämnen mellan djur och mellan djur och människor. Den ska också bidra till säkert foder och en rationell användning av antibiotika, samt ge stöd för att minimera konsekvenser och samhällskostnader av inträffade händelser som sjukdomsutbrott.

SVA:s medarbetare arbetar både nationellt och internationellt med frågeställningar som kommer in till myndigheten. Det kan vara regeringsuppdrag, riskfrågor, rådgivningsfrågor eller kunskapsuppdrag som söks i konkurrens. SVA arbetar

också proaktivt. Kunskapsunderlag som rapporter, lägesbilder, smittkartor och information till media produceras för att vara till nytta för omvärlden. Beslutsunderlagen bygger på kunskap hos SVA:s experter, men också på datainhämtning, analyser och litteratursökningar. Beroende på uppgift och målgrupp tillhandahålls kunskapen i olika kanaler. Det kan vara allt ifrån publikationer, yttranden, medverkan i expertarbetsgrupper, information på myndighetens webbplats, utbildningar och föreläsningar, till möten och dialoger.

Riskvärderingar och kunskapsunderlag

SVA är en riskvärderande myndighet och en del av kunskapsstöden som tas fram är riskvärderingar. Myndigheten gör både omfattande riskvärderingar och snabba, mindre omfattande bedömningar. Dessa utgör beslutsunderlag för riskhanterande aktörer som Jordbruksverket och Livsmedelsverket. Under årets första del har flera frågeställningar rört utbrottet av afrikansk svinpest, bland annat underlag som var grund för EU-beslutet om friförklaring.

Andra exempel som SVA har arbetat med är att ta fram kunskapsstöd inför ett eventuellt beslut att tillåta vaccination av fjäderfä mot newcastlesjuka. Återkommande utbrott ger omfattande konsekvenser för näringen, men det är en komplex fråga och det finns också nackdelar med vaccination.

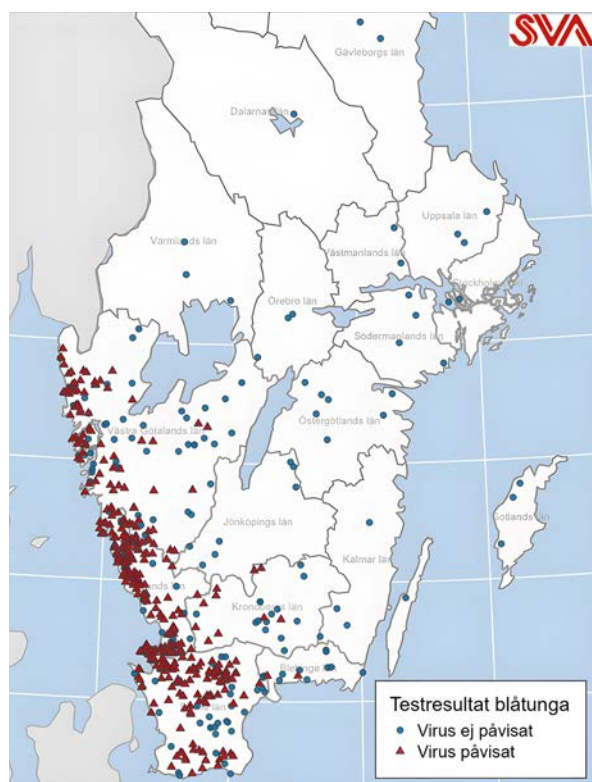
SVA jobbar med forsknings- och utvecklingsprojekt som utgår från de kunskapsbehov myndigheten identifierar. Bland annat har externfinansierade forskningsprojekt lagt grunden för både den sakkunskap som användes under utbrottet av afrikansk svinpest (ASF), men också förmågan att agera snabbt och utveckla digitala stöd i utbrottsarbetet. Efter utbrottet har nya externa medel sökts för att bygga kunskap i de nya frågeställningar som har uppstått. Ett annat exempel är ett pågående forskningsprojekt om fågelinfluensa där resultaten har använts som underlag till Jordbruksverkets beslut om riskområden. Under året har näringen återkopplat om att de med utgångspunkt från resultaten genomfört förbättringar. Under höstens

utbrott av blåtunga utvecklades ett digitalt anmälningsförfarande via SVA:s webbplats som möjliggjorde en strukturerad datainsamling och en bättre bild av utbrottets utveckling i Sverige.

Lägesbilder och smitthändelser

Enligt sin instruktion ska SVA följa och analysera utvecklingen av sjukdomstillstånd hos tama och vilda djur. SVA strävar efter att kontinuerligt tillgängliggöra denna information. Särskilt för smittämnen är en aktuell lägesbild relevant för andra aktörers beslutsfattande och agerande. Det kan gälla myndigheter, veterinärer, djurhållare och andra som behöver uppdaterad information. Sidan ”Smittläge” på webbplatsen presenterar förekomsten av olika smittor i Sverige, bland annat genom kartor och annan grafik. Det gäller till exempel vilda fåglar som har undersökts för fågelinfluensa, slaktkycklingar som har undersökts för campylobakter och vildsvin som har undersökts för salmonella eller afrikansk svinpest. När blåtunga under hösten påvisades i Sverige utvecklades skyndsamt nya kartor och tabeller. Kartorna uppdateras regelbundet för att ge en så aktuell bild som möjligt. Vid pågående händelser, som blåtungeutbrottet, görs dagliga uppdateringar. När det gäller svinpest har SVA fått återkoppling att sidorna inte bara används av nationella aktörer, utan även av andra länder, i exportsammanhang och av EU-kommissionen för att följa utbrottet. Vi

Karta som visar smittläget för blåtunga i Sverige. SVA uppdaterar regelbundet kartor och annan visuell data, särskilt i samband med utbrott, för att tillhandahålla en aktuell bild av läget till stöd för myndigheter, veterinärer och djurhållare. Grafik: SVA.

vet också efter dialog med kollegor i grannländer att de har följt utvecklingen av blåtunga via SVA:s webbplats. Att transparent redogöra för smittläget även för andra djurslag och smittämnen är viktigt ur handelssynpunkt och främjar trovärdighet i dessa sammanhang. SVA bidrar också vid inspektioner och frågeställningar om livsmedellexport till tredje land, exempelvis under året vid en inspektion från Filippinerna.

Utöver kartor och grafik sammanställer SVA också epidemiologiska lägesbilder som kan användas som beslutsunderlag av djurhållare och myndigheter, både i det förebyggande arbetet och i samband med bekämpning. Lägesbilder tas fram vid behov vid smitthändelser i Sverige eller i närområdet. Under året har fem lägesbilder för fågelinfluensa tagits fram, två för *Salmonella* Enteritidis, två för blåtunga samt en för afrikansk svinpest. Dessa används bland annat av länsstyrelser, Jordbruksverket och smittskyddsläkare.

I bloggen ”Statsepizootologen kommenterar” ger SVA fördjupade analyser om aktuella smitthändelser i Sverige och utomlands, till exempel vid sjukdomsutbrott, riskvärderingar och nya smittor på djur. Under året har förekomst av fågelinfluensa på nötkreatur i USA, peste des petits ruminants i Grekland och Rumänien, samt blåtunga i Europa och en befarad spridning till Sverige tagits upp i bloggen.

Under höstens utbrott av blåtunga deltog SVA:s experter i flera digitala informationsmöten med djurägare och veterinärer för att ge information om sjukdomen och händelsen. En annan smitthändelse där SVA hade samverkansmöten med näringen för att kunna ge en samlad bild av fynden var vid påvisandet av MRSA på gris.

Expertmedverkan och samarbeten

SVA bidrar med expertkunskap i olika arbetsgrupper och nätverk, både nationellt och internationellt. Dessa sammanhang bidrar ofta till beslutsunderlag när nya riktlinjer eller lagstiftning tas fram. Det kan vara för ett långsiktigt agerande i en fråga eller agerande i enskilda händelser. De bidrar också till kunskapsutbyte, både genom att SVA kan ta del av andras erfarenheter och genom att svenska erfarenheter sprids inom olika verksamhetsområden.

I internationella sammanhang medverkar SVA:s experter i Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets expertpanel Animal Health and Welfare (EFSA, AHAW). AHAW genomför årligen ett antal riskvärderingar som ligger till grund för EU-kommissionens förslag om ändringar av EU-lagstiftningen inom djurhälsområdet. Under året har SVA:s experter också ingått i arbetsgrupper inom EFSA:s område, samt i en arbetsgrupp om antibiotikafrågor som är knuten till Europeiska läkemedelsmyndigheten, EMA:s, vetenskapliga kommitté för veterinärläkemedel. En expert från SVA har sedan starten år 2012 deltagit i ECDC:s, EFSA:s och EMA:s arbete med en samlad analys av antibiotikaanvändning och antibiotikaresistens hos både djur och människor. Experter vid SVA har ledande roller i den globala alliansen för forskning om afrikansk svinpest, samt European Wildlife Disease Association (EWDA)

som har till syfte att ta fram ny kunskap och främja kunskapsutbyte om vilda djurs sjukdomar. Experter från SVA ingår också i arbetsgrupper inom World Organisation for Animal Health (WOAH), både inom gruppen för nya sjukdomar (emerging diseases) och gruppen för viltsjukdomar. Arbetsgrupperna tar bland annat fram förslag på ändrade standarder för hälsokrav vid internationell handel.

SVA har framgångsrikt upphandlats för att bistå EFSA med vetenskapliga tjänster, bland annat med att utveckla så kallade sjukdomsprofiler. Sjukdomsprofilerna finns på en interaktiv sida som visar sjukdomarnas utbredning, påverkan på människor och djur, smittspridning och smittämnetts överlevnad i livsmedel och miljö. Sidan uppdateras regelbundet och tillgängliggör på så vis uppdaterad kunskap för myndigheter och näringar i hela EU. Utöver detta ingår SVA i ett konsortium med flera institut som väger samman data från olika källor, såsom databaser för djurförflyttningar mellan länder, för att vid smitthändelser kunna göra snabba riskvärderingar till grund för vidare hantering. På motsvarande sätt ska verktyget, när det är klart, vara tillgängligt på EFSA:s webbplats.

SVA ingår också i flera delprojekt i Animal Health and Welfare, ett nytt europeiskt partnerskap som startade 2024. Syftet är att främja forskning, utveckling och innovation som bidrar till djurvälstånd och att kontrollera infektionssjukdomar hos djur. Detta partnerskap beskrivs mer utförligt i kapitlet Forskning och utveckling.

SVA ingår också i flera nätverk av veterinärinstitut, bland annat Epizone, med fokus på allvarliga, smittsamma sjukdomar som drabbar djur. Det årliga mötet är ett viktigt tillfälle för kunskapsutbytet och uppdateringar. 2024 stod SVA värd för mötet som arrangerades i Uppsala.

Nationellt bidrar SVA med expertkunskap i flera olika sammanhang. Allt fler problem som samhället har ställts inför de senaste åren är komplexa och kräver samarbete mellan flera aktörer. Ett exempel är hela kedjan från jord till bord. Här bidrar SVA med kunskap som kan handla om smittämnen som förekommer bland djur utan att de blir sjuka, men som kan orsaka sjukdom hos människa. SVA koordinerar det myndighetsgemensamma Zoonosrådet som arbetar långsiktigt med zoonosfrågor, och där zoonosamverkansmöten sammankallas vid akuta smitthändelser. Behov av ytterligare samarbete vad gäller myndighetsövergripande riskvärderingar har identifierats och ett sådant arbete har inletts där SVA bidrar till smittskyddsläkarnas kunskapsunderlag. Andra exempel är Läkemedelsverkets vetenskapliga råd för veterinärläkemedel, Nationella viltsjukdomsrådet, Nordiskt nätverk om mjölkors juverinflammationer, Föreningen Veterinär foderkontroll, Nationella samrådsgruppen för mögel och mögeltoxiner, samt Sveriges nationella kommitté för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. Efter flera års arbete har kommittén 2024 färdigställt en strategi för att ersätta djurförsök.

SVA samverkar med universitet och andra myndigheter samt bidrar med kunskap inom totalförsvaret. Ett övergripande mål är en hållbar och robust djurproduktion i såväl fred som krig.

Det är en utmaning då till exempel producenter kan behöva anpassa sin verksamhet till en situation där det är brist på foder, drivmedel, personal, läkemedel och diagnostik. En digital kurs om juverinflammationer (mastit) har tagits fram av SVA och ingår nu i veterinärutbildningen.

Ett konkret exempel där SVA tagit upp dessa frågor under 2024 är genom broschyren ”Om krisen eller kriget kommer till Sveriges lantbruksföretagare”. Broschyren innehåller information om krisberedskap och checklistor för lantbrukare. Projektet genomförs i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet, Lantbrukarnas riksförbund, flera branschorganisationer och länsstyrelser.

Rådgivning

En del av SVA:s kunskapsstöd och kommunikation är rådgivning som riktas till näringen och veterinärer som direkt använder kunskapen i sitt arbete eller förmedlar råden vidare till djurägare. Rådgivning förmedlas via olika kanaler, bland annat SVA:s webbplats som är en viktig kunskapskälla för många veterinärer och djurägare. SVA:s medarbetare finns också tillgängliga för en direkt dialog när andra informationskällor är otillräckliga. Exempel på detta är när veterinärer i fält utreder besättningsproblematik, det vill säga sjukdomsproblem som förekommer i en besättning över längre tid men där orsaken inte är tydlig. Att veterinärer i sådana situationer har

SVA sprider kunskap för att stärka livsmedelsproduktionens beredskap. Projektet När krisen eller kriget kommer - beredskapsplanering i primärproduktionen av svenska livsmedel lyfter åtgärder som minskar sårbarheten och stärker motståndskraften i svensk primärproduktion. Foto: SVA

möjlighet att få stöd från experter är viktigt för en lönsam och hållbar produktion. Rådgivning förmedlas dessutom i direkt dialog med SVA:s målgrupper vid branschmöten, kongresser, seminarier och mässor.

SVA:s experter bidrar också till det nya kunskapsnavet inom animalieproduktion som samordnas av RISE. Kunskapsnavet ska stärka produktivitet, lönsamhet och konkurrenskraft inom svensk animalieproduktion.

Undervisning och kunskapsförmedling

SVA har ett mångårigt undervisningssamarbete med svenska lärosäten, främst SLU. Det handlar exempelvis om handledning av doktorander, masterstudenter och studenter som gör praktik på SVA. Det finns också fortbildningsplatser för veterinärer som utbildar sig till specialister inom patologi. SVA:s medarbetare föreläser återkommande på universitets- och högskoleutbildningar. SVA håller också utbildningar och föreläsningar för yrkesverksamma, till exempel veterinärer som deltar i sjukdomsbekämpning, samt olika yrkeskategorier vid djursjukhus, myndigheter, näring och branschorganisationer. Utbildningar har exempelvis hållits om HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) som är anpassade för foder- och foderråvarutillverkning. SVA har också tagit fram en instruktionsfilm om hur provtagning bör genomföras inom den offentliga foderkontrollen för att kontrollen ska hålla tillräcklig kvalitet. Föreläsningar och ett digitalt kursmaterial om giftiga växter som kan orsaka problem på beten har också utarbetats.

SVA:s expert intervjuas om riskerna med insmugglade hundar och vikten av att förhindra spridning av rabies och andra smittsamma sjukdomar. Genom att medverka i media bidrar SVA till ökad medvetenhet och bättre beredskap inom djur- och folkhälsa. Foto: SVT

En annan utbildningsinsats är det SIDA-finansierade ITP-projektet där SVA bidrar till att utbilda nyckelpersoner i östafrikanska länder inom djurhälsa, livsmedelssäkerhet och ansvarsfull antibiotikaanvändning (se sidan 42). Smittämnen och bakterier som är resistenta mot antibiotika korsar landsgränser och den kunskapsuppbyggnad som Sverige bidrar med i andra länder minskar i förlängningen riskerna och konsekvenserna i Sverige.

Kunskap förmedlas även vid de projektråd för fjäderfä, lantbrukets djur och försöksdjur som SVA håller varje år för branschföreträdare och personer vid andra myndigheter och universitet. Fokus ligger på dialogen med målgrupperna och att förmedla resultat från forskning, diagnostik och övervakning, men också att fånga upp nya frågeställningar från näringen och övriga deltagare.

Att förebygga sjukdomar är viktigt för att motverka antibiotikaresistens, eftersom friska djur inte behöver antibiotika. Under 2024 har SVA haft särskilt fokus på att förmedla sambandet mellan djurhälsa och antibiotikaanvändning. Målet har varit att stärka både medarbetarnas och externa målgruppers kunskap om SVA:s arbete inom området. Bland annat har presentationsmaterial och talepunkter tagits fram för att ge medarbetare förutsättningar att inkludera informationen i externa presentationer och föreläsningar. Sociala medier har spelat en central roll i att nå ut till SVA:s externa målgrupper, särskilt under den globala antibiotikaveckan i november. Ett tiotal inlägg har publicerats där medarbetare berättat om hur deras arbete med djurhälsa hänger ihop med kampen mot antibiotikaresistens.

ÖKNING AV HUNDAR MED "OKLAR BAKGRUND"

Insmugglade hundar ökar risk för rabies

SENASTE Föreningen Kris Stockholm polisanmäls och förlorar bidrag

07.42

Morgon
studion

SVA:s riskanalyser och smittlägesbilder påverkar beslut på både nationell och EU-nivå.

Information via SVA.se

Den externa webbplatsen är en av många kanaler för SVA:s utåtriktade kommunikation med 55 201 besök per vecka under 2024 (tabell 14). Veterinärer, djurägare, studenter och jägare är några av besökskategorierna, men vi vet också att internationella aktörer besöker vår webbplats i samband med sjukdomsutbrott. Webbplatsens sidor uppdateras regelbundet. Innehållet uppdateras också vid sjukdomsutbrott och när SVA:s frågor uppmärksammas i medierna.

TABELL 14. Antal besök per vecka på sva.se.

2022	2023	2024
52 956	65 385	55 201

Via den externa webbplatsen lanserades också den årligt återkommande kampanjen ”Stoppa kvarkan” som riktar sig till hästnäringen. Syftet är att minska spridningen av kvarka, en sjukdom som har stora konsekvenser för både ridskolor och tävlingar. Kampanjen har också spridits via sociala medier. Andra frågor som har lyfts under året är bland annat fågelinfluensa, risker med giftiga växter på betesmarker och andra åtgärder för att undvika sjukdom i samband med bete. Flera inlägg har handlat om hälsoövervakning av vilda djur och uppmaningar till allmänheten att bidra. Många övervakningsinsatser bygger på att en intresserad allmänhet känner till övervakningen och rapporterar fynd av döda djur till SVA. Vidare har resultat av forskningsprojekt spridits och naturligtvis information om utbrottet av afrikansk svinpest och blåtunga.

Det har funnits stora behov av tekniska uppdateringar av SVA:s externa webbplats. I samband med detta har även andra förändringar genomförts i syfte att underlätta för användarna att hitta den information de söker. Dir hör förbättrad sökbarhet för rapporter och andra kunskapsunderlag. En ny version av webben lanseras i januari 2025.

Öppna data

För att den kunskap och de data som tas fram vid SVA ska kunna göra nytta för omvärlden är det viktigt att den tillgängliggörs. Detta gäller både forskningsdata och data som tagits fram utanför forskningsprojekt. Det finns externa krav på tillgängliggörande av data, till exempel från forskningsfinansiärer, uppdragsgivare och EU-regelverk. Men det finns också ett starkt internt driv att data som tas fram vid SVA ska komma till nytta. Redan nu tillgängliggörs mycket och behoven ökar framöver. Samtidigt som data bör tillgängliggöras behöver en balans råda mellan tillgänglighet, öppenhet och säkerhet. Under 2024 har första etappen av ett projekt vid SVA med fokus på datahantering och tillgängliggörande av data slutförts. Syftet har varit att inventera och kartlägga verksamhetens behov för hantering och tillgängliggörande av data, samt vilka hinder som finns för att möta dem, detta som underlag för fortsatt arbete. Arbetet kommer att fortsätta under 2025.

Aktiviteter i media

Medarbetare på SVA är återkommande skribenter i branschtidningar. Därmed bidrar SVA med artiklar som riktar sig till näringen och till veterinärprofessionen. SVA vänder sig också direkt till etermedier, tidskrifter och tidningar via pressmeddelanden, webbyheter och personliga kontakter. Två medarbetare på SVA utnämndes tillsammans med en kollega från Jordbruksverket under året till Årets veterinärer för sitt arbete med utbrottet av afrikansk svinpest. Utmärkelsen delades ut av en branschtidning.

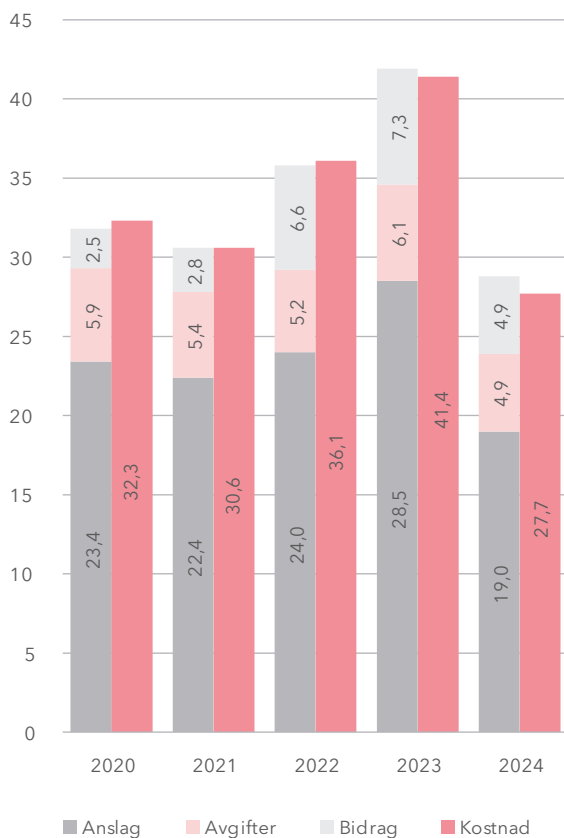
SVA:s statistik för räckvidd i media (figur 6) visar en minskning jämfört med tidigare år. 2023 års utbrott av afrikansk svinpest gav SVA ett exceptionellt stort genomslag, som är svårt att jämföra med andra år. Den snabba omvandlingen i mediafältet gör också statistiken svårare att tolka. Nyhetsmedier publicerar allt mindre eget och inköpt material, bland annat för att anpassa sig till regler för presstödd. I år har statistik för radio och tv också tagits med i figur 6, till skillnad från tidigare år. Det ger en tydligare bild av det medielandskap SVA befinner sig i.

Ekonomisk utveckling

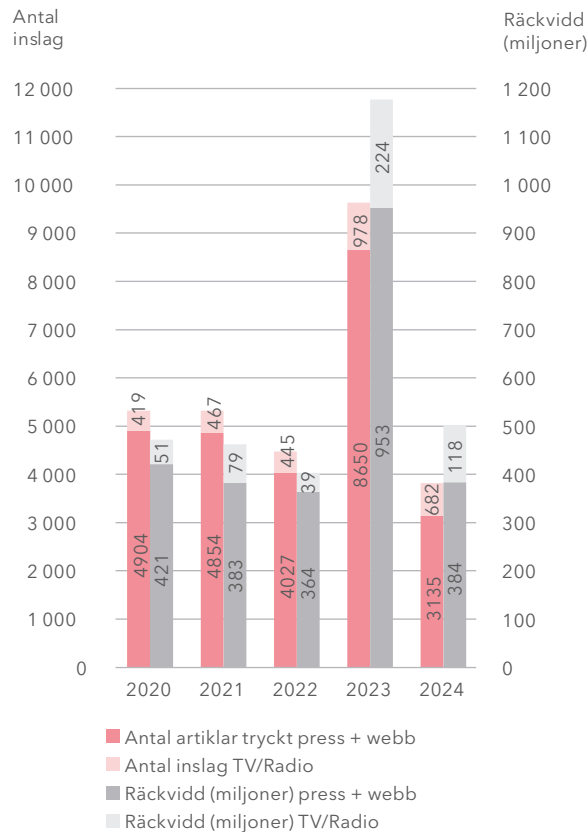
Kostnaderna för arbetet med kunskapsstöd vid SVA uppgår till 27,7 miljoner kronor under 2024. Huvudfinansieringen av kunskapsstöd är SVA:s förvaltningsanslag (figur 5). För att kunna upprätthålla SVA:s breda epidemiologiska kompetens, som har varit avgörande för utarbetningen av kunskapsstöd som grund för bekämpningen av till exempel afrikansk svinpest och blåtunga, är verksamheten helt beroende av externa anslag för forskning och utveckling.

Avgiftsintäkterna härrör främst från expertuppdrag samt av intäkter från kurser och konferenser.

FIGUR 5. Huvudsaklig finansiering och kostnader 2019-2023 för kunskapsstöd och kommunikation, miljoner kronor.

FIGUR 6. Artiklar i press och media där SVA nämns och bedömd räckvidd. Källa: Retreiver (2021-2024), SVA:s årsredovisning 2020 (2020).

Bedömning

Med utgångspunkt från ovanstående redovisning bedömer SVA att kunskapsstöd och kommunikation har bedrivits enligt myndighetens uppdrag och verksamhetsmål 2024.

Antibiotikaresistens

Sveriges långsiktiga arbete med att förebygga sjuklighet och främja en ansvarsfull antibiotikaanvändning är framgångsrikt. Försäljningen av antibiotika till svenska djur är relativt låg och resistensläget är gott. Friska djur behöver inte antibiotika.

Uppdrag och verksamhetsmål

Myndigheten ska följa och analysera utvecklingen av resistens mot antibiotika och andra antimikrobiella medel bland mikroorganismer hos djur och i livsmedel, samt verka för en rationell antibiotikaanvändning. Vidare ska myndigheten bistå Jordbruksverket i arbetet med att uppfylla vissa delar kopplade till antibiotikaanvändning i EU-förordningarna 2019/4 och 2019/6.

SVA:s uppdrag att som veterinärmedicinsk expertmyndighet främja en god djurhälsa bidrar i sig till samhällets arbete med att motverka antibiotikaresistens. Det stärker också arbetet med civilt försvar genom att bidra till en hållbar djurhållning och livsmedelsproduktion i Sverige.

Under 2024 har SVA även på olika sätt bidragit till den utvärdering av den svenska strategin mot antibiotikaresistens som genomförs på olika sätt, bland annat av Statskontoret samt genom ett landsbesök av Europeiska smittskyddsmyndigheten (ECDC) och Sante F vid EU-kommissionen.

Mål i regeringens strategi mot antibiotikaresistens

Regeringens strategi mot antibiotikaresistens syftar till att bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner hos människor och djur.

SVA arbetar aktivt inom alla de sju målen i strategin. Målen griper också in i varandra. Arbetet mot antibiotikaresistens är nära kopplat till djurhälsa och berör därför SVA:s verksamhet i stort. Under den här rubriken redovisas det arbete som är direkt kopplat till antibiotikafrågor.

Tillsammans med myndigheter och olika samarbetspartner arbetar SVA nationellt, inom EU och internationellt med att exempelvis utveckla riktlinjer och regelverk inom området. SVA tar också fram och kommunicerar kunskap om sjukdomsförebyggande åtgärder, antibiotika och antibiotikaresistens till olika målgrupper.

Resistensövervakning

SVA övervakar förekomsten av antibiotikaresistens bland djur och i livsmedel genom programmen Svarm och SvarmPat. I det senare programmet tar SVA i samarbete med aktörer inom näringen upp aktuella sjukdomsproblem som påverkar förbrukning av antibiotika och övervakar resistensen hos viktiga sjukdomsframkallande bakterier från lantbrukets djur.

Material från forskningsprojekt och diagnostik vid SVA ger viktig kompletterande information. Övervakningen omfattar resistenstyper som kan ha en betydelse för folkhälsan, men också resistens hos bakterier som kan orsaka sjukdom hos djur. Bedömningen är att SVA:s insatser ger en god bild av resistensläget bland djur, även om bilden inte är heltäckande.

Resultaten från resistensövervakningen sammanställs och analyseras årligen av SVA och Folkhälsomyndigheten i den gemensamma rapporten Swedres-Svarm. Vid den preliminära utvärderingen av landsbesöket signalerade ECDC och Sante F att denna rapportering borde utökas med fler sektorer, exempelvis miljö, och även göras mer digitalt tillgänglig. Att initiera ett sådant arbete ser både SVA och Folkhälsomyndigheten positivt på. Det kommer i så fall krävas resurser för detta hos alla berörda myndigheter.

Resistensdata rapporteras också till Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA). De rapporter som årligen publiceras av EFSA och ECDC visar att resistenssituationen bland svenska djur är fördelaktig i jämförelse med situationen i många andra europeiska länder. Figur 7 redovisar resultaten för en indikator på antibiotikaresistens i de länder som rapporterar in data: andel av undersökta tarmbakterier från friska slaktkycklingar som är känsliga för alla testade antibiotika, resistent mot ett till två antibiotika, respektive resistent mot tre eller fler (data från 2022).

Ansvarsfull användning av antibiotika

SVA och Jordbruksverket samverkar kring beräkningar och analyser av statistiken för antibiotikaförsäljning i Sverige. Enligt en rapport från 2023 hade Sverige, Finland, Norge och Island under 2022 den lägsta försäljningen av antibiotika för djur av de 31 länder som rapporterar data till EMA. Medeltalet för alla rapporterade länder var 74 milligram per populationskorrektionsenhet (PKU). PKU motsvarar ungefär den sammanlagda vikten av levande djur i ett land. I Sverige är motsvarande siffra 11 mg per PKU. I Sverige är också andelen penicillin av den totala antibiotikaförsäljningen högre än i de flesta andra länder. Det är fördelaktigt eftersom penicillins effekt på resistensläget är mindre än den antibiotika som dominerar i många andra länder. Försäljningen av de typer av antibiotika som enligt EMA bör användas särskilt restriktivt är jämförelsevis mycket låg i Sverige. Sedan mitten av 1980-talet

har försäljningen av antibiotika till djur i Sverige minskat med cirka 70 procent (figur 8).

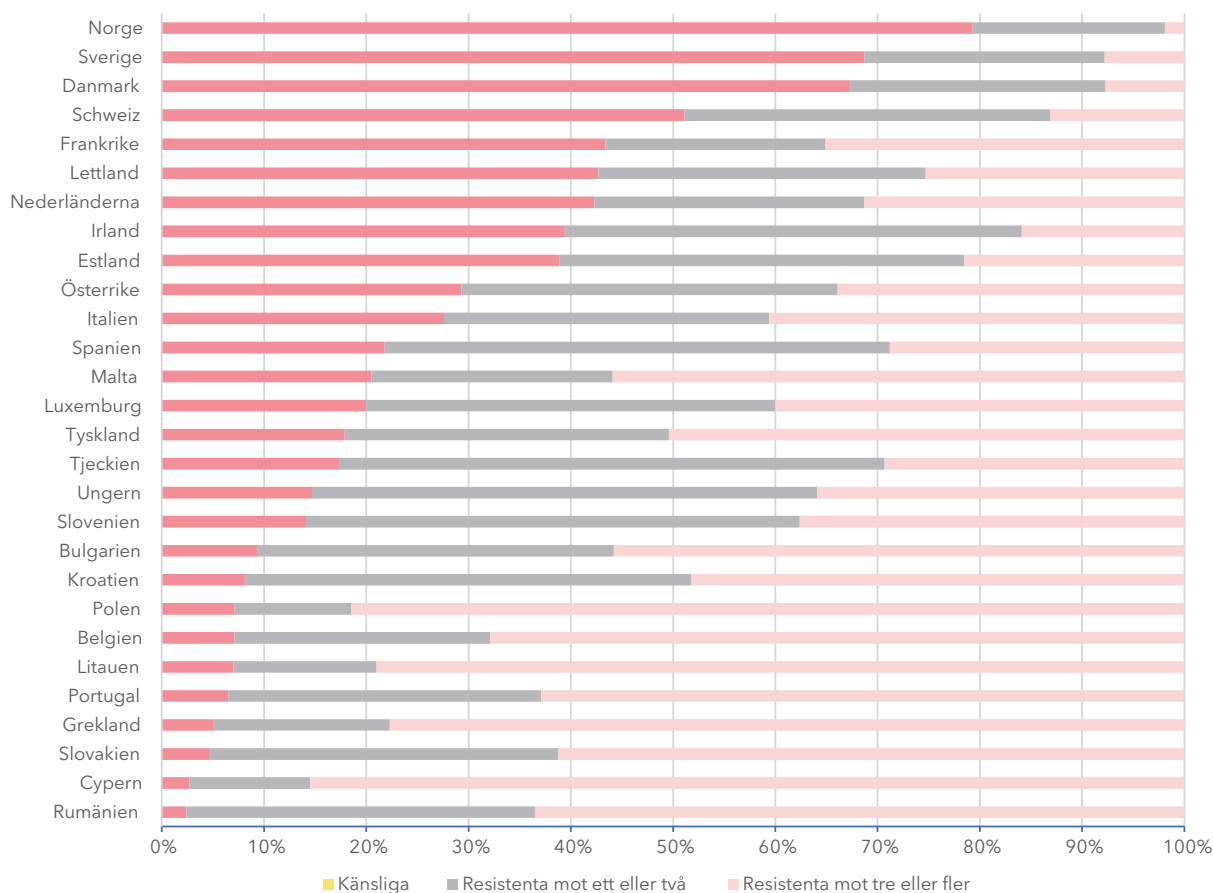
Det goda svenska läget beror till stor del på ett gott förebyggande arbete: friska djur behöver inte antibiotika. SVA arbetar kontinuerligt med rådgivning kring förebyggande rutiner, smittskyddsråd och hygienrutiner. Arbetet sker i samverkan med andra myndigheter, djurägarorganisationer och djurägare. Kunskaperna kommuniceras i många olika kanaler, till exempel via SVA:s och branschorganisationernas webbsidor, sociala medier, i föredrag och i populärvetenskapliga artiklar.

SVA:s bedömning är att merparten av antibiotikan för djur används på ett ansvarsfullt sätt i Sverige. De tydliga riktlinjerna för hur antibiotika bör användas till olika djurslag bidrar till detta. Riktlinjerna utvecklas fortlöpande av Läkemedelsverket och SVA ingår i de expertgrupper som deltar i arbetet.

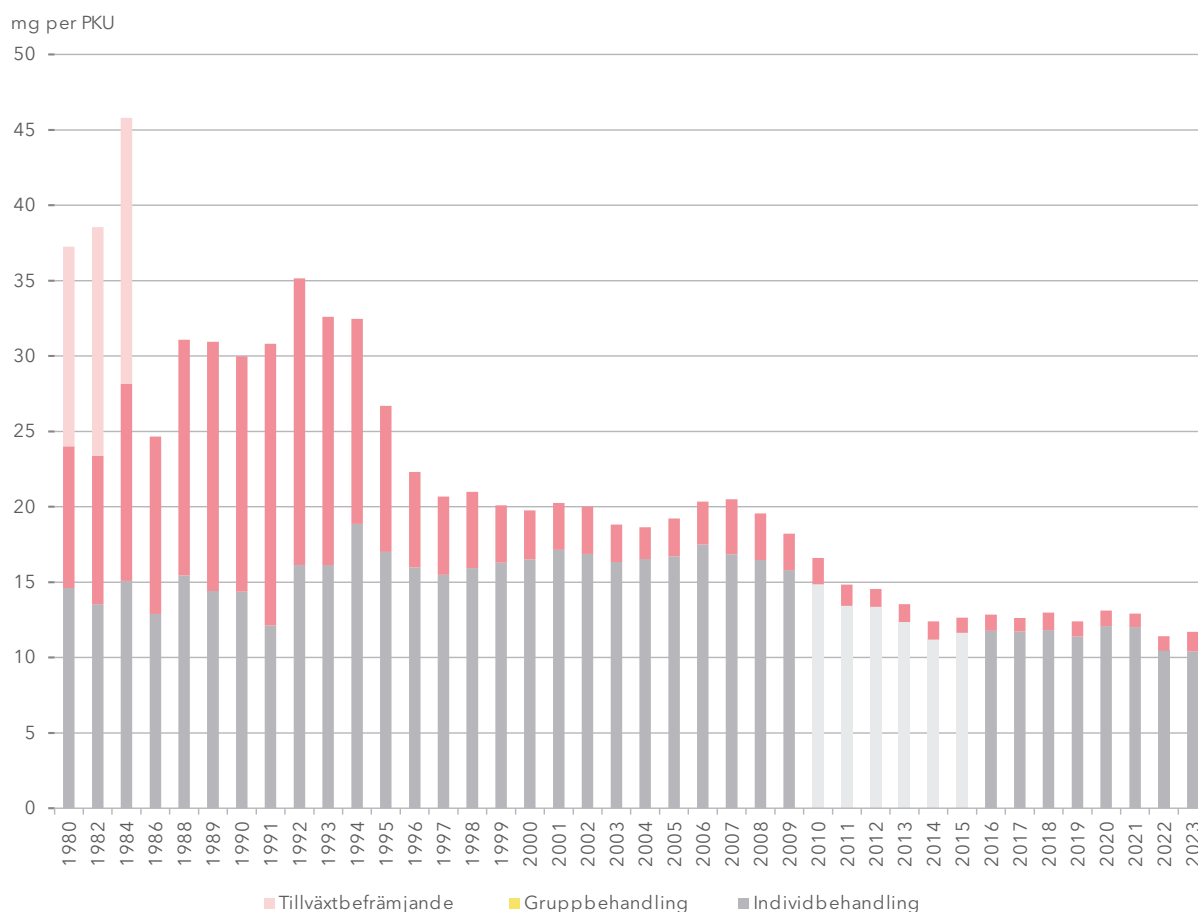
Under 2024 har tolv vetenskapliga artiklar om antibiotika publicerats där experter från SVA medverkar. SVA-medarbetare har även hållit 50 föredrag för att öka kunskapen och medvetenheten om antibiotikafrågor och hur resistens kan minskas, samt berättat om den låga antibiotikaförsäljningen och det goda hälsoläget hos svenska djur.

SVA övervakar förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier bland djur och i livsmedelskedjan för att tidigt identifiera risker och bidra till en ansvarsfull antibiotikaanvändning. Övervakningen är en viktig del i arbetet med att motverka resistensutveckling. Foto: iStock.

FIGUR 7. Andel av undersökta kolibakterier (*Escherichia coli*) från friska kycklingar som 2021 var känsliga för alla testade antibiotika, resistenta mot ett till två antibiotika, respektive resistenta mot tre eller fler. Källa: Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA).

FIGUR 8. Försäljning av antibiotika för djur i Sverige uttryckt som mg aktiv substans per populationskorrektionsenhet (PKU). PKU motsvarar ungefär den sammanlagda levandevikten av djur i ett land i kilo. Data för 2010–2015 är något osäkra på grund av ett visst bortfall. Data för 2022 är osäkra på grund av avsaknad av en bra förklaring till minskningen. Detta markeras med ljusare färg.

Källa: Rapporten Swedres-Svarm 2023.

Bättre övervakning

Övervakningen utvecklas fortlöpande. Sedan flera år arbetar SVA tillsammans med experter i andra länder för att stödja utvecklingen av ett samordnat system för övervakning av resistens hos bakterier som kan orsaka sjukdom hos djur. SVA har inlett ett samarbete med ett konsortium av europeiska länder för att ta fram ett sådant program: European Antimicrobial Resistance Surveillance in Veterinary Medicine (EARS-Vet). En första insamling av data har genomförts och EARS-vet kommer att fortsätta utvecklas genom projektet EU-JAMRAI 2 som startade under 2024. Förhoppningen är att övervakningen ska vara ett stöd för en ansvarsfull användning av antibiotika och ett underlag för regionalt anpassade behandlingsrekommendationer. Genom programmet kan också effekten av interventioner utvärderas och behov av riktade åtgärder identifieras. Inom ramen för JAMRAI2 är SVA även involverat i arbetet för klokare användning av antibiotika till djur samt övervakning av antibiotika och antibiotikaresistens i miljön.

Under 2024 har ett stort partnerskap för forskning inom EU inletts som bland annat handlar om övervakning av sjukdomsframkallande bakterier. Ett av projekten syftar till förbättrad resistensövervakning, bland annat genom att försöka etablera

så kallade epidemiologiska brytpunkter för olika bakterier som orsakar sjukdom hos fisk och genom ett förbättrat och harmoniserat utnyttjande och analys av sekvensdata. Se mer om partnerskapet, EUP AH&W, i kapitlet om Forskning och utveckling.

Från och med 2023 ska alla EU-länder samla in uppgifter om antibiotikaförsäljning och -användning till olika djurslag. Uppgifterna ska sedan rapporteras till EMA. SVA har därför under året bistått Jordbruksverket i arbetet med att förbättra insamlingssystemet för användningsdata, analyser av kvaliteten på det första årets inrapporterade data, samt rapportering till EMA. Rapporterade data sammanställs av EMA och kommer att publiceras i en årlig rapport som på sikt kan utgöra ett bra redskap för att följa antibiotikaanvändningen för olika djurslag och hur olika behandlingsriktlinjer följs i Sverige. Den första EU-rapporten förväntas publiceras i mars 2025. Tillsammans med Jordbruksverket och de nordiska EU-länderna har SVA också skapat ett informellt nätverk för att utbyta erfarenheter av rapporteringen och gemensamt diskutera datakvalitet och kvalitetshöjande åtgärder.

Under 2025 kommer det även att genomföras en baslinjestudie gällande förekomst av meticillinresistent *Staphylococcus aureus* (MRSA) hos gris inom EU. Detta är av stort intresse

ur ett svenskt perspektiv då förekomst av MRSA hos gris i Sverige inte har undersökts systematiskt på tio år. Som ett led i förberedelserna för baslinjestudien gjordes sommaren 2024 en begränsad pilotstudie för att testa provtagnings- och odlingsmetoder. Inom ramen för denna pilotstudie gjorde fynd av MRSA. Någon bedömning av hur vanligt MRSA är bland grisar i Sverige går inte att göra från dessa fynd. Eftersom MRSA är vanligt förekommande bland grisar i andra länder och bland personer som jobbar med gris i många länder så är det inte förvånande att sådana bakterier finns även hos grisar i Sverige. Inom näringen finns hygien- och smittskyddsrutiner utarbetade för att undvika att MRSA sprids mellan djur och människor samt mellan gårdar.

Diagnostik som grund för förskrivning

Mikrobiologisk diagnostik av god kvalitet är ett viktigt stöd för en ansvarsfull användning av antibiotika. SVA erbjuder diagnostik och är nationellt referenslaboratorium för antibiotikaresistens hos bakterier från djur och livsmedel.

SVA stödjer ett nätverk med svenska veterinärmedicinska laboratorier som gör analyser av antibiotikaresistens. Under året har de deltagande laboratorierna undersökt ett antal bakterier som har valts ut av SVA i syfte att kontrollera kvaliteten vid resistensundersökningar. Med stöd från Jordbruksverket erbjuder SVA även kostnadsfri konfirmering när veterinärmedicinska laboratorier misstänker fynd av vissa varianter av antibiotikaresistens.

En ansvarsfull användning av antibiotika stöds också genom att praktiserande veterinärer har tillgång till olika faktablad, samt aktuella sammanställningar av resultaten från resistensundersökningar av bakterier som orsakar sjukdom hos djur genom Svärm-IT (ett interaktivt webbaserat verktyg för att visa förekomst av resistens bland olika typer av bakterier från djur).

Forskning

Antibiotikarelaterad forskning ökar kunskaperna om mekanismer och orsaker till att resistens sprids och om de risker som är förknippade med resistensutvecklingen. SVA är involverat i olika forsknings- och utvecklingsprojekt, bland annat kring spridning av resistenta bakterier och utveckling av diagnostik. Exempel på aktuell antibiotikaforskning redovisas i kapitlet om Forskning och utveckling (se sidan 28).

Nätverk och samarbeten

SVA är kontaktpunkt och kunskapscentrum för Strama VL, ett nätverk för resistensfrågor som rör djur och livsmedel. Strama VL vill möjliggöra erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer på djur- och livsmedelssidan. Antibiotikafrågor diskuteras också återkommande vid möten med SVA:s projektråd för olika djurslag, där bransch- och myndighetsrepresentanter deltar.

På nationell nivå leder Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket sedan tio år en samverkansfunktion med berörda myndigheter och några organisationer. Årligen arrangeras Antibiotikaforum som riktas till en bredare målgrupp och där

SVA deltar aktivt. De deltagande myndigheterna kommunicerar också budskap och information på forumets gemensamma webbplats ”Skydda antibiotikan”.

SVA deltar på olika sätt i det internationella arbetet mot antibiotikaresistens. Dels genom att bistå andra svenska myndigheter (inklusive Regeringskansliet) med expertstöd och kunskapsunderlag, dels genom eget engagemang i olika arbetsgrupper och expertnätverk inom EU och internationellt. Exempelvis har SVA bidragit med stöd i arbetet kring WOAH:s kod för djurhälsa hos landlevande djur (”Terrestrial Code”).

SVA deltar aktivt vid möten med EU:s referenslaboratorium för antibiotikaresistens, i möten anordnade av EFSA om EU:s övervakning, inom ESVAC och i andra samverkansgrupper. SVA är också medlem i två arbetsgrupper om antibiotikafrågor som är knutna till EMA:s vetenskapliga kommitté för veterinär-läkemedel. Dels Antimicrobial Working Party (AWP) som jobbar med diverse olika antibiotikafrågor, dels European Sales and Use of Antimicrobials for veterinary medicine working group (ESUAvet WG) som jobbar mer specifikt med frågor kring rapportering av antibiotikaförbrukning.

Sedan 2023 ingår SVA i ett konsortium som på uppdrag av EFSA analyserar de data gällande antibiotikaresistens bland bakterier från livsmedelsproducerande djur och livsmedel som alla medlemsstater ska rapportera, samt producerar en årlig rapport och interaktiva verktyg för att visualisera resistensläget i EU. I konsortiet ingår förutom SVA motsvarande institut i Danmark och Norge, samt ett företag i Frankrike specialiserat på datahantering. SVA leder arbetet med att analysera data och producera den årliga rapporten.

Under 2024 har projektet Baltohop fortsatt. Projektet finansieras av Nordiska Ministerrådet och syftar till att stötta de baltiska ländernas arbete med att införa och tillämpa sina nationella handlingsplaner mot antibiotikaresistens. Från svensk sida leds projektet av Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket och det involverar även andra nordiska länder.

Under åiterrapporteringen av SVA:s bidrag till Sveriges politik för global och hållbar utveckling redovisas internationella projekt där SVA deltar och där antibiotikafrågor är en komponent (se nästa kapitel).

Agenda 2030

SVA är en expertmyndighet som bidrar till målen i Agenda 2030 genom att främja djur- och folkhälsa, hållbar djurhållning och vår naturmiljö. Som expertmyndighet kan SVA bidra med kunskap och ge andra myndigheter och medborgare stöd i att fatta beslut för en hållbar samhällsutveckling.

Uppdrag och verksamhetsmål

Ett av målen i SVA:s strategi för år 2025 är att SVA ska vara en positiv kraft för djurhälsa, djurvälstånd och livsmedelssäkerhet. Därigenom bidrar SVA till de globala hållbarhetsmålen och en hållbar utveckling av samhället. SVA ska också bidra till samhällets klimatanpassning (Förordning 2018:1428), integrera miljöhänsyn i verksamheten (Förordning 2009:907) och bidra till genomförandet av Sveriges politik för global utveckling (SVA:s instruktion), både i den egna verksamheten och i samarbete med andra aktörer.

Så bidrar SVA till att nå målen

Genom arbetet med sina olika myndighetsuppdrag bidrar SVA till många av målen i Agenda 2030. Det grundläggande uppdraget – att bidra till en god djurhälsa – är särskilt starkt kopplat till mål nummer 2: ingen hunger, 3: god hälsa och välbefinnande, 12: hållbar konsumtion och produktion, 13: bekämpa klimatförändringarna och 17: globalt partnerskap för hållbar utveckling.

Uppdraget att övervaka hälsoläget bland land- och vattenlevande vilda djur innebär att SVA också bidrar till mål 14: hav och marina resurser, samt mål 15: ekosystem och biologisk mångfald. SVA:s arbete med Sveriges politik för global utveckling bidrar bland annat till mål 1: ingen fattigdom, 5: jämställdhet och mål 8: anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Målen i Agenda 2030 är integrerade med varandra och därför bidrar ofta samma aktivitet eller projekt till flera mål.

SVA bidrar till Sveriges politik för global utveckling

Sveriges politik för global utveckling är ett viktigt instrument för att genomföra Agenda 2030. Målet är att alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar utveckling genom samstämmiga beslut. SVA bidrar aktivt genom framför allt internationella utvecklings- och forskningssamarbeten. Tryggad djurhälsa, och därmed en tryggad livsmedelsförsörjning, är ett av flera viktiga verktyg för att bekämpa fattigdom och hunger. Därmed skapas också förutsättningar för fredliga samhällen med utrymme för att jämställt utöva demokratiska fri- och rättigheter.

Under 2024 pågick sju forskningssamarbeten mellan SVA och låg- och medelinkomstländer, till exempel Bangladesh, Vietnam, Kenya, Uganda och Zambia. En del projekt är inriktade på åtgärder som kan motverka antibiotikaresistens, medan andra är inriktade på att förbättra juverhälsan hos mjölkande kor, bufflar och kameler, eller på att minska spridningen av allvarliga djursjukdomar på global och lokal nivå. Att utveckla diagnostik samt att förbättra och lokalanpassa sjukdomsövervakningen är viktiga inslag. Det är också åtgärder som kan få fler att tillämpa hygien- och biosäkerhetsrutiner som förhindrar smittspridning.

I låginkomstländer produceras livsmedel i stor utsträckning av fattiga småbrukare och herdefolk. Utbrott av smittor eller en ständig förekomst av djursjukdomar påverkar djurens välbefinnande och produktion negativt, och därmed djurägarnas inkomst, hälsa och levnadsförhållanden. Projekt som förbättrar djurhälsa och sjukdomskontroll bidrar till att motverka hunger och fattigdom och stärker förutsättningarna för en hållbar konsumtion och produktion. De bidrar också till andra mål i Agenda 2030. Mindre djur är ofta kvinnors eller barns ansvar och om djuren är friska stärks deras position. I vissa länder och kulturer tillfaller inkomster från mjölk och mjölkprodukter alltid kvinnan i familjen, även om det är män som formellt äger djuren. Metoder för att fånga upp fattiga och marginaliserade djurägares perspektiv, prioriteringar och åsikter utvecklas i några forsknings- och utvecklingsprojekt för att göra resultaten mer relevanta för den målgruppen. En postdoktor vid SVA har undersökt gethållning i Zambia och bland annat studerat klimatkänsliga infektioner i områden med olika påverkan av klimatförändringar: ett torrt och ett fuktigt område. Gårdar följs för att se hur sjukdomsbilden förändras genom regn- och torrperioder.

Under 2024 avslutades det fleråriga, SVA-ledda forskningsprojektet ”Den svarta kons vita guld – minskad klimatpåverkan genom en uthållig vattenbuffelmjölkkedja i Bangladesh”. Vattenbuffeln är ett viktigt mjölkdjur i södra Asien. Projektet visades att sjukdomsframkallande bakterier är vanliga i buffelmjölk, både på gårdar och längs med hela transportvägen till konsumenterna. Projektet lanserade åtgärder för att förbättra juverhälsan och mjölkhanteringen med målet att bidra till

säkrare livsmedel med bättre kvalitet, mindre svinn samt lägre antibiotikaanvändning och klimatpåverkan.

Friska djur och säkra livsmedel i södra och östra Afrika

År 2018 inleddes ett kapacitetsutvecklingsprogram på temat ”Friska djur – säkra livsmedel” i samverkan med sju länder i Östafrika. Programmet finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och genomförs som ett internationellt utbildningsprogram (International Training Programme, ITP). Det leds av SVA och genomförs i samarbete med Jordbruksverket, SLU och fram till 2024 även Livsmedelsverket.

Sammanlagt har fem omgångar med deltagare nu genomfört programmet. Den femte omgången avslutades under 2024. Programmet bidrar till Sidas övergripande mål om att minska fattigdomen på landsbygden i partnerländerna Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania, Uganda och Zambia. Sedan 2023 ingår även Zimbabwe som hade deltagare med i den senaste omgången. Det övergripande målet ska uppnås genom att stärka kapaciteten hos myndigheter och organisationer inom livsmedelssektorn. Därmed ökar förutsättningarna för en sund och hållbar livsmedelsproduktion med en ansvarsfull användning

av antibiotika. Under 2024 fick programmet ytterligare finansiering från Sida för att kunna genomföra en sjätte omgång.

Praktiskt genomförs programmets omgångar under cirka ett år vardera. I varje programomgång deltar runt 25 nyckelpersoner från utvalda organisationer inom flera olika livsmedelskedjor i länderna: från jord till bord och gård till gaffel. Deltagarna representerar rådgivningsföretag, privata företag i producentledet, civilsamhällets organisationer, veterinära sammanslutningar, högre lärosäten och myndigheter från lokal till central nivå. De nyckelpersoner som rekryteras förväntas kunna driva förändringsprocesser så att deras organisationer kan arbeta med förbättrad djurhälsa, livsmedelssäkerhet och minskad antibiotikaförbrukning på ett sätt som gynnar fattiga småbrukare. I varje programomgång träffas deltagarna i Sverige och i ett deltagarland. Det skapar möjligheter till samverkan mellan olika typer av organisationer inom och mellan länder. Föreläsningar, studiebesök och övningar ingår, samt ett individuellt arbete i form av ett förändringsprojekt som deltagarna och deras organisationer själva väljer, planerar och genomför. De individuella arbetena är den viktigaste delen av programmet. Det finansieras via ett lokalt projektägarskap, vilket är en medveten strategi. Det är viktigt att få en utvecklingsplattform som är uthållig utan externa bidrag och som har

Vattenbufflar driver mjölkproduktionen i Bangladesh. Genom forsknings- och utvecklingssamarbeten arbetar SVA för att bland annat minska antibiotikaanvändningen och höja mjölk kvaliteten. Foto: Ovirup Paul

hög relevans för den individuella deltagaren, organisationen och ländernas arbete med att bidra till en hållbar utveckling. Genom ITP-deltagarna har kapacitetsutveckling skett inom djurhälsa, livsmedelssäkerhet och ansvarsfull antibiotikaanvändning på individuell, organisatorisk, regional och nationell nivå i partnerländerna. Några exempel på resultat från de mer än 100 projekt som hittills har genomförts följer här.

- » Ett vaccinationsprogram mot newcastlesjuka har införts i fjäderfäbesättningar i Kibaha-distriktet i Tanzania för att öka djurhälsa, produktivitet och på så sätt även livsmedelssäkerheten. Likaså har besättningsbiosäkerhetsprogram implementerats i Zambia.
- » Förmågan att förstå, följa och motverka förekomst av antibiotikaresister i mjölk och kött har stärkts i alla partnerländer.
- » Övervakningen av antibiotikaförbrukning och antibiotikaresistens har förbättrats. Ett projekt i Tanzania har exempelvis lett till att den nationella övervakningen har ökat från 40 till 600 prover per år.
- » Kvinnors tillgång till marknader för mjölkprodukter har stärkts i bland annat Uganda.
- » Livsmedelshygien och livsmedelskontroll inom mjölk- och slakterinäringen har förbättrats. Ett exempel är ett slakteri i Zambia som nu för en kontinuerlig dialog med myndigheterna.

- » Standardisering och kontroll har införts i flera värdekedjor, till exempel genom introduktion av kvalitetsbaserad ersättning för mjölk i Tanzania.
- » Biosäkerheten på gårdsnivå har förbättrats. En äggproducerande gård i Uganda har exempelvis använts som modell för att förbättra biosäkerheten och produktionen, samt minska antibiotikaanvändningen i andra besättningar.
- » Den regionala och nationella sjukdomsövervakningen och samverkan kring zoonoser har stärkts, till exempel genom implementering av ett online-verktyg för sjukdomsrapportering i Kenya.

Andra internationella insatser

SVA arbetar med sjukdomskontroll- och smittskyddsfrågor åt bland annat Europeiska myndigheten för livsmedelsäkerhet (EFSA) och bidrar med expertkunskap inom dessa frågor till FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), samt andra svenska och internationella nätverk.

Hållbarhet och beredskap

SVA är en beredskapsmyndighet med expertkunskaper. Beredskap och hållbarhet går hand i hand. Ett mer robust samhälle innebär ett mer hållbart samhälle, såväl ekonomiskt, ekologiskt som socialt. För att säkra primärproduktionen av animaliska

livsmedel krävs bland annat en välutvecklad och kostnadseffektiv sjukdomsövervakning, samt ett sjukdomsförebyggande arbete som tar hänsyn till effekterna av klimatförändringar och risker för smittspridning som följer av globalisering och geopolitiska konflikter där människor, djur och livsmedel flyttas mellan länder och världsdelar.

SVA har under 2024 fortsatt att jobba för att hitta synergier mellan myndighetens arbete inom totalförsvaret och hållbarhet. Mål för det civila försvaret sammanfaller ofta med mål i Agenda 2030. Ett exempel är projektet ”När krisen eller kriget kommer – beredskapsplanering i primärproduktionen av svenska livsmedel”. Projektet finansieras av MSB och genomförs tillsammans med andra intressenter som Lantbrukarnas riksförbund, näringen, länsstyrelserna och flera av lantbrukets branschorganisationer. Projektet startade under 2023 och är treårigt.

Ett annat exempel där beredskapsaspekter är med i SVA:s breda uppdrag är deltagandet på olika arenor för att lyfta fram betydelsen av ett gott smittskydd, säkert foder och vatten för en robust och hållbar primärproduktion.

SVA har under 2024 påbörjat ett mer samordnat arbete inom CBRNE-området. SVA fokuserar på och har förmågor inom framför allt biologiska- och kemiska hot, samt arbetar aktivt tillsammans med de andra myndigheterna inom beredskapssektorn för livsmedel och dricksvatten över hela hotskalan.

Ett hållbart samhälle har en hållbar djurhållning

Som expertmyndighet ska SVA vägleda myndigheters och enskildas beslut och aktiviteter och bidra med kunskap som belyser hållbarhet i olika djurhållningssystem. Om en smitta eller giftiga substanser hittas hos djur eller i foder kan det leda till beslut om att djuren eller foderpartierna ska destrueras. Stora resurser går då förlorade. Det är därför viktigt att åtgärden är välmotiverad, både ur ett smittskydds- och hållbarhetsperspektiv.

SVA:s kontinuerliga arbete med att utveckla sin metodik för riskbedömningar kan också fungera som ett verktyg för omställningen till ett hållbart samhälle. Om smittämnen som är mer eller mindre allvarliga kan skiljas åt kan bekämpningen också anpassas utifrån den bedömda risken. Då kan onödigt drastiska åtgärder och stora förluster undvikas. Det sjukdomsförebyggande arbetet har också stor betydelse för en hållbar djurhållning. Några exempel är SVA:s sjukdomsövervakning, vaccintveckling och studier som undersöker rutiner och uppfödningmetoder som stärker djurhälsan. Den afrikanska svinpesten 2023 upptäcktes vid en rutinmässig sjukdomsövervakning. Det visar hur viktig sjukdomsövervakningen är för ett hållbart samhälle.

En utmaning i SVA:s arbete för hållbarhet är att hitta fler sätt att stödja beslut som integrerar hållbarhetsdimensionerna ekonomi, miljö och sociala förhållanden. SVA:s medarbetare bidrar till det arbetet genom en hållbarhetskommitté som samordnar och driver arbetet framåt. Exempel på SVA:s arbete med social hållbarhet är att det under 2024 har anordnats

Småskalig djurhållning är en livsviktig inkomstkälla i många låg- och medelinkomstländer. SVA stöder med expertkunskap för bättre djurhälsa, stärkt smittskydd och en hållbarare produktion. Insatser som stärker matförsörjningen och minskar fattigdomen.

Foto: Vilma Gavelli/SLU

språkkaféer för de medarbetare på SVA som vill utveckla sin svenska.

Kommunikation och samverkan

SVA:s hållbarhetsarbete ger framför allt effekt genom att kunskapen delas med andra myndigheter, organisationer och enskilda. Det sker genom expertutlåtanden, nätverkande, vetenskapliga publikationer, undervisning, direkt rådgivning och medverkan på mässor och konferenser.

Samverkan med andra aktörer innebär att kunskap delas, vilket bidrar till att resurser används på ett effektivare sätt. SVA deltar i två myndighetsnätverk med syfte att skapa bättre förutsättningar för samhället att nå alla mål i Agenda 2030. Gd-forum för Agenda 2030 är en sådan plattform för samverkan mellan nationella myndigheter för att genomföra Agenda 2030 i statsförvaltningen. Fokus är på ökad samverkan och erfarenhetsutbyte kring arbetet med målen. Myndigheterna för en strategisk dialog på högsta ledningsnivå och samverkar konkret på andra nivåer. Under 2024 har SVA varit aktiv i både nätverkets ledningsgrupp och i den operativa gruppen. Som exempel arrangerade forumet en nätverksträff med temat Samverkan mellan myndigheter och näringslivet för den gröna omställningen och ökad resiliens.

Agenda 2030-nätverket för myndigheter i Uppsala syftar till att driva arbetet med hållbar utveckling framåt genom inspiration, erfarenhetsutbyte och diskussion om gemensamma utmaningar. Under 2024 har nätverket haft fyra möten och utökats med två organisationer. Frågor som har diskuterats har bland annat varit social hållbarhet och jämlikhet i hela länet, samt hållbarhetsredovisningar i årsredovisningen.

På regional nivå medverkar SVA med två hållbarhetslöften i länsstyrelsens färdplan för ett hållbart län: löftet om minskad klimatpåverkan och för ekosystem och biologisk mångfald. Under 2024 har arbetet med minskad klimatpåverkan av energi och plast påbörjats. Inom åtgärdsprogrammet för biologisk mångfald har SVA bland annat bidragit med att sätta särskilt fokus på rödlistade och invasiva arter inom den viltsjukdomsövervakning som under 75 år har bedrivits för att följa förändringar i hälsa- och sjukdomstillstånd hos vilda djur.

SVA:s klimatuppdrag

SVA:s arbete med samhällets klimatanpassning bygger mycket på samverkan. Exempel från 2024 är arbetet i Myndighetsnätverket för klimatanpassning (MNKA) och de samarbetsprojekt som finansieras via MNKA. SVA har koordinerat och genomfört två kunskapsbyggande projekt tillsammans med andra myndigheter i MNKA under 2024: ett om katastrofutfodring av renar med hjälp av drönare och ett om stickmyggors förmåga till övervintring i ett förändrat klimat.

Vid extremväder, till exempel torka, kan både redan förekommande och nya giftiga växter öka i fodergröda och på beten. Olika djurarter kan vara olika känsliga för växtgifter och utveckla olika symptom. SVA får många frågor kring giftiga växter och hur dessa påverkar djur. Under 2024 har SVA

utvecklat och hållit webbaserade kurser om giftiga växter och djurhållning. Olika kurser för hästar och idisslare har hållits för flera länsstyrelser under året.

SVA har en handlingsplan för klimatanpassning med mål som ska bidra till struktur och systematik i att planera, genomföra, följa upp och förbättra SVA:s arbete med klimatanpassningen. SVA gjorde en klimat- och sårbarhetsanalys samt tog fram mål för klimatanpassning under 2022 och en handlingsplan för arbetet under 2023.

SVA:s kontinuerliga arbete med att stödja klimatanpassning i primärproduktionen av djur för livsmedelsändamål visar allt tydligare sårbarheter i ett förändrat klimat. Förutom att klimatförändringen kan leda till ett försämrat hälsoläge bland djur är också tillgången på insatsvaror och förnödenheter avgörande. De insatser som görs inom det civila försvaret för att utveckla försörjningsfrågorna kring djurens hälso- och sjukvård bidrar också till att göra samhället mer robust mot klimatförändringen.

SVA:s miljöuppdrag

Enligt förordningen om miljöledning i statliga myndigheter (2009:907) ska SVA ha ett miljöledningssystem som systematiskt tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan. En utredning som kartlägger hur SVA påverkar miljön och vad som ger störst miljöpåverkan stöder arbetet. Utifrån kartläggningen upprättas mål och åtgärdsförslag för att minska den negativa direkta miljöpåverkan. Åtgärder som kan synliggöra och utveckla SVA:s positiva, indirekta miljöpåverkan tas också fram. SVA:s miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001:2015.

Miljöpåverkan bedöms både ur ett renodlat miljö- och hållbarhetsperspektiv och med utgångspunkt från de globala målen. Materialanvändning, tjänsteresor, transporter, upphandling och inköp är de aktiviteter som har störst miljöpåverkan vid SVA. De följs upp varje år med hjälp av indikatorer. Indirekta miljöaspekter som bedöms betydelsefulla är hur SVA bidrar med fakta och kunskap som kan minska miljöpåverkan från livsmedelsproduktionen.

Under 2024 minskade koldioxidutsläppen från SVA:s flygresor jämfört med 2023. På grund av covid-19-pandemin minskade resandet under 2020 och 2021 för att under 2022 till 2024 öka igen, men det är inte tillbaka på 2019 års (höga) nivåer. Andelen digitala möten är fortfarande högt men har minskat något jämfört med 2023.

SVA utför klimatanpassade upphandlingar när det är proportionerligt och relevant. Vid prövning av anbud använder sig SVA av livscykelkostnadsanalyser för att säkerställa varan eller tjänstens totala kostnad under dess livslängd. I vissa fall omfattar analysen också elanvändning och förbrukningsartiklar, vilket belönar ett lågt miljöavtryck. Under 2024 ställdes specifika miljökrav vid fem upphandlingar och förnyade konkurrensutsättningar till ett värde av 5 631 752 kronor. Andelen upphandlingar med miljökrav var 38 procent av den totala andelen upphandlingar och förnyade konkurrensutsättningar.

Civil beredskap

Säkerhetsläget i Sveriges närområde var under 2024 fortsatt allvarligt. Kriget i Ukraina och andra säkerhetspolitiska spänningar bidrar till behovet av att snabbt återuppbygga totalförsvaret. Under 2024 fick SVA i uppdrag att stärka arbetet med civilt försvar, att delta i beredskapssektorns arbete med livsmedelsberedskap, samt att öka myndighetens förmåga att analysera och hantera farliga ämnen i livsmedelskedjan.

Höjda förmågor

Utifrån SVA:s grunduppdrag omfattar arbetet med civil beredskap att säkerställa en nationell veterinärmedicinsk diagnostisk förmåga och vaccinerberedskap även under störda förhållanden. Det omfattar också stöd inom CBRNE-området med fokus på B- och C-hot, kunskapsstöd för robust djurhållning samt förmåga att i alla lägen kunna generera en epidemiologisk lägesbild med avseende på sjukdomar och smittrisker för primärproduktionen.

För att kunna planera för laborativ verksamhet inom foder- och djurhälsoområdet under störda förhållanden behöver normalläget vara känt. SVA har därför kartlagt grundbehovet av laborativa tjänster för djurens hälso- och sjukvård inom samhällsviktig verksamhet. Arbetet är en del av sektorsmyndigheternas arbete med djurens hälso- och sjukvård under kris och höjd beredskap och ytterst i krig.

SVA har också fortsatt arbetet med ett internt kontinuitets- hanteringsprojekt under året. Resultaten kommer att implementeras i den vardagliga verksamheten.

I anslutning till SVA:s arbete med civil beredskap har verksamhet också avslutats och avvecklats. SVA har under året avvecklat drönarverksamheten och arbetet med att återvinna laboriematerial tillsammans med Finska livsmedelsverket. Det senare initiativet omhändertas som en begränsad förmåga på SVA.

Under 2024 har SVA utvecklat styrningen av medel och internt omorganiserat arbetet med civil beredskap. En ny beredningsstruktur har tagits fram som stärker hela verksamhetens förmåga att arbeta med frågan och som tydliggör att SVA:s alla avdelningar är delaktiga i arbetet. Utöver dessa förmågehöjande åtgärder har SVA under 2024 genomfört en övergripande myndighetsutbildning om civil beredskap. För att öka medvetenheten och den interna dialogen har till exempel spelkort med exempel på störningar delats ut i SVA:s samtliga verksamheter som ett verktyg för att öva i vardagen.

Samhällsviktig verksamhet

Under 2024 har omfattningen av SVA:s samhällsviktiga verksamheter reviderats. Med MSB:s metodstöd för samhällsviktig verksamhet som grund har en lista på kritiska verksamheter tagits fram och analyserats. Utifrån metodstödet kriterier bedömer SVA att följande verksamheter på myndigheten är samhällsviktiga:

- » Veterinärmedicinsk diagnostik (mikrobiologiska analyser, kemiska analyser samt obduktionsverksamhet och patologi)
- » Beredskap för hantering av allvarliga, smittsamma djursjukdomar (inklusive zoonoser)
- » Vaccinberedskap
- » Expertrådgivning
- » Destruktionsförmåga

De samhällsviktiga verksamheterna har bland annat följts upp i myndighetens arbete med kontinuitetsplanering.

Egen försörjningsberedskap

Försörjningsberedskapen har stärkts med avseende på driften av myndighetens samhällsviktiga verksamhet, med fokus på veterinärmedicinsk diagnostik och destruktion av biologiskt material. SVA har under 2024 fortsatt utveckla ett centralförråd med gemensamma förbrukningsvaror. Arbetet har bland annat genomförts i ett kontinuitetsplaneringsprojekt angående beredskapslager av laboriematerial som blir extra viktiga vid kris och höjd beredskap.

Förutom en anpassning av myndighetens centralförråd vid höjd beredskap finns på SVA förmågor för tillverkning och lagerhållning av varor som är relevanta för verksamheten. Samverkan med inköp och upphandling utgör en viktig del i denna förmågeutveckling.

Tillgång till rent vatten är en förutsättning för djurhälsa och matproduktion. Inom totalförsvaret stärker SVA beredskapsplaneringen för lantbrukets vattenförsörjning, smittskydd och biosäkerhet – för en robust primärproduktion i kris och krig. Foto: Joen Bergenrud

Lokaler och basförsörjning

Under 2024 stärktes fastighetsfunktionen för att framåt ge myndigheten möjlighet att balansera både förvaltningsdelar och utvecklingsbehov kopplat till fastigheten på ett bättre sätt. En kartläggning av basförsörjningen (främst el och vatten) har genomförts och sammanställts i ett planeringsunderlag. I den här kartläggningen har även slutsatserna från tidigare elavbrottsövningar beaktats. Utöver dessa åtgärder har dialogen med hyresvärderna Akademiska Hus stärkts med ökat fokus på säkerhetsaspekter. Att säkra basförsörjningen är ett omfattande arbete som kommer att fortsätta kommande år.

Säkerhet och fysiskt skydd

Under året samlades säkerhetsfrågorna organisatoriskt för att öka SVA:s förmåga att arbeta med dessa uppgifter på ett mer systematiskt och riskbaserat sätt. Sektionen har bemannats med särskild kompetens inom områdena personalsäkerhet, informationssäkerhet och fysisk säkerhet för att möta säkerhetsskyddslagens dimensionerande krav och principer. Säkerhetsarbetet blir i och med detta tydligare och får en bättre förebyggande förmåga för såväl säkerhetsskydd som verksamhetsskydd. Målet är en robustare verksamhet, vilket är avgörande för det civila försvaret. Ett systematiskt, proaktivt och reaktivt säkerhetsarbete identifierar och omhändertar sårbarheter. Till exempel har säkerhetsskyddsanalysen uppdaterats för att bättre beskriva myndighetens skyddsvärden och deras konsekvensnivåer gentemot verkliga förhållanden. En

verksamhetsskyddsanalys har påbörjats för att tydliggöra och omhänderta de delar av verksamheten som inte direkt omfattas av säkerhetsskyddet. SVA har under året även följt och hanterat de förelägganden som Säkerhetspolisen beslutade om efter en tillsyn föregående år. Ärendet är nu avslutat och åtgärderna från föreläggandet har bidragit till ett starkare säkerhetsskydd.

Arbetet med att anpassa verksamhetsskyddet stärker också det långsiktiga arbetet rörande civilt försvar. SVA bedriver ett systematiskt informationssäkerhetsarbete baserat på ISO/IEC 27001 och ISO/IEC 27002. Inriktningen är att stegvis införa förbättringar av myndighetens informationssäkerhet som en del av SVA:s ledningsprocess. Under 2024 har en plan för en omfattande informationsklassningsinsats tagits fram. Uppgiften är att tydliggöra informationsägarskapet, ta fram metodstöd, policyer och rutiner, samt utbilda informationsägarna.

Åtgärder har under året genomförts för att skapa en utökad robusthet i it-driften genom att säkerställa och utlokalisera säkerhetskopiering för lagring. Erfarenheter från en elavbrottsövning har följts upp. En utökad redundans för it-kommunikation har skapats och utrymmen för it-system har säkerställts. Penetrationstest av SVA:s e-tjänster har under året genomförts av en extern aktör för att verifiera att tjänsterna håller en god säkerhetsmässig nivå.

Stärkt livsmedelberedskap

SVA har under 2024 fortsatt arbetet för att bygga upp en livsmedelsberedskap. För att stärka beredskapen inom

samhällsviktiga områden har regeringen inrättat så kallade beredskapssektorer. En av dem är sektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. I den ingår SVA, Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

SVA deltar i livsmedelssektorns styrgrupp, planeringsgrupp och arbetsgrupper. De senare har olika fokus, så som Nato-anpassning, samband, lägesbild, privat-offentlig samverkan, kommunikation, CBRNE, författningsberedskap samt utbildning och övning. Under året har beslut fattats om en tioårsplan för sektorsarbetet. Tioårsplanen innehåller förslag på beredskapsåtgärder för perioden 2025–2034, samt bakgrund, mål och struktur som ligger till grund för åtgärderna.

Myndigheterna har påbörjat förberedande åtgärder för en uppbyggnad av omsättningslager för livsmedelssektorn. SVA har i samverkan med berörda myndigheter haft fokus på lager för laboratorieberedskap, men även på andra viktiga varor för en robust primärproduktion. I publikationen ”Beroenden och sårbarheter i svensk animalieproduktion” beskrivs ett nuläge angående svensk animalieproduktion. I samverkan med en bredd av aktörer från näringen har SVA också tagit fram en broschyr riktad mot lantbrukare om krisen eller kriget kommer, som ett kunskapsstöd i utvecklingen av en robust primärproduktion. Samverkan med näringen har fortsatt i olika forum.

SVA har även påbörjat en översyn av myndighetens nationella vaccinberedskap för endemiska och epizootiska sjukdomar när det gäller lagerhållning, leverantörer och avtal samt behov hos näringen. I översynen har en historisk tillbakablick på SVA:s tidigare arbete med vaccinberedskap genomförts, och en definition av SVA:s vaccinberedskap har tagits fram. Utöver detta har en vaccinkartläggning av djurslagsbehov dokumenterats. Dialoger och arbetsmöten med näringarna och andra beredskapsaktörer har också varit en del i översynen.

Stärkt beredskap för farliga ämnen

Under året har myndigheten fortsatt att stärka förmågan inom CBRNE-området på flera sätt.

Inom området biologiska hot har samarbetet med främst Livsmedelsverket och FOI fortsatt och fördjupats genom de gemensamma satsningarna FBD (Forum för beredskapsdiagnostik) och NBV-B (Nationellt beredskapslaboratorium för biologiska dricksvattenanalyser). Syftet med NBV är att öka Sveriges förmåga att möta mikrobiologiska hot mot dricksvattenförsörjning vid kriser och höjd beredskap. Det ska stötta samhället med analyser och expertkunskap och ha en helhetssyn över landets samlade analysförmåga av mikrobiologiska ämnen i vatten. Laboratoriet är ett komplement till andra vattenlaboratorier, privata och kommunala. Åtgärder har genomförts under 2024 och kommer att fortsätta kommande år.

Även inom det kemiska området samarbetar SVA med flera andra myndigheter i olika sammanhang. Nämnas kan de MSB-finansierade projekten ”Okända vatten” och ”C-nätverket”. I det senare samarbetar åtta myndigheter (inklusive Försvarsmakten) kring kemiska analyser av farliga kemikalier, och arbetet leds av SVA. Dessutom har SVA deltagit i

utredningsarbetet inför ett NBV-C (Nationellt beredskapslaboratorium för vatten – kemi). SVA kommer att delta i arbetet med NBV-C.

SVA är också en av aktörerna i den FOI-ledda centrumbildningen Food Defence Research Centre som vidareutvecklar Sveriges förmåga att hantera störningar i livsmedelsförsörjningen. Kunskapscentrumet initierades 2024 och SVA bidrar i arbetet inom B- och C-området genom vår förmåga att påvisa, identifiera och spåra främmande ämnen i djur och foderråvaror. SVA kommer att ytterligare utveckla mikrobiologiska och kemiska metoder för att kunna avgöra naturliga eller avsiktliga orsaker bakom potentiella störningar i livsmedelsförsörjningen.

SVA har också förbättrat förmågan att analysera toxiska substanser i biologiska matriser, både i laboratoriet och genom att arbeta aktivt med provtagningsfrågor och snabbanalyser av toxiner i fält.

SVA:s organisation har anpassats för en effektivare utveckling av CBRNE-området genom att utse en CBRNE-samordnare som bevakar och hanterar frågorna internt och representerar SVA i olika sammanhang.

”
**SVA stärker
Sveriges beredskap
med diagnostik,
vaccin och
smittövervakning - i
fred, kris och krig.**

Foto: Joen Bergenrud

Uppdragsverksamhet

SVA får utföra uppdragsverksamhet. Den ska dock ske i enlighet med myndighetens uppdrag och ansvar. Verksamheten får inte hämma en effektiv konkurrens på marknaden om det inte finns särskilda skäl. Behovet av att utföra uppdragsverksamhet ska analyseras och dokumenteras löpande.

Andra myndigheter är fortsatt viktiga uppdragsgivare för SVA:s diagnostik. År 2024 finansierades cirka 40 procent av SVA:s verksamhet med bidrag och avgifter från uppdragsverksamhet (figur 9). SVA:s förmåga att vara ett veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan och att upprätthålla de förmågor som en expert- och beredskapsmyndighet förutsätts ha är starkt beroende av uppdragsintäkterna. Uppdrag med marknadskonkurrens finns främst inom Diagnostik och analysverksamhet. Uppdragsverksamheten är viktig för alla delar av SVA:s myndighetsuppdrag, till exempel sjukdomsövervakning, beredskap och att vara ett veterinärmedicinskt referenslaboratorium med kapacitet för diagnostik av viktiga smittämnen och risksubstanser.

SVA utför uppdrag åt näringen och myndigheter så som Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) som anlitar SVA. Det är en verksamhet som ökat de senaste åren. Ett annat exempel är årliga revisioner på foderanläggningar.

Analysen görs också på uppdrag av veterinärer och djursjukhus. SVA anlitas för utbildningar, konferenser och kurser.

Att upprätthålla en effektiv vaccinerberedskap för smittsamma djursjukdomar och zoonoser ingår också i uppdragsverksamheten.

Behovs- och konkurrensprövning

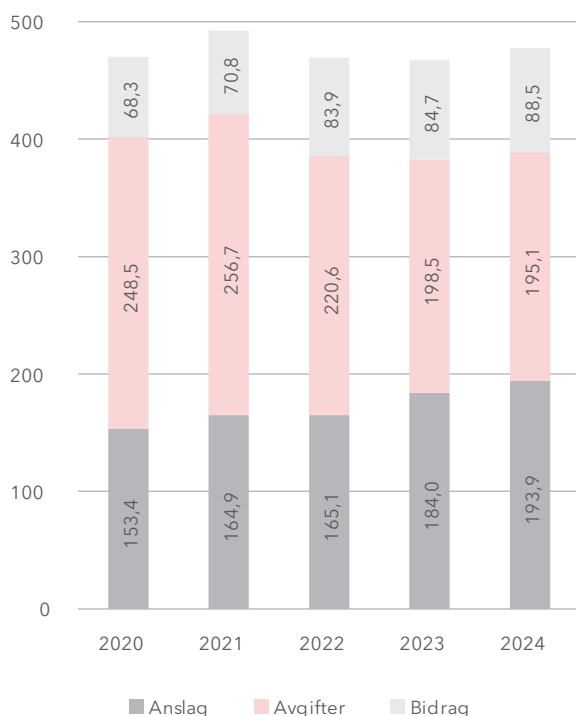
SVA har en rutin för att bedöma ny uppdragsverksamhet och pröva relevansen av befintliga uppdrag i förhållande till myndighetsuppdraget och marknadsförutsättningarna. Bedömningen delas upp i ny och befintlig uppdragsverksamhet. Nya uppdrag bedöms med utgångspunkt i förordning (2009:1394) med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt. Befintlig uppdragsverksamhet tar också hänsyn till förändringar på den aktuella marknaden, försäljningens omfattning och andra omständigheter som kan indikera ändrade konkurrensförutsättningar. Konsekvenserna av att avveckla analysområden och behovet av att sätta upp eller utveckla nya metoder i egen regi utvärderas också löpande. Ambitionen är att tydliggöra behov och ekonomiska konsekvenser i förhållande till SVA:s övriga uppdrag

Marknadsanalys

Den senaste marknadsanalysen genomfördes av en extern konsult under år 2020 och bedöms fortfarande vara relevant. En analys ska genomföras vart tredje till femte år. Marknaden för veterinär laboratoriediagnostik har växt stabilt under en längre tid men tillväxten har troligen bromsats upp efter pandemin beroende på de allmänt sämre ekonomiska förhållandena i samhället.

I ett längre perspektiv har SVA:s marknadsandel minskat tydligt under åren 2004–2019, samtidigt som den totala marknaden för veterinärmedicinsk diagnostik har ökat. I marknadsanalysen konstateras att en stor andel av SVA:s diagnostikverksamhet inte kan betraktas som konkurrensutsatt. Där framkommer även att SVA:s marknadsandel är hälften eller mindre när det gäller det fåtal stora och konkurrensutsatta analyser som SVA utför. Mot bakgrund av det samt SVA:s interna arbete med behovs- och konkurrensprövning är bedömningen att SVA inte hämmar förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden när det gäller den uppdragsverksamhet som är konkurrensutsatt.

FIGUR 9. finansiering av SVA:s verksamhet 2020-2024, miljoner kr.

Särskilda regeringsuppdrag

Informationssäkerhet

SVA ska övergripande redogöra för hur myndigheten har arbetat för att förvalta och utveckla sin informationssäkerhet och för hur den planerar för att möta framtida behov. SVA ska särskilt redogöra för om myndigheten har gjort en utvärdering av det egna informationssäkerhetsarbetet genom något analysverktyg, till exempel Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps verktyg Infosäkkollen, samt om åtgärder har vidtagits med anledning av resultatet.

SVA:s arbete med informationssäkerhet har byggt på MSB:s metodstöd, vilket baseras på ISO/IEC 27000. Alla nya medarbetare genomgår utbildning i informationssäkerhet som en del av sin introduktion, och SVA har årligen använt Infosäkkollen sedan den lanserades av MSB för prioritering av insatser. Bland annat togs en plan för informationsklassning fram under 2024. SVA har också under 2024 stärkt och förtydligat säkerhetsarbetet genom att skapa en ny säkerhetssektion, där informationssäkerhet är ett utpekat verksamhetsområde. I och med denna förändring har antalet specialister med informationssäkerhetskompetens utökats på SVA, och stärkt förmågan att bedriva ett mer omfattande informationssäkerhetsarbete på både strategisk och operativ nivå inom myndigheten. (LI2023/03871)

Arbetet med civilt försvar

SVA ska tillsammans med Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk fortsätta det arbete som har inletts för att bygga upp en livsmedelsberedskap.

SVA har inletts en översyn av myndighetens nationella vaccinberedskap för endemiska och epizootiska sjukdomar när det gäller lagerhållning, leverantörer och avtal samt behov hos näringen.

SVA har under året deltagit i färdigställandet av ett nationellt laboratorium för dricksvattenanalys och leder delar av förmågeutvecklingen.

Huvuddelen av myndighetens verksamhet mot CBRNE-hot är invända i den ordinarie verksamheten. En styrgrupp för CBRNE-aktiviteter har inrättats inom myndigheten.

Arbetet ska redovisas i Livsmedelsverkets, Jordbruksverkets och SVA:s gemensamma redovisning som Livsmedelsverket ska lämna till Regeringskansliet (Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet) senast den 1 april 2025 (LI2023/03871). Mer

information om SVA:s arbete med civilt försvar finns i årsredovisningen under rubriken Civil beredskap.

Praktik för nyanlända och personer med funktionsnedsättning

Regeringsuppdragen Praktik för nyanlända samt Ta emot personer med funktionsnedsättning har lagts samman. Uppdragen innebär att ställa praktikplatser till förfogande åt nyanlända arbetssökande samt åt arbetssökande med funktionsnedsättning. Uppdraget rapporterades till Statskontoret den 15 februari 2024 (A2020/02583; SVA2020/1039; SVA2020/02583; SVA2020/1023).

Samverkan antibiotikaresistens

SVA ska enligt uppdraget delta i samverkansfunktionen för att uppdatera den nuvarande tvärsektoriella handlingsplanen mot antibiotikaresistens, och även bistå i arbetet med att ta fram handlingsplanen och verka för att planen genomförs. SVA har under året genomfört myndighetens del av uppdraget.

(SVA2017/342; SVA2024/431). Mer information om SVA:s arbete mot antibiotikaresistens finns i årsredovisningen under rubriken Antibiotikaresistens.

Utveckla vargförvaltningen

Naturvårdsverket, Statens jordbruksverk och Statens veterinärmedicinska anstalt ska ta fram övergripande, gemensamma riktlinjer för vilka åtgärder som behöver vidtas om varg som invandrar till Sverige från Finland eller Ryssland ska kunna flyttas inom Sverige med hänsyn till smittskyddet i kombination med risken för skador inom renskötseln. Uppdraget samordnas av Naturvårdsverket. SVA har genomfört myndighetens del av uppdraget.

Uppdraget redovisades den 12 april 2024 till Regeringskansliet (Miljödepartementet, med kopia till Näringsdepartementet) (SVA2022/491).

Samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet

Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt och länsstyrelserna har fått i uppdrag att genomföra samordnade kommunikationsinsatser om vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Livsmedelsverket

ska samordna uppdraget och ska senast den 28 februari 2026 lämna en gemensam skriftlig slutredovisning av uppdraget.

Under 2024 har SVA som myndighetens del av arbetet tagit fram en film om vildsvinsjakt och vikten av att skicka kött till trikinestning (SVA2022/979). Filmen kommer att användas av olika utbildningsaktörer som en del i jägarutbildningen. SVA har även tagit fram en trikinapp som underlättar och digitaliserar flödet för den som skickar in sina trikinprover till SVA.

Effektivt system för att förebygga och hantera salmonella

Jordbruksverket ska tillsammans med SVA fortsätta arbetet med att utreda och föreslå utformningen av ett effektivt system för att förebygga och hantera salmonella med utgångspunkt från förslagen i Jordbruksverkets och SVA:s rapport Förstudie om åtgärder mot salmonella hos lantbrukets djur (LI2023/00416). Arbetet med SVA:s del av uppdraget har under året pågått planenligt. Målet är ett mer kostnadseffektivt system med bredare täckning för lantbrukets salmonellahantering.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) (SVA2023/999; LI2023/03897).

Medverka i EU:s strategi för Östersjöregionen

SVA ska bidra till att uppfylla målen i EU:s strategi för Östersjöregionen och redovisa vilka aktiviteter i ordinarie verksamhet som stödjer Östersjöstrategin. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet vartannat år, vilket senast skedde i januari 2024 (SVA2022/113).

Som nationell myndighet fungerar SVA som resurs för andra myndigheter i frågor som knyter an till EU:s strategi för Östersjöregionen, internationellt, nationellt och regionalt. En stor del av arbetet omfattar hälsoövervakning av djur i Östersjön och dess närhet. I olika projekt samarbetar SVA både nationellt och internationellt med såväl myndigheter och universitet som med näringslivet. En insats som ökar i omfattning är området civilt försvar där regelbundna kontakter förekommer med de nordiska och baltiska staterna i Östersjöregionen.

SVA arbetar strategiskt med informationssäkerhet enligt MSB:s metodstöd och ISO/IEC 27000, med årliga utvärderingar genom Infosäkkollen för att säkerställa en robust och framtidssäkrad hantering av data. Bild: SVA.

Tjänsteexport

SVA:s tjänsteexport har en begränsad omfattning och avser främst diagnostiska uppdrag.

Av 2024 års tjänsteexport utgör diagnostiska uppdrag cirka 68 procent. Intäkterna har ökat under de senaste åren på grund av att dopningskontrollanalyserna drabbades särskilt hårt av covid-19-pandemin genom inställda evenemang i våra grannländer. Under perioden 2021–2024 har tjänsteexporten ökat genom en allmän återhämtning och ligger under 2024 kvar på samma nivå.

I övrigt avser tjänsteexporten olika analysuppdrag av mindre omfattning för ett relativt stort antal kunder utanför Sverige, samt även uppdrag som rör vetenskapliga tjänster, främst från EFSA. Den del av tjänsteexporten som avser dopinganalyser

har minskat i jämförelse med 2023. Intäkter från uppdrag som rör vetenskapliga tjänster, samt medverkan i kurser och konferenser, ligger på ungefär samma nivå vilket innebär att resultatet landar på samma nivå.

TABELL 15. Tjänsteexport miljoner kronor.

	2020	2021	2022	2023	2024
Intäkter	8,4	10,9	13,0	13,6	13,2
Kostnader	10,4	11,3	12,5	12,8	12,4
Resultat	-2,0	-0,4	0,5	0,8	0,8
Ackumulerat resultat	0,2	-0,2	0,3	1,1	1,9

SVA:s tjänsteexport omfattar diagnostik, vetenskapliga analyser och internationellt samarbete. Laboratorieanalyser, som dopningskontroller och smittspårning, bidrar till kunskap om djurhälsa och livsmedelssäkerhet. Foto: iStock

Kompetensförsörjning

SVA är en arbetsplats där engagemang och stolthet är en del av arbetskulturen. Myndigheten strävar efter att erbjuda en stimulerande arbetsmiljö och kontinuerlig utveckling för medarbetarna.

SVA som en attraktiv och hållbar arbetsgivare

Medarbetarna är grunden för att SVA ska kunna uppfylla sitt samhällsviktiga uppdrag. Under 2024 har myndigheten fortsatt det målmedvetna arbetet för att stärka arbetsplatsen och SVA:s arbetsgivarvarumärke genom en rad strategiska och operativa insatser.

Arbetsmiljö i fokus

En god arbetsmiljö är avgörande för att säkerställa både trivsel och produktivitet. Under året har omfattande kartläggningar av inomhusmiljön genomförts, särskilt belysning och

synergonomiska förhållanden. Resultatet har lett till konkreta förbättringsförslag som stärker arbetsmiljön.

Arbetet med organisatoriska och sociala arbetsmiljöfrågor har också utvecklats. Genom årliga OSA-enkäter (organisatorisk och social arbetsmiljö) och i efterföljande dialoger möter arbetsgivaren medarbetarnas behov och identifierar vilka övergripande insatser som behöver göras. SVA arbetar för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa genom tydlig information, omtankesamtal och förebyggande arbetsanpassningar. En särskild kartläggning av chefernas organisatoriska och sociala arbetsmiljö har genomförts. Den kommer att resultera i en åtgärdsplan för vidare utveckling.

Tillgänglighet för alla medarbetare är en annan prioritering. Brister i tillgängligheten – både fysiska, sociala och organisatoriska – har identifierats, och förslag på förbättringar som ska skapa en inkluderande arbetsplats för alla har tagits fram.

Kompetens inom arbetsmiljöområdet är en nyckel till framgång. Därför har SVA fortsatt att utveckla och förankra arbetsmiljöutbildningen som nu är obligatorisk för alla nyanställda. Arbetet med att höja medvetenheten och kompetensen om diskriminering, kränkande särbehandling, sexuella trakasserier, hot och våld har också fördjupats, med tydliga rutiner och utbildningar som stärker både ledare och medarbetare.

Ledarskap och medarbetarskap

För att stärka ledarskapet har ett nytt chefsprogram introducerats under året. Det syftar till att ge SVA:s chefer de verktyg och den kompetens som krävs för att leda med tydlighet, förtroende och omtanke. Parallellt fortsätter samarbetet kring mottagandet av studenter och praktikanter att utvecklas, vilket ger både organisationen och framtida medarbetare värdefull erfarenhet.

Att hitta rätt kompetens och säkerställa framtidens behov

SVA:s roll som expertmyndighet kräver medarbetare med både bredd och djup i sin kompetens, samtidigt som beredskapsuppdraget förutsätter hög flexibilitet vid oförutsedda händelser i samhället. Under 2024 har arbetet med att kartlägga SVA:s kompetensbehov för framtiden intensifierats. Det har gjorts genom en övergripande kompetensskattning. Resultaten hjälper SVA att se vilken typ av kompetens som kommer att behövas på kort och på lång sikt.

SVA analyserar vilka kompetenser som är lättare att rekrytera och vilka som är mer utmanande, och identifierar strategier för att möta dessa behov. Till exempel ser SVA att områden som it, säkerhet och laboratorieverksamhet ibland ställer särskilda

krav på erfarenhet och specialisering. Där kan antalet kvalificerade sökanden vara begränsat. SVA arbetar också fortsatt med att attrahera och behålla veterinärer och forskare med djup expertis – roller som är avgörande för myndighetens uppdrag.

Sammanhållning och stolthet

SVA-dagen är ett exempel på SVA:s arbete för att stärka gemenskapen och lyfta viktiga frågor. Årets tema, ”Ett SVA”, har varit en del av arbetet med att synliggöra hur alla behövs och hur alla är en del av SVA:s framgångar under 2024.

Med en helhetssyn på arbetsmiljö, ledarskap och kompetensutveckling fortsätter vi att bygga SVA som en attraktiv arbetsgivare där människor trivs och utvecklas. Detta är en förutsättning för att möta framtidens utmaningar och säkerställa att SVA även framöver kan leverera på viktiga samhällsuppdrag.

TABELL 17. Redovisning av sjukfrånvaro åren 2020–2024 i procent av anställda.

	2020	2021	2022	2023	2024
Total sjukfrånvaro	3,9	4,0	4,9	5,0	5,5
Andel långtidssjukskrivna i procent av total sjukfrånvaro	30,4	49,0	40,0	49,8	55,6
Kvinnors sjukfrånvaro	4,5	4,8	5,1	5,4	6,0
Mäns sjukfrånvaro	2,7	2,3	3,6	4,3	4,5
Ålder <30 år	3,6	3,0	4	3,6	4,1
Ålder 30-49 år	3,9	3,1	4,7	4,8	4,3
Ålder ≥50 år	4,0	4,9	5,1	5,5	6,9

Som långtidssjukskriven räknas sjukskriven med minst 60 kalenderdagens sjukersättning.

TABELL 16. Statistik över anställda på SVA.

	2020	2021	2022	2023	2024
Medelantal anställda	367	380	376	378	385
varav kvinnor	251	259	260	263	268
Ledningsgrupp	9	9	9	10	10
varav kvinnor	5	5	5	6	6
Övriga chefer	34	33	34	30	32
varav kvinnor	19	22	22	20	20
Veterinärer	89	98	92	96	91
Biomedicinska analytiker/laboratorieingenjörer	66	62	63	57	60
Forskare/forskningsingenjör/forskningsassistent	78	68	71	88	89
Anställda med högskoleexamen	280	283	287	282	296
Disputerade	98	104	101	107	105
Personalomsättning %	8,9 %	12,9 %	13 %	11,4 %	10,1 %
Årsarbetskraft	328	349	342	339	344
Medelanställningstid år	12,8	12,2	12,2	11,4	11,4

Systematisk verksamhetsutveckling

SVA:s verksamhet ska vara ändamålsenlig, effektiv och inriktad på samarbeten som ger fördelar för enskilda och för staten som helhet.

Verksamhetens kvalitetsmål för 2024

SVA arbetar på ett sätt som säkrar en förutsägbar och hög kvalitet.

Organisation och styrning

SVA har en beslutad verksamhetsplan och uppföljningen utgår från SVA:s fyra huvudprocesser. Ledningen fastställer verksamhetsmål som bryts ner i aktiviteter på avdelningarna och med en fördelning av resurser så att målen kan förverkligas. En systematisk uppföljning sker under varje år efter sju respektive tolv månader. Verksamheten styrs med hjälp av ett ledningssystem som är uppbyggt och certifierat enligt kraven i ledningsstandarderna ISO 9001 (kvalitet), ISO 14001 (miljö) och ISO 45001 (arbetsmiljö). Varje chef ansvarar för den egna verksamheten och för att ledningssystemet följs. Chefer och övrig personal har stöd av kvalitetssamordnare på varje avdelning och av annan administrativ personal. Informationssäkerhet och bioskydd är andra områden där SVA arbetar utifrån standardens principer, ISO 27001 respektive ISO 35001.

Kvalitetsarbete

Ett hundratal analysmetoder på SVA är ackrediterade enligt den europeiska kvalitetsstandard för analyslaboratorier, ISO/IEC 17025. Vissa tjänster är dessutom kvalitetssäkrade enligt gällande principer för läkemedelssubstanser.

Interna revisioner genomförs regelbundet för SVA:s avdelningar och de fyra huvudprocesserna. Målen är främst att stödja och utveckla verksamheten och se till att SVA arbetar enligt lagkrav, kundkrav, standarder och olika policyer, rutiner, instruktioner och metoder. Revisionen visar vad som fungerar bra och vad som kan förbättras. Det är också ett förbättringsverktyg för verksamheten, kompetensutvecklande för personalen och har fokus på kundperspektivet. Efter varje revision kan reviderade avdelningar, sektioner och staber återkoppla om de vidtagna åtgärderna har haft önskad effekt. På grund av resursbrist inom organisationen har färre revisioner än planerat kunnat genomföras under 2024, vilket visar att processen för interna revisioner behöver bli mer robust.

SVA:s certifiering inom kvalitet, miljö och arbetsmiljö granskades av ett externt granskningsorgan, Bureau Veritas, i slutet

av året. Under 2024 har också Swedac granskat de ackrediterade metoderna och gett oss förnyat förtroende.

Arbetet med ständiga förbättringar och uppföljningar var sjunde och tolfte månad är en viktig del i SVA:s kvalitetspolicy. Till årets uppföljningar rapporterade avdelningarna bland annat att:

- » Kommunikationsfunktionen har arbetat intensivt med att uppdatera webben. I samband med uppdateringen görs också förändringar som kommer att göra den nya webben mer flexibel. Vissa strukturförändringar kommer också att göras i samband med uppdateringen.
- » Avdelningen för patologi och viltsjukdomar har börjat implementera nya arbetsrutiner efter de förslag som kommit in i projektet för förbättrade flödesprocesser. De nya rutinerna ger enklare hantering och gör arbetet mer överblickbart.
- » På avdelningen för djurhälsa och antibiotikafrågor har arbetet med att tydliggöra ämnesansvarsroller och rutiner för sektionens möten genomförts.
- » Metoder för bildanalys har utvecklats och tillämpats i samband med utbrottet av afrikansk svinpest i Fagersta.
- » Sektionen för parasitologi har förbättrat mycket i den fysiska arbetsmiljön, till exempel daglig pausmotion och nya ergonomiska bord och stolar.

Verksamhetsutveckling

Under 2024 har SVA drivit flera övergripande fokusprojekt för att utveckla och förbättra verksamheten.

Framtidens e-tjänster arbetar med att skapa digitala tjänster som gör diagnostikprocessen mer kundvänlig och kostnads-effektiv. Arbetet har fortsatt under 2024. Ett exempel är den nya MASK-appen som riktar sig till hästägare. Med hjälp av appen kan hästägare snabbt och enkelt beställa träckprovanalyser. Appen hjälper också hästägaren att hålla reda på provtagningar, resultat och avmaskning av sina hästar. Arbetet med att förbättra den öppna tillgängligheten till delar av SVA:s data är ett annat exempel. Olika former av molntjänster behöver erbjudas med hänsyn till rättsliga och säkerhetsmässiga risker.

Under året har arbete pågått för att kunna byta HR- och lönesystem under 2025.

Ett beslut om att genomföra fokusprojektet Framtidshuset 2.0 togs hösten 2023. SVA:s verksamhet kräver specialanpassade lokaler och går därför inte att avropa inom reguljära fastighetsbestånd. Inriktningen är därför att bygga helt nya lokaler. Arbetet med att utreda förutsättningar för detta fortsatte under året.

Under 2023 beslutades att starta fokusprojektet Ändamålsenlig it-systemförvaltning. Målet är att förbättra samarbetet mellan förvaltningens olika parter genom strategisk prioritering, färre objekt och en organisation där objektsintressenter får inflytande. Ett annat mål är att skapa en tydlig koppling mellan förvaltningsplanerna och både verksamhetsplanering och ekonomistyrning. Under 2024 pausades projektet då resurserna styrdes om till en högprioriterad uppgradering av SVA:s affärssystem.

Fokusprojektet Sekvensering – från forskning till rutin resulterade bland annat i en ackreditering. Projektet avslutades under 2024.

Utöver de övergripande fokusprojekten pågår mycket annat utvecklingsarbete inom SVA, allt från att ta fram nya analysmetoder, utveckling av programvaror till utveckling av nya administrativa modeller. Det pågår ett arbete för att modernisera verksamhetsplaneringsprocessen och se över myndighetens styrning generellt, med arbetsordningen som första steg. Under 2024 har det arbetet intensifierats. Arbetet med att ta fram en ny strategi för åren 2026–2030 påbörjades under 2024.

SVA:s kvalitetsarbete säkerställer tillförlitliga analyser genom ackrediterade metoder och ISO-certifieringar.
Foto: SVA

FINANSIELL REDOVISNING

FINANSIELL REDOVISNING

Foto: Janos Jurka/TT

Finansiell redovisning

SVA är en blandfinansierad myndighet. Myndighetens basfinansiering sker via förvaltningsanslaget, men SVA är också i hög grad beroende av avgiftsintäkter och bidragsintäkter för att kunna hålla en hög nivå på expertkunnande, teknik och beredskap. De totala intäkterna under 2024 uppgick till cirka 479 miljoner kronor (469 miljoner kronor år 2023). De totala kostnaderna uppgick till 488 miljoner kronor (482 miljoner kronor år 2023).

Den i särklass största kostnadsposten består av personalkostnader. Myndigheten har en relativt stor andel lokalkostnader, till stor del beroende på verksamhetsanpassade lokaler.

För att få en rättvisande jämförelse mellan åren bör år 2020 och 2021 kommenteras både vad gäller kostnader och intäkter. Under dessa år genomförde SVA en stor mängd avgiftsfinansierade analyser åt humansjukvården med anledning av covid-19, vilket har påverkat fördelningen mellan både kostnads- och intäktslag dessa år. De efterföljande åren är mer normala.

Intäkterna från anslag ökar. Ökningen avser främst nivåförstärkning till civilt försvar.

Intäkterna från avgifter har minskat under både 2023 och 2024. Den största minskningen består i minskade vaccintäkter.

Intäkterna från bidrag är högre 2024 jämfört med 2023. Här syns en ökning av bidrag från både svenska myndigheter och från EU.

Avgiftsbelagd verksamhet

TABELL 18. Avgiftsbelagd verksamhet (belopp i tusentals kronor).

Verksamhet	Ack. över-/underskott t.o.m. 2022	Över-/underskott 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Utgående ack. över-/underskott
Beräknad budget i Regleringsbrevet						
Diagnostik med mera	21 586	-8 000	179 000	187 000	-8 000	5 586
Tjänsteexport	369	0	13 000	13 000	0	369
Summa budget	21 955	-8 000	192 000	200 000	-8 000	5 955
Utfall						
Diagnostik med mera	21 586	-11 701	181 495	191 456	-9 961	-76
Tjänsteexport	369	789	13 277	12 418	859	2 017
Summa utfall	21 955	-10 912	194 772	203 874	-9 102	1 941

Resultaträkning

TABELL 19. Resultaträkning (belopp i tusentals kronor).

	Not	2024	2023
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		193 857	184 000
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	195 142	198 553
Intäkter av bidrag	2	88 498	84 693
Finansiella intäkter	3	1 705	2 169
Summa intäkter		479 202	469 415
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	-307 510	-288 817
Kostnader för lokaler	5	-42 627	-44 265
Övriga driftkostnader	6	-120 551	-128 742
Finansiella kostnader	7	-1 832	-1 930
Avskrivningar och nedskrivningar	10-12	-15 783	-16 961
Summa kostnader		-488 304	-480 715
Verksamhetsutfall		-9 102	-11 300
Transfereringar			
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	8	11 794	8 016
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		3 109	4 504
Lämnade bidrag		-16 541	-12 520
Saldo		-1 638	0
Årets kapitalförändring	9	-10 740	-11 300

Balansräkning

TABELL 20. Balansräkning (belopp i tusentals kronor).

	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
	10		
Balanserade utgifter för utveckling		12 206	6 645
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		354	363
Summa immateriella anläggningstillgångar		12 560	7 008
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	13 756	17 353
Maskiner, inventarier, installationer med mera	12	17 214	16 107
Pågående nyanläggningar	13	5 636	1 590
Summa materiella anläggningstillgångar		36 606	35 050
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	15 337	18 726
Summa varulager med mera		15 337	18 726
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		16 759	23 067
Fordringar hos andra myndigheter	15	11 025	16 571
Övriga kortfristiga fordringar	16	60	54
Summa kortfristiga fordringar		27 845	39 692
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	12 926	12 122
Upplupna bidragsintäkter	18	14 133	13 822
Övriga upplupna intäkter	19	878	2 236
Summa periodavgränsningsposter		27 936	28 180
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	20	2 604	3 594
Summa avräkning med statsverket		2 604	3 594
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	21	43 060	29 348
Kassa och bank		2 392	9 934
Summa kassa och bank		45 452	39 282
SUMMA TILLGÅNGAR		168 339	171 532

BALANSRÄKNING

TABELL 20. Fortsättning.

	Not	2024-12-31	2023-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	22		
Statskapital		0	388
Balanserad kapitalförändring		11 043	21 955
Kapitalförändring enligt resultaträkning	9	-10 740	-11 300
Summa myndighetskapital		303	11 043
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	23	2 555	1 396
Övriga avsättningar	24	4 678	5 893
Summa avsättningar		7 233	7 289
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	25	45 358	40 243
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	26	11 055	11 310
Leverantörsskulder		18 726	16 445
Övriga kortfristiga skulder	27	6 651	11 102
Summa skulder med mera		81 790	79 100
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	28 296	26 395
Oförbrukade bidrag	29	46 794	42 218
Övriga förutbetalda intäkter	30	3 924	5 487
Summa periodavgränsningsposter		79 014	74 100
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		168 339	171 532
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Anslagsredovisning

TABELL 21. Anslagsredovisning (belopp i tusentals kronor).

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
23 01 003 001 Statens veterinärmedicinska anstalt (Ramanslag)	-3 594	191 847	0	188 253	190 857	-2 604
23 01 015 008 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Statens veterinärmedicinska anstalt (Ramanslag)	0	1 000	0	1 000	1 000	0
23 01 027 002 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet – Civilt försvar – till Statens veterinärmedicinska anstalt (Ramanslag)	0	2 000	0	2 000	2 000	0
Summa	-3 594	194 847	0	191 253	193 857	-2 604

FÖLJANDE VILLKOR GÄLLER FÖR ANSLAG 1:3

- SVA ska betala 276 tkr till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som abonnemangsavgift för det gemensamma radiokommunikationssystemet Raket. Beloppet är betalat.
- Av anslaget bör minst 55 000 tkr användas för att förstärka arbetet med civilt försvar, varav minst 10 000 tkr ska gå till uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. Minst 3 000 tkr bör användas för medverkan i nationellt beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser som inrättas vid Livsmedelsverket.
57 963 tkr har nyttjats, varav 18 185 tkr för livsmedelsberedskapen och 3 095 tkr för medverkan i nationellt beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser.
- SVA:s anslagskredit uppgår till 5 755 tkr.

FÖLJANDE VILLKOR GÄLLER FÖR ANSLAG 1:15

- Högst 1 000 tkr får användas för genomförande av uppdraget om att utreda och föreslå utformning av ett effektivt system för att förebygga och hantera salmonella. 1 000 tkr har nyttjats.

FÖLJANDE VILLKOR GÄLLER FÖR ANSLAG 1:27

- Anslagsposten disponeras av SVA för att stärka myndighetens förmåga att analysera och hantera farliga ämnen (CBRNE) i livsmedelskedjan.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

TABELL 22. Sammanställning över väsentliga uppgifter (belopp i tusentals kronor).

	2024	2023	2022	2021	2020
Låneram i Riksgäldskontoret					
Beviljat belopp	67 000	67 000	65 000	63 000	60 000
Utnyttjat belopp	45 358	40 243	48 544	57 569	55 263
Kontokredit Riksgäldskontoret					
Beviljat belopp	25 000	9 000	24 000	24 000	20 000
Utnyttjat belopp	-	-	-	-	-
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	1 427	1 897	578	-	-
Räntekostnader	-	-	-	-	3
Avgiftsintäkter					
Utfall	195 142	198 553	220 645	256 738	248 485
Budget	192 000	192 000	180 000	214 500	170 000
Anslagskredit					
Beviljad kredit	5 755	5 140	4 957	4 836	4 602
Utnyttjad kredit	2 604	3 594	-	-	-
Årsarbetskrafter och anställda m.m.					
Antal årsarbetskrafter	344	339	343	349	328
Medelantal anställda	385	378	376	380	367
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 368	1 362	1 330	1 358	1 358
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-10 740	-11 300	-4 110	1 085	9 516
Balanserad kapitalförändring	11 043	21 955	25 549	23 948	13 915

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Årsredovisningen har upprättats enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. SVA följer god redovisningssed enligt Ekonomistyrningsverkets allmänna råd till 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Inkomsterna och utgifterna periodiseras enligt bokföringsmässiga grunder. Som periodavgränsningspost bokförs belopp som överstiger femtiotusen kronor. Inom resultatområden och externa projekt kan det förekomma periodiseringar som understiger detta belopp för att visa ett mer rättvisande resultat för den specifika verksamheten.

Fordringar och skulder

Fordringarna har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta. I de fall faktura eller motsvarande har inkommit efter fastställd brytdag (5 januari), eller om fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när bokslutet upprättas, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter.

Kundfordringar och leverantörsskulder i utländsk valuta har inte omräknats till balansdagens kurs eftersom avvikelsen understiger tjugotusen kronor per balanspost. Upplupna bidrag i utländsk valuta, främst EU-projekt, värderas till balansdagens kurs.

Varulager

SVA har två typer av varulager: inköpta varor respektive egenproducerade varor.

Varulagret som består av inköpta preparat värderas enligt ett viktat medelvärde. Substrattillverkning, kemiska lösningar och cellodlingsmedia värderas enligt standardkostnad. Avdrag sker för inkurans.

Materiella och immateriella anläggningstillgångar

Inköpta anläggningstillgångar skrivs av från och med anskaffningsmånaden. Inköp av enskilda objekt med ett anskaffningsvärde under 30 000 kr kostnadsförs normalt direkt, även om totala fakturabeloppet kan vara högre och avse flera objekt. Även utrustning med kortare ekonomisk livslängd än tre år kostnadsförs direkt. För förbättringsutgift på annans fastighet är beloppsgränsen 100 000 kr. För egenutvecklade immateriella anläggningstillgångar är beloppsgränsen 200 000 kr. Anläggningstillgångar skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Normalt gäller följande avskrivningstider:

- » IT-utrustning (exklusive persondatorer och skrivare) 3 år
- » Övrig utrustning 5 eller 7 år
- » Förbättringsutgifter på annans fastighet 7 år
- » Uppförande av säkerhetslaboratorium 20 år
- » Förbättringsutgifter avseende säkerhetslaboratorium i befintlig huskropp 7 år
- » Ombyggnation brännugn 10 år
- » Immateriella anläggningstillgångar 3 eller 5 år
- » Laboratoriedatasystemet SVALA 10 år

SVA:s äldre säkerhetslaboratorium uppfördes i en separat byggnad och har en avskrivningstid på 20 år. SVA:s nyare säkerhetslaboratorium uppfördes i en befintlig huskropp och har en avskrivningstid på sju år, det vill säga: SVA:s normala avskrivningstid när det gäller förbättringsutgifter på annans fastighet.

De immateriella anläggningstillgångarna består i huvudsak av IT-relaterade tillgångar.

Laboratoriedatasystemet SVALA har en avskrivningstid på tio år. SVALA är inget standardsystem som har kunnat köpas in, utan det är ett egenutvecklat system som SVA utvecklade under fyra år innan det togs i drift.

Tidredovisning

SVA använder tidredovisning för att fördela kostnaderna till verksamhetsområden och finansieringskällor, samt som underlag till anslagsredovisningen. Det är tid i kärnverksamhet som redovisas (huvuddelen av kostnaderna). En mindre del av kostnaderna blir ofördelade. Denna post fördelas ut med en fördelningsnyckel.

Höjd beloppsgräns för anläggningstillgångar

Från och med 2024 höjdes beloppsgränsen för anläggningstillgångar till 30 000 kronor (tidigare 25 000 kronor).

Noter

Belopp i tusentals kronor.

	2024	2023
NOT 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar.		
Diagnostik och hälsokontroll	121 423	120 869
Diagnostika och laboratorieprodukter	2 892	7 983
Vaccinförsörjning	37 512	42 034
Övriga avgiftsintäkter	33 315	27 667
Summa	195 142	198 553

Varav

Tjänsteexport	13 277	13 617
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordning	328	384
Ersättningar enligt 6 kap § 1 kapitalförsörjningsförordning	0	210

NOT 2. Intäkter av bidrag.

Intäkter av bidrag, annan statlig myndighet	66 409	61 782
Intäkter av bidrag, ej statliga	22 089	22 911
Summa	88 498	84 693

NOT 3. Finansiella intäkter.

Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret	1 427	1 897
Valutakursvinster	144	197
Övriga finansiella intäkter	134	75
Summa	1 705	2 169

NOT 4. Kostnader för personal.

Löner och andra skattepliktiga ersättningar	-194 836	-185 119
Arbetsgivaravgifter, premier och pensioner enligt avtal	-107 303	-96 673
Övriga personalkostnader	-5 371	-7 025
Summa	-307 510	-288 817

Varav

Andel som avser arvoden	-34	-42
-------------------------	-----	-----

NOT 5. Kostnader för lokaler.

Den största kostnadsminskningen avser elkostnader. Vi har också en minskning av hyran som hänförs till en uppsägning av avtal rörande Matverkstan.

	2024	2023
--	------	------

NOT 6. Övriga driftkostnader.

Övriga driftkostnader är på en lägre nivå 2024 jämfört med 2023.

En minskad försäljning av vacciner har inneburit att inköpen av vacciner har minskat.

Kostnader för utställningar och mässor har sjunkit. Likaså kostnaden för konsulttjänster.

NOT 7. Finansiella kostnader.

Ränta på lån i Riksgäldskontoret	-1 528	-1 607
Valutakursförluster	-302	-322
Övriga finansiella kostnader	-2	-1
Summa	-1 832	-1 930

NOT 8. Transfereringar.

Avser medel som transfererats via SVA till övriga partner i projekt, där finansiären eller partnern är en svensk statlig myndighet. Även ersättning till privatpersoner avseende trikinalyser i vildsvinskött redovisas här från och med år 2022.

Övriga erhållna medel är medel från:

EU, avseende forskningsprojekt	0	0
EFSA, avseende story maps över åtgärdsjukdomar	3 224	4 143
Stiftelser, avseende forskningsprojekt	-115	361
Summa	3 109	4 504

Lämnade bidrag

Forskning och utveckling	-6 168	-2 947
Krisberedskap, finansierad av MSB	-3 439	-2 485
Story maps över åtgärdsjukdomar, finansierade av EFSA med flera	-2 098	-4 143
Subvention av trikinalyser i vildsvinskött	-4 836	-2 945
Summa	-16 541	-12 520

Myndigheten har i år ett netto i transfereringsavsnittet beroende på en sen rekvisition av bidrag från SLU som inte hann utbetalas innan årsskiftet av SVA.

NOT 9. Årets kapitalförändring.

Anslagsfinansierad verksamhet	0	-388
Avgiftsfinansierad verksamhet	-9 102	-10 912
Bidragsfinansierad verksamhet	-1 638	0
Summa	-10 740	-11 300

FINANSIELL REDOVISNING

	2024-12-31	2023-12-31
NOT 10. Immateriella anläggningstillgångar.		
IB Anskaffningsvärde	4 087	3 859
Årets anskaffningar	101	228
Avgår anskaffningsvärde utrange- rade/sålda tillgångar	-675	0
UB Anskaffningsvärde	3 513	4 087
IB Ackumulerade avskrivningar	-3 724	-3 636
Årets avskrivningar	-110	-88
Avgår ack. avskrivningar utrange- rade/sålda tillgångar	675	0
UB Ackumulerade avskrivningar	-3 159	-3 724
Summa aktiverade tillgångar	354	363
IB pågående immateriella tillgångar	6 646	7 357
Årets anskaffningar pågående imma- teriella tillgångar	8 371	1 776
Aktiverat/kostnadsfört	-2 811	-2 488
UB pågående immateriella	12 206	6 646
Bokfört värde	12 560	7 008
Pågående immateriella tillgångar avser utveckling av e-tjänster inom diagnostiken, externwebben och en uppgradering av affärssystemet IFS.		
Pågående immateriella tillgångar har särredovisats för 2024 med omräkning av noten för 2023 för korrekta jämförelsetal.		
NOT 11. Förbättringsutgifter på annans fastighet.		
IB Anskaffningsvärde	105 362	103 451
Årets anskaffningar	1 142	1 911
Avgår anskaffningsvärde utrange- rade/sålda tillgångar	-330	0
UB Anskaffningsvärde	106 175	105 362
IB Ackumulerade avskrivningar	-88 010	-82 528
Årets avskrivningar	-5 177	-5 481
Avgår ack. avskrivningar utrange- rade/sålda tillgångar	330	0
UB Ackumulerade avskrivningar	-92 857	-88 009
Summa aktiverade tillgångar	13 318	17 353
IB pågående till- och ombyggnad	0	296
Årets anskaffningar	438	217
Aktiverat/kostnadsfört	0	-513
UB pågående till- och ombyggnad	438	0
Bokfört värde	13 756	17 353

	2024-12-31	2023-12-31
NOT 12. Maskiner, inventarier, installationer med mera.		
IB Anskaffningsvärde	130 349	126 051
Årets anskaffningar	7 317	4 298
Avgår anskaffningsvärde utrange- rade/sålda tillgångar	-2 262	0
UB Anskaffningsvärde	135 404	130 349
IB Ackumulerade avskrivningar	-114 242	-105 339
Årets avskrivningar	-7 685	-8 903
Avgår ack. avskrivningar utrange- rade/sålda tillgångar	3 737	0
UB Ackumulerade avskrivningar	-118 190	-114 242
Bokfört värde	17 214	16 107
Reavinst	0	0
Reaförlust	0	0
NOT 13. Pågående nyanläggningar.		
Ackumulerade anskaffningar	1 590	0
Årets anskaffningar	4 046	1 590
Bokfört värde	5 636	1 590
NOT 14. Varulager och förråd.		
Lager av vacciner	10 219	12 115
Centralförråd	4 784	6 207
Egentillverkade laboratorieprodukter	334	404
Summa	15 337	18 726
NOT 15. Fordringar hos andra myndigheter.		
Momsfordran	4 981	4 761
Skattekonto	40	30
Kundfordringar, annan statlig myn- dighet	6 003	11 780
Summa	11 025	16 571
NOT 16. Övriga kortfristiga fordringar.		
Fordran anställda	60	53
Övrig fordran	0	1
Summa	60	54
NOT 17. Förutbetalda kostnader.		
Förutbetalda lokalkostnader	7 085	8 033
Övriga förutbetalda kostnader	5 841	4 089
Summa	12 926	12 122
NOT 18. Upplupna bidragsintäkter.		
Upplupna bidragsintäkter, annan statlig myndighet	3 580	3 145
Upplupna bidragsintäkter, ej statliga	10 553	10 677
Summa	14 133	13 822

NOTER

	2024-12-31	2023-12-31
NOT 19. Övriga upplupna intäkter.		
Upplupna avtalsintäkter, annan statlig myndighet	878	2 236
Upplupna avtalsintäkter, ej statliga	0	0
Summa	878	2 236

NOT 20. Avräkning med statsverket.

Anslag i icke räntebärande flöde

Redovisat mot anslag	3 000	1 100
Medel som betalats till icke räntebärande flöde	-3 000	-1 100
Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	0	0

Anslag i räntebärande flöde

Ingående balans	3 594	-4 985
Redovisat mot anslag	190 857	182 900
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-191 847	-174 348
Återbetalning av anslagsmedel	0	27
Fordran avseende anslag i räntebärande flöde	2 604	3 594
Utgående balans	2 604	3 594

NOT 21. Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret.

Beviljad kreditram	25 000	9 000
Utnyttjat belopp	0	0

NOT 23. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser.

Ingående avsättning	1 396	1 430
Årets pensionskostnad	1 702	553
Årets pensionsutbetalningar	-543	-587
Utgående avsättning	2 555	1 396
Varav kortfristig del	850	665

NOT 22. Förändring av myndighetskapalet.

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring avgiftsbelagd verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2023	388	21 955	-10 912	11 431
Ingående balans 2024	388	21 955	-10 912	11 431
Föregående års kapitalförändring	-388	-10 912	10 912	-388
Årets kapitalförändring	0	0	-10 740	-10 740
Summa årets förändring	-388	-10 912	172	-11 128
Utgående balans 2024	0	11 043	-10 740	303

Statskapitalet bestod av extra tilldelade medel (under 2001, 2002 och 2003) för byggande av ett säkerhetslaboratorium, vilket togs i drift hösten 2003. Statskapitalet har sjunkit i takt med att anläggningstillgången har skrivits av.

	2024-12-31	2023-12-31
NOT 24. Övriga avsättningar		
Avsättning för lokalt aktivt omställningsarbete enligt kollektivavtalet		
Ingående avsättning	5 893	6 020
Årets förändring	-1 215	-127

Utgående avsättning aktivt omställningsarbete

Varav kortfristig del

NOT 25. Lån i Riksgäldskontoret.

Beviljad låneram	67 000	67 000
Ingående balans	40 243	48 544
Nya lån under året	20 923	8 080
Amortering under året	-15 807	-16 381
Utgående balans	45 359	40 243

NOT 26. Kortfristiga skulder till andra myndigheter.

Leverantörsskulder, statliga	3 767	4 004
Arbetsgivaravgifter	5 091	4 879
Mervärdesskatt	2 198	2 427
Summa	11 055	11 310

NOT 27. Övriga kortfristiga skulder.

Källskatt	4 313	4 246
Ofördelade projektmedel till partner	2 333	6 818
Övriga skulder	6	38
Summa	6 651	11 102

NOT 28. Upplupna kostnader.

Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	22 687	19 959
Upplupna löner inkl. soc. avg.	3 645	4 718
Övriga upplupna kostnader	1 964	1 718
Summa	28 295	26 395

	2024-12-31	2023-12-31
NOT 29. Oförbrukade bidrag.		
Oförbrukade bidrag, annan statlig myndighet	31 640	28 912
Oförbrukade bidrag, ej statliga	15 154	13 306
Oförbrukade donationer	0	0
Summa	46 794	42 218

Av oförbrukade bidrag från annan statlig myndighet förväntas de tas i anspråk:

Kassamässigt förbrukade bidrag (inköpta anläggnings tillgångar)		106
inom tre månader från årsskiftet	2 517	8 041
inom mer än tre månader till ett år	7 903	13 539
inom mer än ett år till tre år	18 711	6 455
inom mer än tre år	2 509	771
Summa	31 640	28 912

NOT 30. Övriga förutbetalda intäkter.

Förutbetalda trikingsatser	1 479	1 552
Förutbetalda intäkter, annan statlig myndighet	462	415
Förutbetalda intäkter, ej statliga	1 983	3 520
Summa	3 924	5 487

NOT 31. Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till ledande befattningshavare och ledamöter i myndighetens insynsråd.

	2024	2023
Ledande befattningshavare		
Lindberg, Ann, Generaldirektör	1 398	1 342
Även rätt till förmånen av fri bil. Nettolöneavdrag 4,4 tkr per månad.		
Gavier-Widén, Dolores, Professor	1 108	1 058
Ståhl, Karl, Statsepizootolog	955	926
SVAs insynsråd		
Agné, Hans	6	6
Bergheden, Sten	4	4
Eilertz, Ingrid	6	4
Gisslén, Magnus	4	0
Skönbrink, Sofia	6	4
Sonesson, Ulf	4	6
Tiblom, Victoria	6	4

SVA:s insynsråd 2023

Hans Agné
VD Svenska Köttföretagen AB

Sten Bergheden
Riksdagsledamot (M)

Ingrid Eilertz
Veterinär,
Lantbrukarnas riksförbund

Magnus Gisslén
Statsepidemiolog,
Folkhälsomyndigheten

Ann Lindberg
Ordförande
Generaldirektör SVA

Sofia Skönbrink
Riksdagsledamot (S)

Ulf Sonesson
Forsknings- och affärsutvecklare
RISE

Victoria Tiblom
Riksdagsledamot (SD)

ÖVRIGA UPPDRAG UNDER 2024

Övriga uppdrag innefattar styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller styrelseuppdrag i aktieföretag.

Hans Agné: Styrelseledamot i Svenskt kött i Sverige AB, Styrelseordförande i Gård & Djurhälsan Sverige AB.

Ingrid Eilertz: Styrelseledamot i Svensk märkning AB och Svenskt Kött i Sverige AB.

Sofia Skönbrink: Ledamot i Livsmedelsverkets insynsråd.

Victoria Tiblom: Styrelseledamot i PR-konsulterna TISVA AB.

Organisationsschema

GENERALDIREKTÖR

INSYNSRÅD

AVDELNINGAR

- » Digitalisering, infrastruktur och säkerhet
- » Djurhälsa och antibiotikafrågor
- » Epidemiologi, sjukdomsövervakning och riskvärdering
- » Kemi, miljö och fodersäkerhet
- » Mikrobiologi
- » Patologi och viltsjukdomar
- » Styrning och förvaltningsstöd

STAB

- » HR och kommunikation

VERKSAMHETSÖVERGRIPANDE STRUKTURER

- » Zoonoscenter
- » Huvudprocesser: Diagnostik och produkter, Forskning och utveckling, Kunskapsstöd och kommunikation, Sjukdomsövervakning och beredskap

Förkortningar och ordförklaringar

Agenda 2030 - 17 mål för global utveckling antagna av FN 2015. Varje lands regering ansvarar för att nå målen, både lokalt och globalt.

ASF - Engelsk förkortning för Afrikansk svinpest, en allvarlig virus-sjukdom som drabbar tamgrisar och vildsvin. Under 2023 inträffade det första utbrottet i Sverige, på vildsvin i Fagerstatrakten.

Blåtungevirus (BT-virus, BTV) - En allvarlig virus sjukdom som drabbar tama och vilda idisslare och kameldjur. Sjukdomen sprids via svidknott.

Campylobacter - Flera arter bakterier som smittar från djur till människa och är den vanligaste orsaken till bakteriell tarminflammation hos människa i Sverige.

CBRNE - Kemisk, biologisk, radiologisk, nukleär, explosiv. Förkortningen används ofta i arbetet mot hot med dessa komponenter.

COST - Europeiskt nätverksprogram mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Främjar teknisk, samhällsvetenskaplig och medicinsk forskning.

CoVetLab - Collaborating Veterinary Laboratories, ett samarbete mellan fem veterinärmedicinska institut i Danmark, Frankrike, Nederländerna, Sverige och Storbritannien.

Denguefeber - Virusinfektion som sprids av myggor.

ECDC - European Centre for Disease Prevention and Control, EU:s smittskyddsmyndighet.

EEA - European Environment Agency, EU:s miljöbyrå.

EFSA - European Food Safety Authority, EU:s livsmedelssäkerhetsmyndighet.

EMA - European Medicines Agency, EU:s myndighet för utvärdering av läkemedel.

Epizone - Ett internationellt veterinärmedicinskt forskningsnätverk för institutioner som arbetar med epizootiska och zoonotiska djursjukdomar.

Epizootisjukdom - Smittsam, allmänfarlig djursjukdom som omfattas av särskild lagstiftning.

EUP AH&W - European Partnership Animal Health and Welfare, EU:s partnerskap för forskning om hållbar produktion, sjukdomskontroll och begränsad antibiotikaanvändning.

EURL - European Union Reference Laboratory, EU:s gemensamma referenslaboratorium.

EU4Health - EU:s fjärde hälsoprogram. Programmets mål är att stärka EU:s hälsosystem efter covid-19-pandemin och göra dem mer tillgängliga.

FAO - FN:s fackorgan för jordbruk, fiske och skogsbruk.

FOI - Totalförsvarets forskningsinstitut.

Forensik - Att planera, säkra, extrahera, analysera och värdera spår.

Fågelinfluensa - Sjukdom med mycket hög dödlighet som drabbar fjäderfä. Olika fågelinfluensavirus har också smittat människor.

HACCP - Hazard Analysis and Critical Control Points, riskanalys och kritiska kontrollpunkter. Internationell standard för arbetet med kontroll av säkra livsmedelsproduktion.

IDAlert - Internationellt forskningsprojekt om övervakning av smittsamma sjukdomar.

Lawsonia - Bakteriefamilj som orsakar diarré och dålig tillväxt hos grisar.

MedVetNet - Europeiskt nätverk för organisationer som arbetar med zoonosforskning.

MRSA - Meticillinresistent Staphylococcus aureus. MRSA-bakterier är resistent mot en stor och mycket viktig grupp antibiotika. Infektioner är därmed svåra att behandla.

NBV - Nationellt beredskapslaboratorium för dricksvattenanalyser. SVA deltar med flera andra myndigheter för att bygga upp en analysförmåga av dricksvatten i kris och krig.

Newcastlesjuka - Anmälningspliktig, mycket smittsam virus sjukdom som drabbar fjäderfä. Kan bland annat orsaka sänkt äggproduktion och ökad dödlighet.

Nilfeber - En inflammation som drabbar hästar och sällsynt också människor. Kan ge upphov till hjärnhinneinflammation.

NRL - Nationellt referenslaboratorium. Varje EU-land ska utse NRL inom de områden där det finns EURL (EU:s referenslaboratorium).

One Health - En internationell modell för hälsoarbete. Modellen är en vägledning för SVA:s arbete och pekar på hur människors, djurs, växters och ekosystems hälsa hänger nära samman.

OHEJP - One Health European Joint Programme, ett europeiskt forskningskonsortium med 38 partner.

Pasteurellos - Bakterieinfektion som kallas hönskolera när den orsakar hög dödlighet hos höns.

Patologi - Vetenskap och verksamhet som arbetar med de kroppsliga förändringar sjukdomar ger upphov till och bakomliggande orsaker. Inom patologin studeras sjukdomseffekter bland annat vid obduktion. Observationerna kompletteras med studier av vävnadsprover i mikroskop.

PCR - Metod för att mångfaldiga DNA-sekvenser. Används i många olika analyser.

PMWS - Virussjukdom som orsakar en ofta dödlig och plötslig avmagring hos gris.

Rödsjuka - Bakterieinfektion som främst drabbar grisar, men också många andra djur och människor.

Q-feber - En bakterieinfektion, huvudsakligen hos nöt, får och get, som kan föras över till människor.

RAISE - Svensk myndighetsamverkan mot rabies.

Salmonella - En familj tarmbakterier som ofta smittar mellan djur och människa.

Schmallenbergvirus - Kan orsaka missbildningar eller dödfödsel hos får, getter och nötkreatur.

Serologi - Diagnostik för att påvisa antikroppar mot olika smittämnen.

Serotyp - Ett sätt att dela in mikroorganismer efter vilka strukturer som finns på mikroorganismernas yta. Ett immunförsvar bildar antikroppar mot sådana specifika strukturer och kan undersökas för att se vilka organismer som infekterat organismen.

SKRUV - Samarbete mellan SVA och flera andra myndigheter för att höja kompetensen om antibiotikaresistens i Sverige.

SLU - Sveriges lantbruksuniversitet.

STAR-IDAZ - Globalt forskningskonsortium om djurhälsa. Finansieras av myndigheter, branschorgan och andra intressenter.

Statsepizootolog - I regeringens förordning med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt anges att det vid SVA skall finnas en statsepizootolog med ansvar för frågor som rör allvarliga infektionssjukdomar hos djur.

SvarmPat - Samarbetsprogram mellan SVA, myndigheter och andra intressenter. Syftet är att motverka utveckling av antibiotikaresistens hos lantbrukets djur.

Swedac - Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

TARANDUS - The Arctic Research Network for Diseases in reindeer related to husbandry and climate change, nordiskt nätverk för koordinering av forskning om renars hälsa och välfärd.

TBE - Sjukdom som sprids genom fästingbett till människor och hundar. På svenska fästingburen hjärnhinneinflammation.

VectorNet - Samarbete mellan ECDC och EFSA för att förbättra övervakningen av vektorburna sjukdomar.

WOAH - World Organisation for Animal Health, internationell djurhälsoorganisation som bland annat publicerar en kod för landlevande djurs hälsa.

Zoonos - Infektion som kan smitta mellan djur och människa.

Omslagsbild: AI-genererat fotografi skapat med MidJourney: SVA

Samtliga arkivbilder i årsredovisningen har godkänts för publicering med utgångspunkt från att SVA är ett skyddsobjekt

Besöksadress: Ulls väg 2B, 751 89, Uppsala

Telefon: +46 18 67 40 00

E-post: sva@sva.se

Webbplats: www.sva.se

SVAKOM0003.2024

© 2025 Statens veterinärmedicinska anstalt

STATENS
VETERINÄRMEDICINSKA
ANSTALT